

ВИЛЬЯМ ШЕКСПИР

ТАНЛАНГАН АСАРЛАР

Беш жилдлик

Бешинчи жилд

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1985

ҚИРОЛ ГЕНРИХ IV

ТАРИХИЙ ХРОНИКА

Биринчи қисм

ЖАМОЛ ҚАМОЛ

тарж имаси

ИШТИРОК ЭТУВЧИЛАР:

Қирол Генрих Тўртинчи.
 Генрих — Уэльс шаҳдозаси,
 Жон — Ланкастер шаҳзадаси. } Қиролнинг ўғиллари.
 Граф Уэстморленд.
 Сэр Уолтер Блент.
 Томас Перси, граф Вустер.
 Генри Перси, граф Нортумберленд.
 Генри Перси, лақаби Хотспер, унинг ўғли.
 Эдмунд Мортимер, граф Марч.
 Ричард Скруп — Йорк архиепископи.
 Арчибальд, граф Дуглас.
 Оуэн Глендаур.
 Сэр Ричард Вернон.
 Сэр Жон Фальстаф.
 Сэр Майкл — Йорк архиепископининг дўсти.
 Пойнс.
 Гедсхиль.
 Пето.
 Бардольф.
 Леди Перси — Хотспернинг хотини, Мортимернинг синглиси.
 Леди Мортимер — Мортимернинг хотини,
 Глендаурнинг қизи.
 Мистрис Куикли, — Истичипдаги майхона бекаси.
 Лордлар, офицерлар, шериф, буфетчи, майхона малайлари, хизматкорлар, аравакашлар, йўловчилар ва хос маҳрамлар.

Воқеа ўн бешинчи асрнинг бошида Англияда кечади.

БИРИНЧИ ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Лондон. Саройда тахт ўрнатилган хона. Қирол Генрих тахтда ўтирибди. Атрофида тикка турган ҳолда шаҳзода Жон Ланкастер, граф Уэстморленд, сэр Ричард Вернон, сэр Уолтер Блент ва хос маҳрамлар.

Қ и р о л

Гарчанд ҳали исёнларнинг чеки кўринмас,
 Лекин пайтимасми энди тинчиб бир қадар,
 Келгуси зўр юришларга кўрсак тараддуд,
 Юришларки — юртимиздан йироқда кечар.
 Ватанимиз этиб энди ўз-ўзига қасд,
 Фарзандлари қони билан оғзин бўямас.
 Уруш-суриш далаларни айламас пайҳон.
 Хазон бўлмас туёқлардан топталиб гуллар.
 Машъум вабо юлдузидек ёниқ кўз билан
 Бир-бирига ўқрайишмас оға-инилар.
 Бундан буён бир қавмнинг асли-наслини
 Бир-биридан жудо этмас хунрезлик ва қон.
 Ватандошлар, тамом хешу ақрабо — бари
 Битта сафда туриб, бўлгай дўсту қадрдон.
 Уруш тиғи қини йиртиқ ханжар сингари
 Санчилмагай соҳибнинг ўз қуймичига.
 Бундан буён мақсадимиз — Исо мақбари,

Ҳамма бирдек отланамиз салиб юришга!
 Англия лашкарларин сафга тизамиз,
 Улар она қорнидаёқ ҳаққа етишган.
 Қўлларини кўкраклари узра хоч қўйиб,
 Ун тўрт аср бурун хочга михланган зотнинг
 Қутлуғ қадамгоҳи, азиз хоки покени
 Озод айламоққа гўё паймон этишган.
 Биз йил бўйи бу тўғрида сўзладик, аммо
 Иш юришмас, бир қадам ҳам жилмас жойидан.
 Шу масала юзасидан кечаги мажлис
 Қандай қарор қабул қилди, Уэстморленд?

Уэстморленд

Биз бу ишнинг эҳтиёжи-сарфи деб худди
 Олиқ-солиқ тайин этдик кеча, ҳукмдор.
 Лекин шунда Уэльсдан хабар етишди,
 Глендаур галалари ғавғо солди деб,
 Сардор Мортимерни жангда асир олди деб.
 Ҳалок бўлмиш унинг мингга яқин аскарари.
 Уэльснинг хотинлари ўлик танларни
 Шундоқ таҳқир этмишларки, сўзламоқ уят.

Қирол

Наҳотки шу ур-йиқитнинг хабари энди
 Ортга сураб мўлжалдаги юришимизни?

Уэстморленд

Фақат бумас ташвишларга ўраган бизни.
 Гольмдон этагида майдон талашмиш яктан
 Жасур Перси, ўша шону шуҳратли Хотспер
 Шотландия баҳодири Арчибальд билан.
 Отишманинг бизга етган овозасидан
 Жанг бошдаёқ ғоят қонли, қиронли бўлган,

Аmmo қандай якун топди — бизга қоронғу,
Зеро, чопар биз томонга от сурганида
Ҳали тугамаган, ҳали қизиб турган у.

Қ и р о л

Ҳозиргина келди бизнинг Уолтер Блент.
Устидаги чанг-чунгини қоққани ҳам йўқ.
Ҳаммангизни табриклайман: Дуглас енгилган,
Жанг майдони эса минглаб аскар жасади,
Офицерлар мурдасига қалашиб, тўлган.
Асир олинмишлар Дуглас вориси — Мордейк,
Граф Этол билан Меррей, Энгус ва Ментейс.
Хўш, биз учун буюк ўлжа, шойли бир зафар —
Эмасми бу ўзинг айт-чи, азиз биродар?

У э с т м о р л е н д

Шод бўларди шаҳзода ҳам бундоқ зафарга.

Қ и р о л

Эвоҳ, сўзинг ханжар бўлиб қадалур менга.
Ота Нортумберленд менинг ҳавасим қўзғар,
Қи ягона ўғли унинг шундоқ азамат.
Ўрмондаги адл қомат чинорга ўхшаб,
Мағрур боши бошқалардан бир карра баланд.
Қисмат арзандаси, аср ифтихори у.
Унинг қаршисида менинг Гаррим — лапашанг.
Қандай севиначдим, агар фаришта руҳлар
Нажот бериб, ўғилларни алмаштирсалар,
Ва менинг ўғлимнинг оти Перси бўлсайди,
Унинг ўғлин аташсайди Планагенет!
Йўқ, яхшиси ярага қўл урмаган маъқул.
Ҳа, дарвоқе, янгиликдан хабаринг борми?
Перси бермас эмиш менга асирларини,

Ундан чопар келиб, менга хабар қилдимки,
Топширмоқчи эмиш фақат Файф графини.

Уэстморленд

Унга амакиси Вустер ўргатмиш буни,
Қайда имкон топса, сизга қилмиши — зиён.
Ҳотспер ёшмасми, кибру ҳаво кўрсатар,
Одоб билан андишани тарк этиб тамом

Қирол

Чақиртирдим, қилмишига жавоб беради.
Ва бу ишлар яна маълум муддатга қадар
Қуддус сари юришимиз ортга суради.

(Тахтдан қўзғалиб)

Сиз лордларга айтиб, дарров орқага қайтинг:
Чоршанба кун Унидзорда мажлис-машварат.
Олдимизда яна талай муаммолар бор,
Босиқ бўлиб, муҳокама этмоғимиз шарт.

Уэстморленд

Бош устига, шоҳим.

Карнайлар чалинади.

Чиқишади.

ИККИНЧИ САҲНА

Лондон. Шаҳзода Генрихнинг хонаси.

Бир ёқдан шаҳзода Генрих, иккинчи ёқдан Фальстаф киради.

Фальстаф

Соат неча бўлди, Гарри?

Ш а ҳ з о д а

Шароб ичавериб, қорин қўявериб, кундузлари бурчак-бурчаклардаги скамейкаларда ағанайвериб, миянг айниб қолибди, ўзингга алоқаси бўлмаган нарсаларни сўраб юрасан. Агар соат дегани — шароб тўла жом, дақиқалари — қовурилган жўжахўрозлар, чиқ-чиқи — чўри қизларнинг гурунги, рақамлари — майхона эшигидаги ёзувлар, саховатли қуёшнинг ўзи эса — қип-қизил тўшакка чўзилган мунис ва қайноқ бир жонон бўлгандаям, бошқа гап эди, тушунардим, қизиқсанг бўларди. Аммо ҳозир у билан неча пуллик ишинг бор?

Ф а л ь с т а ф

Нақ нишонга урдинг, Гарри. Дарвоқе, бизга ўхшаш ашаддий киссавурларни кўпроқ кун қушларимас, тун қушлари деб аташса, ярашади. Кейин биласанми, жоним, сен қирол бўлганингда, худойим марҳаматингни омон сақласин... Узр, «аъло ҳазратингни» дейишим керак эди, негаки, худодан сенга марҳамат бўлмайди...

Ш а ҳ з о д а

Наҳотки бўлмайди?

Ф а л ь с т а ф

Бўлмайди, дедим, вассалом, ҳаттоки, оддий бир нонуштага етгудек ҳам бўлмайди.

Ш а ҳ з о д а

Майли, шундоқ бўла қолсин. Хўш, кейин-чи? Қисқароқ қил, қисқароқ!

Ф а л ь с т а ф

Хўш, десанг, жоним, сен соҳиби тахт бўлганигда шундоқ қилким, биздақа тун баҳодирларини кундузги талончилар, деб аташмасин. Биз учун ой ўрмончиларими ёки зулмат қоровулларими, деган рутбаи унвонлар жорий қил. Токи одамлар худди бизни денгизга ўхшаб, осмондаги ой паноҳида, унинг вазиятига қараб иш тутишади, деб иззат-эҳтиром қилишсин.

Ш а ҳ з о д а

Зап топиб гапирдинг. Талончилик қисматида ҳам денгизга ўхшаб кўтарилиш — пасайиш ҳолатлари бўлади. Масалан, душанба куни талончиликдан кейин тилла дегани кўпириб-тошади, лекин сешанба куни базми жамшиддан сўнг, у пасайиб қолади. Майхона зинасидан пасга думалатган саёзликдан кейин эса, шундоқ тўфон қўзғоладики, сеци худди дор баландлигига олиб чиқади.

Ф а л ь с т а ф

Худо ҳаққи, айтганларинг рост, бўталоғим. Ҳа, дарвоқе, менинг майхона бекачим ширингина бир оймча, шундоқ эмасми?

Ш а ҳ з о д а

Ҳақиқий асал, ошнам. Ҳа, айтмоқчи буқа терисидан тикилган нимча ширингина бир матоҳ, шундоқ эмасми?*

* Уша даврда Англияда маҳбусларга буқа терисидан тикилган нимча қийғизишган. (Тарж.)

Ф а л ь с т а ф

Бу қанақа майнавозчилик, сэр. Жин урсин, унақа нимча билан менинг нима ишим бор?

Ш а ҳ з о д а

Хўш, сенинг майхона бекачинг билан менинг нима ишим бор?

Ф а л ь с т а ф

Ахир, сен у билан неча бор ҳисоблашгансан.

Ш а ҳ з о д а

Ҳаққингни сўрамовдим шекилли?

Ф а л ь с т а ф

Тан бераман: унда ўзинг тўлагансан.

Ш а ҳ з о д а

Унда ҳам, бошқа гал ҳам нақд пулим бўлганда, ўзим тўлаганман. Чўнтагим қуриб қолганда эса, қарз олганман.

Ф а л ь с т а ф

Тўғри, сенда тортиниб туриш йўқ, сен тож-тахтнинг ҳақиқий ворисидек ҳаракат қиласан. Дарвоқе, менга айт-чи, сенинг подшолик даврингда Англияда кишиларни дорга осишдек ваҳшиёна одат наҳот бекор қилинмаса. Наҳотки, қонун деган нарса ёш ташаббускорликни аввалгидек бўғиб ётаверса? Менга қара, подшоликка чиққанингда ўғрилари осмай қўя қол.

Шаҳзода

Бўпти. Бу ишни сен бажарасан.

Фальстаф

Ростдан-а? Ҳимматингга балли. Қўрасан, мен ҳамиша тўғри ҳукм чиқазаман.

Шаҳзода

Сен ҳалитдан нотўғри ҳукм чиқаздинг. Мен сени судья эмас, жаллод қилиб тайинлайман.

Фальстаф

Шуниҳига ҳам шукур, Гарри. Сен нима десанг — шу бажонудил қабул қилавераман: турмага ясовул десанг ҳам майли, кийим-кечакларингга қоровул десанг ҳам — хўп.

Шаҳзода

Эгнимдан кўйлагимни ўмаришингга қулай бўларди-а?

Фальстаф

Менга қатл этилганлар эгнидан ўмарганим ҳам етиб ортарди. Кел бошқа нарсалар ҳақида гаплашмайлик. Бугун мен алланечук паришонман, юмдаланган мушукдай ёки қантариб қўйилган айиқдекман.

Шаҳзода

Ёки кемшик арслондек, ёки ошиқнинг дўмбирасидек.

Ф а л ь с т а ф

Ҳа. Еки Линкольншир сурнайнинг пишиллашидек.

Ш а ҳ з о д а

Еки айнаган қуён кабобидек, ёки Мурфильд ботқоғининг билчиллашидек.

Ф а л ь с т а ф

Ухшатишларинг беқиёс, аммо мен билган шаҳзодалар ичида энг беқиёси — ўзингсан. Лекин менга қулоқ сол, Гарри. Мени айнитишни бас қил. Уйлаб қара, иккимизга ҳам яхши ном деган матоҳ қақчалар зарур. Аммо уни қайдан оласан? Яқинда сени деб кўчада қирол маслаҳатчиларининг биридан эшитадиганимни эшитдим. У шундоқ тузлади, шундоқ тузладики, мен эсам қулоқ ҳам солмадим. Лекин у гапнинг сирасини айтди. Яна халойиқ олдида.

Ш а ҳ з о д а

Худди китобларда айтилганидек. Ақлу дониш кўчада дод-фарёд солади, аммо уни ҳеч ким эшитмайди.

Ф а л ь с т а ф

Бемаъни одатинг бор: китобларни нотўғри талқин қиласан, эшитган одам авлиё бўлса ҳам, йўлдан озади. Худо ўзи кечирсину менинг хулқ-атворимниям роса булғаладинг. Сен билан танийшмасимдан аввал мусичадек бегуноҳ эдим. Эндй гапнинг рости, энг беномусдан ҳам сал бундайроқман. Мен бунақа яшашни тарк этишим керак, худо ҳаққи, тарк этаман ҳам, агар тарк

этмасам, майди, мени аблаҳ деб атайвер. Дунёдаги бирор шаҳзода мени имонимдан ажрашга мажбур этолмайди.

Шаҳзода

Эртага зарур ақчани қайдан оламиз, Жек?

Фальстаф

Ихтиёр сенда, бўталоғим, биласан-ку, мендан иш қочиб қутулмайди. Ишончингни оқламасам, мени аблаҳ деб атаб, рицарлик шавкатидан маҳрум қилавер.

Шаҳзода

Хулқ-атворингни тузалиши ёмон кетмаяпти! Тақводорлик жазавасидан ўғриликка қараб!

Фальстаф

Ростданми, Гарри? Хўш, нима қилай, истейдодим шунақа. Ҳар ким ўз майдонида жавлон уради.

Пойнс киради.

Ана, Пойнс ҳам келиб қолди. Кўрайлик-чи, Гедсхиль бирор янги нарсанинг изига тушганмикин. О, дунёда адолат бўлганда, билмадим, дўзахнинг қайси алангали бурчаги бунга муносиб бўларди? Бу катта йўл бўйидаги қароқчиларнинг энг тасқараси.

Шаҳзода

Салом, Нед!

Пойнс

Салом, Гарри! Хўш, қилмишига пушаймон осий бандамиз нималар деб жавраяпти? Қанд қўшилган му-салласнинг аҳволи нечук? Жек, иблис билан имонинг устидаги музокараларинг нима бўлди? Сен уни муқад-дас жума куни бир қадаҳ май билан битта яхна хўроз оёғига алмаштирувдинг шекилли?

Шаҳзода

Сэр Жон сўзи устидан чиқади. Шайтон ҳақини ола-ди. Жек ақидага содиқ қолади. Иблисники — иблисга.

Пойнс

Ҳа, эсимда борида айта қолай. Жаноблар, жаноб-лар! Эртага эрталаб соат тўртда Гедс тепалигида йи-гин. Худди шу ердан художўйлар Кентерберига, савдо-гарлар пул-ақча билан Лондонга ўтишади. Мен сизлар-га ниқоб келтирдим. Ўз отларингиз бор. Гедсхиль биз-ни кутиб, Рочестерда тунайди. Эртага Истчипда базм қиламиз. Иш ўнғай, қийинчиликсиз битади. Бош қўш-ганларга — ҳамён тўла муллажиринг тайин, бош торт-ганларга — дор билан сиртмоқ ёр бўлсин.

Фальстаф

Борамизми, Гарри?

Шаҳзода

Ким? Менми? Уғриликка-я? Талончилик қилишга-я? Сираям бормайман.

Фальстаф

Демак, ўн шиллингни деб таваккал қилишга юрагинг бетламас экан-да? Биласанми, сенда номус деган нарсa йўқ. Йигит ҳам, оғайни ҳам эмассан, шаҳзода бўлишингга йўл бўлсин.

Шаҳзода

Ҳа, майли, таваккал, бир марта тентаклик қилсам— қилибман-да.

Фальстаф

Мана бу бошқа гап!

Шаҳзода

Таваккал; мен уйда қоламан.

Фальстаф

Қасам ичиб айтаманки, қирол бўлганингда шу қилишингга мен давлатга хиёнат қилиш билан жавоб бераман.

Шаҳзода

Вой-бўй, қўрқиб кетдик!

Пойнс

Сэр Жон, бизни шаҳзода билан холи қўй. Шундай далилларим борки, у, албатта, боради.

Фальстаф

Хўп. Сенга қувват, унга тавфиқ ато қилгай, Токи у ҳам чинакам шаҳзода деган ҳазил-мазаҳ йўлида умрида бир марта ўғрилиқ қилиши мумкинлигини тушунсин, Хайр. Мени Истчипда топасизлар.

Шаҳзода

Хайр, адо бўлган ёшлик! Алвидо, саратонда ёққан қор!

Фальстаф кетади.

Пойнс

Ана шунақа. Азиз, жондан азиз шаҳзодам, эртага биз билан юра қолинг. Мен бир ғалати ўйин қилмоқчиман, аммо ёлғиз ўзим эплашим гумон. Фальстаф, Бардольф, Пето ва Гедсхиль ҳалиги мўлжалдаги ишни бажаришади. Биз улар билан бормаймиз. Улар ўлжани қўлга киритишгач, биз ҳужум қилиб, улардан тортиб оламиз. Худо ҳаққи, бу аломат иш бўлди.

Шаҳзода

Бўпти. Аммо биз улардан йўлда қандай қилиб ажраб қоламиз?

Пойнс

Биз улардан эртароқ ёки кечроқ йўлга тушамиз. Учрашув жойини тайинлаймиз. Кейин ўша жойга бориш-бормаслик ихтиёримизда. Шунда улар ўзлари бошлашга мажбур бўлишади, ишни охирига етказишди дегунча, биз тикка ҳужум қилаверамиз.

Шаҳзода

Хўп, лекин улар бизни кийимларимиз, қурол-аслаҳаларимиз, отларимиздан таниб қолишади-ку.

Пойнс

Отларимизни кўришмайди. Мен уларни ўрмонга яшириб қўяман. Ниқобларни ўзгартирамиз. Қўйлақларни чакмонлар билан бекитамиз. Мен уларни тайёрлаб қўйганман.

Шаҳзода

Бас келиб бўлармикин? Улар тўрт киши.

Пойнс

Қўйсангиз-чи. Иккитаси ўлгудек кўрқоқ, дарров жуфтакни ростлашади. Учинчиси хавф-хатар туғилмагунча, ўзини ҳимоя қилишга бир уннаб кўради. Биз бир зумда уларни тумтарақай қиламиз. Аммо гап бунда эмас. Ҳамма гап зиёфат устида анави муттаҳам, мечкайнинг валақлаб гап сотишида. Кўрасиз, у, роса ўттиз киши ҳужум қилди, биз анақа-манақа жанг қилдик, деб айюҳаннос солади. Шунда авра-астарини очамиз— қанақа томоша бўлишини бир тасаввур қилинг-а!

Шаҳзода

Бўпти. Мен бораман. Ҳамма нарсани шайлаб, эртага Истчипга* келинг. Мен кечликни ўша ерда қиламан. Хайр.

* Истчип — Лондон кўчаларидан бирининг номи, у ерда кўплаб майхоналар, ошхоналар, қассоблик дўконлари жойлашган эди. (Тарж.)

Пойнс

Хайр, милорд. (Кетади.)

Шаҳзода

Мен биламан баҳойингиз, аммо ҳозирча
 Бир бепарво улфат бўлиб қараб тураман.
 Қуёш ҳар кун кўкда ибрат кўрсатур менга,
 У индамай тураверар, босса ҳам туман.
 Кейин бирдан тунни ҳайдаб, шуъласин тарар.
 Аввалгидан неча карра яшнаб-ярқирар.
 Биз ҳар куни байрам қилиб, очсайдик кўнгил,
 Ҳордиқ деган туюларди меҳнатдан мушкул.
 Лекин байрам деган бўлур аҳён-аҳёнда,
 Нодирлиги билан севинч қўзғатар қонда.
 Бас, бир куни мен ҳам нажот йўлини тутиб,
 Шу бетийиқ бебошликка бераман барҳам.
 Гарчанд ҳеч қимсага ваъда бермадим, лекин
 Ўзгарарман одамларни ҳангу манг этиб,
 Эътибор топарман элнинг наздида чиндан,
 Кечмишимда бўлган айбу қусурлар сабаб —
 Кўринарман кўзга яна равшан, мунаввар,
 Ахир, қора ёстиқ узра бир парча олтин
 Қандай жило берар, қандай кўз қамаштирар,
 Ҳозир неки совураман эрмак-ўйинда,
 Битта қўймай йиғиб-териб оламан унда.

(Кетади.)

УЧИНЧИ САҲНА

Лондон. Саройда мажлислар зали.

Қарнайлар чалинади. Қирол Генрих тахтда ўлтирибди, агро-
 фида — шаҳзода Жон, Нортумберленд, Вустер, Хотспер, сэр
 Уолтер Блент, рицарлар, соқчилар ва хос маҳрамлар,

Қирол

Шунча тоқат қилдим, шунча кўндим, чидадим,
 Балки қатъиятсиз бўлиб кўриндим баъзан.
 Аммоки сиз поймол этиб сабрим, чидамим,
 Тарк этдингиз одобни ҳам, андишани ҳам.
 Аммо ҳозир бўлинг, бирдан оловланаман!
 Гарчи пардек юмшоқ эдим, мойдек мулойим,
 Не бўлмасин, маъzur тутдим ювош, кўнгилчан,
 Оқибатда иззатимдан айрилиб қолдим.
 Сизга лутфи-назокатлар не эмиш... Ҳа-да,
 Қўполдирсиз, қўпол кучга қилурсиз сажда.

Вустер

Шоҳим, бизга сиздек қудрат, соҳиби даврон
 Қўпол кучдан сўз очмоғи жоизми эди.
 Сизнинг ўша қудрат учун бизнинг хонадан
 Қанча заҳмат чекди, қанча суянчиқ бўлди.

Нортумберленд

Ҳукмдорим...

Қирол

Вустер, бундан қорангни ўчир,
 Кўнглингдаги адоватинг кўзингда зоҳир.
 Ҳа-ҳа, кўп дағалсиз, тақсир. Ахир подшолар
 Қовоқ уйиб, боққанларни хушламайдилар.
 Ҳой, мен нима дедим сизга? Қаққайманг, боринг,
 Лозим бўлса чақирармиз ўзимиз кейин.

Вустер чиқади.

(Нортумберлендга)

Сиз бир нима демоқсиз, шекилли?

Нортумберленд

Шоҳим,

Асирларни беришдан бош тортди деб сизга
 Етказишган хабарлари — ғалат ва мубҳам.
 Уғлим ундоқ деган эмас ва демайди ҳам,
 Хуллас, сизга етиб келган ўша маълумот —
 Янглиш ёки хатодирким, бўлак гап эмас.

Ҳотспер

Асирларни беришдан мен бош тортганим йўқ,
 Не бўлганини айтай. Жангни саранжом этиб,
 Қиличимга суянганча, қорғин, бемадор.
 Ғазаб, шиддат, ташналикдан бир ёққа етиб,
 Ултирардим, келиб қолди қошимга бир лорд,
 Худди куёвтўралардек ясаниб олган.
 Соқоллари қиртишланган, юзлари силлиқ,
 Узини нақ олифта бир сувратга солган.
 Бир қўлида мўъжаз атир шишаси ҳам бор,
 Уйнарди у, ҳидлаб-ҳидлаб акса урарди,
 Бир нималар дерди, ҳиринг-ҳиринг куларди.
 Аскарларим шаҳидларни жанг майдонидан
 Олиб чиқишаркан, танбеҳ-эътироз этди:
 Хув, наридан олиб ўтинг, токи мурданинг
 Қўлансаси димоғимга урмасин, деди.
 Худди шундай йўл-йўлакай сайраб-бидирлаб,
 Асирларни беришимни талаб этди у.
 Биламан, бу қиролларнинг ҳуқуқи, ҳаққи,
 Лекин жаҳлим қўзғатмишди сайроқи тўти.
 Кейин, жароҳатларим ҳам ёниб турарди.
 Худо ҳақи, эслолмайман, мен беҳуд эдим:
 Асирларни бераман ё бермайман, дедим.
 Лекин жаҳлим қўзиб, жуда қутуриб кетдим.
 У ясанган эди, атир сочиб турарди,
 Замбараклар, талафотлар хусусида у

Бир беозор ойимчадек суҳбат қуради.
 Жа қулай деб тузатмоққа кантузияни,
 Мақтар эди спермацет деган доруни.
 Кейин афсус чекди, нечун жирканч, ярамас
 Селитрани ердан қазиб олишади деб,
 Ундан тирик жонга қирон солишади деб,
 Ахир, соғлик учун кони зиёндир ўша.
 Бир пайт, агар отиш-тутиш бўлмагандайди,
 Аскарликка кирардим, деб бидирлаб қолди.
 Йўқ, мен ҳазм этолмасдим бу машмашани,
 Жиддий жавоб айтишим ҳам унга маҳолди.
 Токи сунмагайсиз шунга мени гуноҳкор.
 Токи анув жаноб билан айтишганларим
 Утинаман, ўртамизда бўлмагай девор.

Б л е н т

Ҳукмдорим, унутайлик бу мажорони,
 Қаранг, далил-изоҳлар ҳам юмшатар уни!
 Гарри Перси сўз қотмасин қанчалар оғир,
 Не боисдан, қаердадир, яна кимгадир,
 Аммо айтганларин қайтиб олар экан, бас,
 Уша айтганлари ортиқ ҳеч нарса эмас.

Қ и р о л

У ҳозир ҳам асирларни бермоқчи эмас.
 Бунинг учун олдимизга шарт қўймоқда у,
 Қайноғаси Мортимерни сотиб олинг деб.
 Уша телба Мортимерни. Ахир маълум-ку,
 Лашкаримни атайлабдан маҳв этиб, ўзи
 Асир тушди қайнотаси — Глендаурга.
 Уша қўрқоқ, қочоқ энди менга не даркор?
 Ҳайф эмасми хазинани совурмоқ унга?

Ўз-ўзига чуқур қазди у хиёнаткор,
Энди очдан ўлиб, тоғда кўмилсин қорга.
Онт ичаман, мен ўзимга душман санайман —
Кимки мендан бир чақалик ёрдам сўраркан
Уша хоин Мортимерга, ўша ғаддорга.

Ҳотспер

Хоин! Хоин эса, кимга хиёнат этмиш?
Хиёнатми магар жангда келмаса омад?
Лекин бундоқ гап-сўзларга чекмоқ учун сад
Кифоядир, шоҳим, бир зум эсга олинса
Глендаур билан жангда яккама-якка
Солишаркан, орттиргани неча жароҳат!
Бир соатча давом этмиш қизгин солишув,
Туриб берган иккиёқ ҳам мардона, хунхор!
Бу орада нафас ростлаб жангчилар худди
Северидан сув ичишган уч карра такрор.
Дарё тўлқини ҳам ҳатто қалтираб турган,
Ўзини нақ қамишзорнинг қўйнига урган.
Ким ҳам шунча собит туриб чопарди шамшир,
Қонга ботиб жанг қиларди айёрлик учун.
Йўқ-йўқ, ўйин кўрсатмаган унда Мортимер.
Тапти туриб, машаққатни бўйнига олган.
Унга бўҳтон-ёзғириқлар этиш не даркор,
Кейин буни хиёнат деб аташ ҳам бекор.

Қирол

Айтганларинг бошдан-оёқ уйдирма, бўҳтон,
Глендаур билан сира солишмаган у.

(Урнидан қўзғолиб.)

Гар истаса, майдон аро яккама-якка
Ҳатто иблисни ҳам мағлуб этар эди-ку,
Шунча ёлгонладинг, уят эмасми сенга?
Мортимердан сўз очишинг энди қатағон!

Менга асирларни жўнат, пайсалга солма.
 Нақ бошқача гаплашаман, иш бўлар ёмон.
 Ҳазиллашаётганим йўқ... Ҳа, Нортумберленд,
 Сизга рухсат, кетаверинг ўглингиз билан.

(Кетаётиб.)

Асирларни жўнат, кейин пушаймон бўлма.

Қарнайлар чалинади. Нортумберленд ва Ҳотспердан бўлак
 ҳ а м м а кетади.

Ҳотспер

Йўқ, мен жўнатмасман энди тилло берса ҳам.
 Орқасидан бораман, ҳа, не бўлса бўлар.
 Юрагимда борини шарт тўкиб соламан,
 Майли, олар бўлса, кейин бошимни олар.

Нортумберленд

Ҳой, сен жинни бўлдингми-а? Ўзингни босгил,
 Бундоқ қила кўрма. Ана, келар амакинг.

Ҳотспер

«Мортимердан сўз очишинг энди қатағон».
 Мен истайман, сўз очаман, сурон соламан.
 Чириб кетай, гар у билан бирга бўлмасам.
 Йўқ-йўқ, унга қоним, ҳатто жоним бераман,
 Тинчимасман, Мортимерни тахтда кўрмасам.
 Шу тахтдаким, савлат тўкиб ўлтирар ҳозир
 У лаънати Болинброк, нодон, тошбағир.

Нортумберленд

(Вустерга)

Қирол уни не аҳволга солибди, қара.

Вустер

Мен чиққанда не тўғрида сўз борди бунда?

Ҳотспер

Асирларни битта қўймай берасан, деди.
Мортимерни сотиб олиш шартини қўйдим:
У бўлса-чи, Мортимернинг эшитиб отин,
Сескандию қазабидан кўкариб кетди.

Вустер

Бўлмаса-чи, Мортимер у марҳум Ричарднинг
Валиаҳди қилиб тайин этилган эди.

Нортумберленд

Мен ҳам унда ҳозир эдим, эшитган эдим
Ричард ворис этиб уни, берганда фармон.
Кейин ўзи Ирландия устига юрди,
Кейин ортга қайтди — бунда қўзғолди исён.
Сўнгра тахтдан ағдарилди ва ўлдирилди.

Вустер

Шу қабоҳат юкини биз олдик бўйинга
Ва бутун дунё олдида шарманда бўлдик.

Ҳотспер

Эшитганим ростми? Қирол Ричард чинданам
Мортимерни ворис қилиб тайинлаганми?
Сиз ҳам унда бормидингиз?

Нортумберленд

Ҳа, ҳозир эдим.

Ҳотспер

Ундоқ бўлса, таажжубга асло ўрни йўқ,
 Энди менга аён, нима сабабдан қирол
 Мортимерни худди очдан ўлдирмоқ бўлар.
 Аммо сиз-чи, сиз қаёқда эдингиз? Нега,
 Нега унга тахт бердингиз, тож кийдирдингиз,
 Яхшиликни билмовчи бир лани кимсага?
 Нега шундоқ жиноятга бош қўшдингиз; бош?
 Магар эл наздида дор ё болтага ўхшаб,
 Ё жаллод кундаси, ёки арқонга монанд
 Қабоҳат малайи, қатл қуроли деган
 Шухрат қозонмоқлик сизга мақсад эдимиз?
 Ахир кўряпсиз, сиздек зотларни ҳатто
 Ярим чақага олмас бу эпчил ҳукмдор!
 Бу номусга чидармисиз маҳшаргача то?
 Ахир қилмишингиз ўқиб келажак авлод
 Бунга ишонмайди, бунга ишонмоқ маҳол:
 Шундоқ ишни қилмиш шундоқ аслзодалар.
 (Худо шоҳид, гуноҳкорсиз бунда қанчалар),
 Узиб ташлаб Ричард каби бир гули покни,
 Ўтқазгансиз тиканакдек Болинброкни*.
 Хўш, атиги шуми? Ахир, номус нақадар,
 Сизни қанча маломатга қўйган ўша зот
 Бугун ёд айламас, бугун калака этар,
 Ҳатто даргоҳидан қувиб ҳайдайди, ҳайҳот.
 Аммо ҳали номусингиз тикламоққа ҳам
 Номингизни оқламоққа кеч эмас зинҳор.
 Қилмишлари учун ўша безбет қиролдан
 Қасос олмоққа ҳам ҳали фурсатингиз бор.

* Болинброк — Генрих Тўртиничини у тахтга ўлтирмасдан олдин шундоқ деб аташган. (Тарж.)

Сизни ҳалок этиб, тамом қутулмоқчи у,
Кечасиям, кундузиям — ўйлагани шу.
Шунинг учун...

Вустер

Бас қил, жиян, бир нафас тўхта.
Мен китобга боққан каби кўнглим қаърига
Кўз ташлайман ҳозир, сен ҳам кўрасан аён,
Унда кўпдан ўйлаб юрган ўйларим пинҳон.
У бир қўрқинч қадам бўлур, гоят серхатар,
Бир хатарким, жаҳаннамдек жарлик устидан
Ингичка бир найза қўйиб, ўтишга ўхшар.

Ҳотспер

Майли, мен ўтаман. Агар йиқилиб тушсам,
Шунда чўкишимни демак буюрмиш азал.
Қўрқинч, хавфу хатар менинг қонимни ёқар.
Қуён қуваламоқ эмас йигитлик расми,
Мен арслон овламоқни севаман асли.

Нортумберленд

Хатарли бир вазифани эшитдим, бас,
Хаёллари чарх уради, тўхтатиб бўлмас.

Ҳотспер

Биласизми, доврўқ учун, шараф-шон учун
Мен тирмашиб, ҳатто ойга чиқишим мумкин.
Мен ўзимни гирдобларга отарман ҳатто
Ва етарман ўпқонларнинг тубига ҳам то,
То бўлмагай майдон аро мендек мардона,
Фақат ўзим бўлсам дейман — танҳо, ягона.

Вустер

Худо шоҳид, осмонларда парвоз этар у,
Аммо ерга тушишни ҳеч хаёл айламас.
Диққатингни бир дақиқа сўрайман, жиян.

Ҳотспер

Амакижон, изн беринг...

Вустер

Мен сенга айтсам,
Шотланд асирларини...

Ҳотспер

Мен унга бермайман.
Ҳа, бермайман, ҳатто унинг жони — имони
Уша шотланд асирларга боғлиқ бўлса ҳам,
У битта ҳам мендан асир ололмас.

Вустер

Шошма.

Оғиз очишга ҳам ҳатто қўймайсан, жиян.
Майли, ўша шотландларни берма.

Ҳотспер

Бермайман.

Қўнглингиз тўқ бўлсин. Ахир истамади у
Товон тўлаб, Мортимерни озод этишни.
Ҳатто номини ҳам тилга олмангиз, деди
Мен-чи, ҳузурига кириб ухлаган пайти
Қичқираман Мортимернинг номини айтиб.

Иўқ!

Бу сўзни чуғурчуққа ёдлаттираман,
Кейин уни нобакорга тақдим этаман.

Вустер

Жиян, тингла. Сўз айтишга бер менга имкон.

Хотспер

Воз кечаман барча хоҳиш-тилакларимдан,
Фақат Болинброкнинг мен гашига тегиб,
Ундан даҳшатли бир қасос ола билсам, бас,
Бир стакан пиво бериб заҳарлар эдим
Мен ҳаттоки ўша Уэльс шаҳзодасини
Аммо қирол у ўғлини хушламас унча,
Ўлар бўлса, қутулдим, деб қувонар шунча.

Вустер

Хайр, жиян. Сен баҳарҳол ўзингни босиб,
Тинчиб олгин. Гаплашармиз кейин бафуржа.

Нортумберленд

Нима, кар бўлдингми, қандай жин урди сени?
Хотинчалиш ўжарликни қаёқдан олдинг?
Истамайсан бошқаларни эшитишни ҳам.

Хотспер

Болинброк хусусида сўз кетган маҳал
Уртанаман, тутақаман, чидаёлмайман.
Ногаҳонда кимдир қамчи солгандай бўлар,
Ёки куйган каби таним азобга тўлар,
Ёки бир газанда чақиб олгандай бўлар.

Шошманг, эсингизда бордир, Ричард даврида
 Қаср бор эди-жу, оти нимади ҳали,
 Эҳ, жин урсин, бор-ку анув Глостерширда,
 Қирол амакиси, ўша мажнуннамо Йорк
 Уз саройи билан унда турганди, хуллас,
 Уша ерда биринчи бор тизза букканман
 Шу масхара қирол — Болинброк олдида.
 Эҳ, лаънати! Номи тилим учида худди,
 Сиз ўша кун Ревенспергдан келгандингиз-ку.

Нортумберленд

Бэркли қасри эмасми?

Ҳотспер

Ҳа, ўшанинг ўзи.

Хушомадлар қилган эди менга ўшанда!
 Худди итдек оёғимга суйкалган эди!
 «Мен ҳам қайтарарман магар тахтга ўлтурсам».
 «Менинг Гарри Персим», «Менинг туғишган иним».
 Шайтон шарафласин сени, алдоқчи золим!
 Ҳа, шошмай тур ҳали, мени кечир, худойим!
 Мен гапимни тамом қилдим. Амаки, сўзланг.

Вустер

Йўқ, сен давом этавер.

Ҳотспер

Мен гапириб бўлдим.

Вустер

Уша шотланд асирлари ҳақида, ошна.
 Товон олмай, сен уларнинг барин озод қил.

Дуглас ўғли бу бебаҳо ҳимматинг учун
 Сенга лашкар йиғиб берар Шотландияда.
 Лашкар нега зарур, буни бир оз кейинроқ
 Баён этажакман сенга бир мактуб ила.

(Нортумберленга)

Сиз бўлса-чи, милорд, сиз ҳам қармоқ соласиз
 Ҳотспер банд бўлар экан Шотландияда,
 Ҳазрат руҳонийни роса қўлга оласиз.

Ҳотспер

Йорк епископини кўзда тутмоқдасиз?

Вустер

Ҳа.

Ахир Бристолда унинг туққан укасин
 Қатл этишганди, буни нечук унутгай.
 Лорд Скруп учун қасос олмоққа у шай.
 Бу бир тахмин эмас, сизга аниқ айтаман.
 Ҳаммаёқда қалашгандир ўтин, хору хас,
 Гурра ёниб кетар, фақат учқуң бўлса, бас.

Ҳотспер

Тутун ҳиди анқияпти. Сезиб турибман.

Нортумберленд

Аммо сен қушчани эрта чўчитиб қўйма.

Ҳотспер

Биз енгамиз. Бунга менинг ишончим комил.
 Шотландияликлар, Йорк ва сўнгра — Мортимер?
 Хўш, амаки, пайқадимми?

Вустер

Балли, пайқадинг.

Ҳотспер

Ажойиб бир режа.

Вустер

Энди қараб туриш йўқ.
Фақат исендадир нажот, қутулиш йўли.
Энди не қилмайлик, қирол бизнинг сиймода
Кўрар ёлғиз мухолифлар, норозиларни.
Хуллас, барчамизга барҳам бермагунча то
У хотиржам тура олмас, тинчимас асло.
Кўрдингиз-ку ҳозир, қандоқ чеҳраси хуфтон,
Бу — бўлажак савдолардан аниқ бир нишон.

Ҳотспер

Ҳа, ҳа. Аммо биз бу учун қасос оламиз.

Вустер

Хайр, жиян. Лекин сира ҳаддингдан ошма.
Мен ёзаман, ёзганимга қатъий амал қил.
Пайти келиб, топишаман Мортимер ила,
Яна Глендаур бўлур биз билан бирга.
Дуглас лашкарию сенинг аскарларингни
Битта жойга йиғиб, кўрик ясармиз унда.
Қўлга олингиз, деб фурсат қистайди бизни
Қўлдан бериб қўйган ўша қисматимизни.

Нортумберленд

Соғ бўл. Ғалабага менинг ишончим комил.

Ҳотспер

Хайр, соғ бўлинглар. Мен-чи, ором билмасман,
То жанговар лашкарларим жангга тизмасам.

Кетишади.

И К К И Н Ч И П А Р Д А

Б И Р И Н Ч И С А Х Н А

Рончестер. Мусофирхона.
А р а в а к а ш фонус кўтариб киради.

А р а в а к а ш

(Эснаб)

Эҳ-ҳе-ҳе! Тонг ёришиб қолибди-ку, соат ҳам тўртдан каммас, ўлай агар. Етти оғайни мўрининг устига етибди-ю, юклари ҳали ортилмаган. Ҳой, отбоқар!

О т б о қ а р

(саҳна ортидан)

Ҳозир, ҳозир!

А р а в а к а ш

Том дейман, эгарнинг остига теллик босиб юбор. Байтал шўрликнинг елкаси яғир бўлиб кетибди.

И к к и н ч и а р а в а к а ш

И к к и н ч и а р а в а к а ш киради.

Берганлари чириган нўхат билан ясмиқ, отнинг силласини қуритишдан бўлак гапмас. Лаънати мусофирхона! Робин ўлди-ю, шу-шу бу ердан барака кўтарилди.

Биринчи аравакаш

Сули қимматлашгандан сўнг бечоранинг бир марта ҳам очилиб кулганини кўрмадим. Марҳум учун бу балойи ногаҳон бўлди.

Иккинчи аравакаш

Бутун Лондон йўлидаги мусофирхоналар ичида бунақа расвоси йўқ: ҳаммаёқ ғиж-ғиж бурга. Баданимни моматалоқ қилиб ташлашди, ҳозир илондек олачипорман.

Биринчи аравакаш

Улар биринчи хўроз қичқиряғи билан менга ташлаиб, шу-шу тонг отаргача қўйиб юборишмади.

Иккинчи аравакаш

Бу ерда тувак деган нарсанинг уруғи ҳам йўқ — қистаса, печкага қараб чоптиравер, бурга деган савил шундан кўпаяди-да.

Биринчи аравакаш

Отбоқар! Қаёққа йўқолди экан бу лаънати, ер ютур! Ҳой, бошингни чиқара қол энди!

Иккинчи аравакаш

Мен Черинг-Кроссга дудланган чўчқа гўшти билан икки той занжавил олиб кетяпман.

Биринчи аравакаш

Ана холос, куркалар саватда хўраксиз. қопти-ку, эслатганинг учун раҳмат, оғайни! Отбоқар, қар бўлиб

қолдингми? Қачон турасан, жин ургуб! Ҳозир бошингни ёрамиз, кейин мацца қилиб ётаверасан!

Гедсхиль киради.

Гедсхиль

Салом, аравакашлар! Соат неча бўлди?

Биринчи аравакаш

Чамаси икки бўлгандир.

Гедсхиль

Фонусингни бериб тур, отхонага бориб, бедовдан хабар олай.

Биринчи аравакаш

Гапингни қара-ю, «бериб тур» эмиш! Вой, хумпар-ей! Кўрганмиз сендақаларни!

Гедсхиль

(Иккинчи аравакашга)

Бўлмаса, сен бера қол.

Иккинчи аравакаш

Фонусни-я! Тушингни сувга айт. Аввал сени қандоқ осишларини бир томоша қилай, кейин бераман.

Гедсхиль

Ҳой, жин ургурлар, Лондонга қачон етиб бормоқчисиз?

Иккинчи аравакаш

Керак соатда. Ушанда муккасидан тушиб ухлашнинг айни палласи бўлади, хотиржам бўлавер. Қани, қудағайим Мегс, бориб хўжайинларни уйғотайлик. Улар йўлда йўлдош борлигига хурсанд бўлишади, юклари кўп.

Аравакашлар кетишади.

Гедсхиль

Қоровул!

Қоровул

(саҳна ортидан)

Киссавурлар айтганидек, тап-тайёрман, тақсир!

Гедсхиль

Янада яхшироғи, қоровуллар айтганидек. Улар бири иккинчисидан қолишмайди.

Қоровул киради.

Қоровул

Эртангиз хайрли бўлгай, мистер Гедсхиль. Кечаги тахминларим тўғри чиқди. Кентдан келаётган ўрмон эгаси ўзи билан икки юз фунт-стерлинг тилла олиб кетяпти. У бу ҳақда кеча ҳамроҳига ўзи иқроп бўлиб айтди. Ҳамроҳи бўлса, бож-хирож йиғувчига ўхшайди,

юки зил-замбил. Унда нималар борлигини ёлғиз худонинг ўзи биледи.

Гедсхиль

Бошимни гаровга қўйиб айтаманки, улар йўлда бир балога учрашади.

Қоровул

Бошингизни бошимга ураманми? Яхшиси, уни сиртмоққа деб асраб қўя қолинг. Гапнинг сираси шуки, йўлда улар учрайдиган биринчи бало ўзингиз. Лекин дордан қочиб қутулиб бўлсиз.

Гедсхиль

Намунча дор, сиртмоқ, деб валақлайверасан, ақмоқ? Осиладиган бўлсам, ёлғиз ўзим осилармидим. Енма-ён қўйиб, қари сэр Жонни ҳам осишади, у бир нима эмаски, кўзга чалинмай қолса. Шунақа шерикларим борки, эшитсанг, анграйиб қоласан! Улар бизнинг ҳунарни эрмак-ўйини учун қилишади, сиримиз очилгудек бўлса, ўшаларга доғ тушмасин учун шартта бекитишади. Йўқ, оғайни, мен ишимни билиб қиламан. Майдачуйда ўғриваччалар билан борди-келдим йўқ. Жулдурвоқи, ялангоёқ, бурни шишиқ, мўйлови ўсиқ, каллакесар, ҳар хил қаланғи-қасанғилар бизнинг тенгимиз эмас. Бизда десанг нуқул олий аслзодалар, қароқчиликда мену сенга сабоқ берадиган шаҳар ҳокимлари, хуллас, тош девор ортида юргандек ишни бемалол дўндираверасан. Биласанми, биз қирққулоқ гулларни узамизу кўринмас бўлиб юраверамиз.

Қоровул

Менимча, сизни кўринмас қилган қирққулоқ гуллармас, тун қоронғиси бўлса керак.

Гедсхиль

Бўпти. Қўлингни бер! Оғиз очмайсан. Ҳалол кишининг сўзи: ўлжадан улушингни оласан.

Қоровул

Ҳалол кишининг дейсизми? Йўқ, унда алдайсиз. Яхшиси, чинакамига, яъни муттаҳам-қаллоб бўлиб қасам ичаверинг.

Гедсхиль

Бўпти. Бор, отбоқарга айт, отимни олиб чиқсин. Хайр, эй ярамас!

Кетадилар.

ИККИНЧИ САҲНА

Гед тепаликлари ёнидан ўтадиган катта йўл.
Бошқача кийиниб олишган шаҳзода Генрих билан
Пойнс киради.

Пойнс

Бутазорга, бутазорга! Отини яшириб қўйганим учун
Фальстаф қутуриб юрибди.

Шаҳзода

Бекинсанг-чи.

Саҳнанинг ичкарисига ўтадилар.
Бошқача кийиниб олган Фальстаф киради.

Фальстаф

Пойнс! Ер ютгур Пойнс! Пойнс, дейман!

Шаҳзода

(олдинга чиқиб)

Эй, секинроқ. Намунча бақирасан, бақалоқ?

Фальстаф

Пойнс қани, Гарри?

Шаҳзода

У тепада. Мен ҳам кетдим.

(Яна саҳна ичкарисига юради.)

Фальстаф

Уша муттаҳам билан тағин топишганим учун шундоқ кунга қолиб ўлтирибман. Лаънати отимни етаклаб кетди-ю, аллақаяёққа яшириб қўйди. Яна бир қадам яёв юрсам, йиқиламан. Унда ҳар қалай анави ярамасни ўлдирганим учун дордамас, шу ерда ўз ажалим билан ўламан. Йигирма икки йилдирким, ҳар соат шу галамис билан юз кўришмайман, деб қасам ичаману лекин у мени илондек аврайди-қўяди. Худо ҳаққи, ёлгон айтсам, бўғилиб ўлай, у менга қандайдир муҳаббат доруси ичирган шекилли. Бўлмаса, бу нимаси ахир. Пойнс! Гарри! Илоё, гумдон бўлларинг! Бардольф! Пето! Яна бир қадам юрсам, илоё, очимдан ўлай. Эс

борида этакни йиғиб, уларга тупуриш керак, вассалом. Агар шундоқ қилмасам, дунё яралгандан бери овқатни тиши билан чайнаб ютган махлуқлар ичида энг тасқараси ўзимман. Менга саккиз газ нотекис йўл юриш етмиш чақирим текис йўл босишдан машаққат. Галамислар буни яхши билишади. Борди-ю, ўғрилар орасида ҳам виждон қолмаса, ҳолимиз не кечади? (Ҳуштак чуриллайди, Фальстаф ҳуштак чалиб жавоб беради) Хуу-ху-шт! Вабо кўтарсин сенларни! Отим қани, итваччалар? Отим қани деяпман, ўлаксалар?

Ш а ҳ з о д а

(олдинга чиқиб)

Жим, бақалоқ! Ерга ётиб қулоқ сол-чи, биров келмаяптимикин?

Ф а л ь с т а ф

Кейин мени кўтариш учун пашанг борми сенда? Кейин бутун Англия қиролигини берсанг ҳам ўз кучим билан ўрнимдан қўзғалмайман. Шаҳзода, жоним, отимни топиб бер.

Ш а ҳ з о д а

Эсингни йиғ, аҳмоқ! Мен сенга отбоқармидим!

Ф а л ь с т а ф

Бўлмаса, илоё ўз орденинг ипига ўзинг ўралиб ўл! Мени қўлга туширсалар, сенларни айтиб бераман. Сенларга атаб беҳаё бир қўшиқ тўқиб, истаган чорраҳада айттирмасам, мени шароб урсин! Ҳазил ҳам шунақа зил бўладими, яна пиёда юрганда.

Бир томондан Пойнс, иккинчи томондан Гедсхиль, Бардольф ва Пето киришади. Улар бошқача кийиниб олишган.

Гедсхиль

Тўхта!

Фальстаф

Афсуски, ҳали ўтирганимча йўқ.

Пойнс

Бу бизнинг айғоқчимиз. Ушанинг овози.

Бардольф

Хўш, не янгиликлар?

Гедсхиль

Белни боғланг. Ниқобларни шайланг. Тоғдан подшолик пуллари оқиб келяпти. У подшолик хазинасига тушади.

Фальстаф

Бекор гап, у подшолик шаробхонасига тушади.

Гедсхиль

Ҳаммамизга етади.

Фальстаф

Дор тагига ҳам элтади.

Шаҳзода

Сиз, тўртталангиз йўл торайган жойда уларни тўх-
татасиз. Мен билан Нед пастликка тушиб турамыз.
Борди-ю, сиздан қутулишса, бизга тугулишади.

Пето

Улар неча киши?

Федсхиль

Саккиз ёки ўнтача.

Фальстаф

Улар ҳужумга ўтиб, биз ҳимоячи бўлиб қолмасак,
гўрга эди.

Шаҳзода

Жаноб Жон Бақалоқ, қўрқяпсизми?

Фальстаф

Ҳа, албатта, бобонгиз Жон Қилтириққа етишга
бизга йўл бўлсин! Шундоқ бўлса ҳам қўрқаётганимиз
йўқ.

Шаҳзода

Биз буни синаб кўрамыз.

Пойнс

Айтмоқчи, Жек, отинг қўрадан нарида бойловда ту-
рибди. Керак бўлса, шундоқ ечасану миниб кетавера-
сан. Хўп, саломат бўл, уялтириб қўйма тагин.

Фальстаф

Ана, айтмадимми, яна эридим-қўйдим, ўлдирсаям
унга бармоғимни тегизмайман.

Шаҳзода

(Пойнсга секин)

Нед, плашчларимиз қаёқда?

Пойнс

(Шаҳзодага секин)

Шу орада. Қани, юринг.

Шаҳзода ва Пойнс кетадилар.

Фальстаф

Хўп жаноблар, омад ёр бўлсин! Ҳамма жой-жойига!

Бекинишади. Йўловчилар пайдо бўлади.

Биринчи йўловчи

Яна бир оз юрайлик. Отларимизни болакай етаклаб
тушаверади, унгача биз оёқнинг чигилини ёзамиз.

Уғрилар

Тўхта!

Иккинчи йўловчи

Е Исо, ўзинг асрагайсан!

Фальстаф

Бос уларни, оғиздан қонини оқиз! Ҳу, очкўз чигирткалар! Еганларингни едингми, текинхўрлар? Энди бошқалар есин! Бос уларни, терисини шил!

Биринчи йўловчи

Вой, талон-торож қилишди! Вой, ўлдиришди! Вой, бола-чақамиз билан адо бўлдики!

Йўловчилар қочишади, Бардольф, Гедсхиль, Пето уларни қувади.

Фальстаф

(Қиличини яланғочлаб, саҳнада у ёқдан-бу ёққа югуриб.) Талон-торож қилишдими, гушналар! Сандиқларинг, хумчаларингда қолгани-чи, ирkitлар? Қани, қимирланглар, тилла саночлар! Навқирон асрни еб-ямлашни кўрсатиб қўямиз сенларга! Балки ораларингда мўнтабар зотлар, суд ҳайъати аъзолари ҳам бордир! Суд ҳайъатини кўрсатиб қўямиз сенларга! (Кетади.)

Плаш кийиб олган шаҳзода Генрих билан Пойнс қайтиб киришади.

Шаҳзода

Ўғрилар ҳалол кишиларнинг дилларини доғлаб, қўлларини боғлашди. Энди ўз навбатида биз уларни шиламиз ва тақводорлик заҳматидан кўнгил ёзиш учун Лондонга жўнаймиз. Бир ҳафтагача гап-сўз, бир ойгача кулгу мазах, то ўлгунча ҳазил-ҳузулга баҳона топилди.

Пойнс

Яширинайлик. Улар келишяпти.

Бекинишади. Фальстаф ва Пето қоп елкалаб қайтиб
киришади.

Фальстаф

Қани, йигитлар, бўлишиб оламиз-да, тонг отмасдан
отларга миниб, жўнаб қоламиз. Шаҳзода билан Пойнс-
нинг қўрқоқлигига энди ҳам ишонмасаларинг, бу дун-
ёда адолат йўқ экан, вассалом. Пойнсда ёввойи ўрдак-
ча ҳам юрак йўқ.

Ўлжани бўлишаётганда шаҳзода билан Пойнс уларга хужум
қилади.

Шаҳзода

Пулни ташла!

Пойнс

Ярамаслар!

Гедсхиль, Бардольф. Пето дарҳол, сўнг жиндак қарши-
лик кўрсатиб, Фальстаф ҳам ўлжани ташлаб қочади.

Шаҳзода

Қудайгина қўлга тушди. Йўлга тушайлик.
Тумтарақай қочишди-ку, тарқаб кетишар.
Нега десанг, бир-биридан олишар ҳадик,
Бир-бирини қоровул деб гумон этишар.
Энди йўлга тушайлик, Нед. Шўрлик Фальстаф.
Роса терлаб-пишиб, этар, тупроқларни нам.
Ўнга менинг кулгим қистар ва ачинаман.

П о й н с

Қандай бұқирди у! Зотли буқами дейсан!

Кетадилар.

УЧИНЧИ САХНА

Уоркуорт. Қасрда бир хона.

Қўлида мактуб билан Ҳотспер киради.

Ҳотспер

(Ўқийди)

«Ўз тарафимдан шуни маълум қилмоқчиманки, милорд, хонадонингизга бўлган муҳаббатим нуқтаи назаридан сиз билан бирга бўлишни ўзимга қувонч деб билардим»*. Қувонч деб билармиш! Нега бўлмасам, ўша қувончга ўзини мушарраф этмайди? Хонадонимизга бўлган муҳаббати нуқтаи назаридан! Аммо афтидан у ўз омборларини бундан ҳам кўпроқ севади. Хўш, яна ўқийлик-чи. «Сиз қўл урмоқчи бўлган иш—хатарли». Шубҳасиз. Дунёда ҳамма нарса хатарли. Тоза ҳавога чиқиш ҳам, ичкилик ичиш ҳам, ётиб ухлаш ҳам. Ҳа, аммо тушунсангиз-чи, аҳмоқзода милорд, биз хавф-хатар деб аталган ўша тиканакзорда роҳат-фароғат гунчасини узамиз. «Сиз қўл урмоқчи бўлган иш—хатарли, сиз таъриф-тавсиф қилиб ёзган дўстларингиз ишончли эмас, вақт ҳам ноқулай, фитна-хуружингиз замирида шу қадар кучли бир душман билан курашмоққа етарли асос ҳам йўқ». Сиз шундоқ деб ўйлайсизми? Шундоқ деб ўйлайсизми? Бўлмаса, эшитинг: фирт қўрқоқ, қип-қизил

* Ҳотспер ўз иттифоқчиси, граф Денбар Мрачнинг мактубини ўқийди. (Тарж.)

аҳмоқ ва бунинг устига, пихини ёрган алдоқчисиз. Вой, тентак! Тангрига қасам ичиб айтаманки, бунақа пухтапишиқ хуруж бўлмаган. Дўстлар садоқатли ва синашта. Ажойиб фитна, ажойиб дўстлар, катта орзу-умидлар. Ҳа, ҳа. Аломат бир фитна, аломат, дўстлар! Вой, сен тошюрак ҳайвон! Агар фитна маъқул бўлмаса, нега уни архиепископ ҳазратлари қувватлайди? Вой, сен шайтон, шалпайган товуқ, қани энди, хотинининг елпуғичи билан бошини уриб ёрсанг! Отам-чи, амаким-чи, ўзим-чи? Хўш, биз исёнда қатнашмаяпмизми? Магар лорд Эдмунд Мортимер, архиепископ Йорк ва Оуэн Глендаур биз билан бирга эмасми? Нима, Дугласни унутиб қўйдингизми? Улар келаси ойнинг нақ тўққизинчи куни бизга қўшилишлари ҳақида ёзма ваъда беришмадимми? Ҳатто айримлари ҳалитдан юриш бошламадимми? Хўш, бу беимон мажусий нималар деяпти ўзи? Энди у қўрқоқ қиролга бориб, ҳаммасини оқизмай-томизмай етказадил! О, шундоқ бир ажойиб режани анави латтачайнарга ошкор этганим учун ўзимга шاپалоқ тортишга ҳам тайёрман. Падарига лаънат! Чақса чақавермайдим. Биз тайёرمىз. Мен бугуноқ йўлга чиқаман.

Л е д и П е р с и к и р а д и .

Салом, Кет. Мен икки соатдан сўнг жўнаб кетаман.

Л е д и П е р с и

Жоним, нима бўлди, нега қовоғинг солиқ?
Нима гуноҳ қилдим, мана, икки ҳафтаким,
Бир қайрилиб қарамайсан чеҳрангни очиб?
Айт, нимадир сени бундоқ хаёлга солган,
Хаёлларга солиб, тамом тинчингни олган?
Сабаб нима — ўй сурасан ер боқиб оғир,

Ва ногаҳон сесканасан — сабаб нимадир?
 Еноқдаги қизилликни қаён йўқотдинг?
 Менинг жону жаҳонимсан, ахир, сўйлагил,
 Нега бундоқ машаққатли ўйларга ботдинг?
 Кеча ҳузурингга кирдим. Ухлаб ётардинг.
 Ғудурлардинг, сўзингда: жанг, қурол-аслаҳа.
 Отинг юлқинарди гўё «жилов тортардинг»
 Ва уйқунгда қичқирардинг: «Йигитлар, олға!»
 Айқаш-уйқаш сўзларингни тингладим. Нуқул
 Ҳужумлару пистирмалар, тўсиқ-деворлар,
 Асирлар, ўликлар, хуллас, фарқ айламишди
 Даҳшатли жанг майдонида нима бўлса — шу!
 Манглайингдан маржон-маржон тер қуйиларди,
 Тўлқинли сув юзидаги кўпиклар каби,
 Юзларингда ифодалар юз товланарди,
 Гоҳ оқариб кетар эдинг, гоҳи қорайиб.
 Булар бари нима демак? Нималар пинҳон
 Бу безабон белгилар-да? Билайн уни.
 Эрим менга юрагини айласин аён,
 Айламаса, демакки у севмайди мени.

Ҳотспер

Ҳой, эшикда ким бор? Кирсин!

Хизматкор киради.

Мактубни олиб,

Жўнадими Жильямс?

Хизматкор

Ҳа, бир соат бурун.

Ҳотспер

Батлер судьялардан менга от келтирдими?

Хизматкор

Ҳа, келтирди. Биттасидан.

Ҳотспер

Саманми, жийрон?

Хизматкор

Жийрон, тақсир.

Ҳотспер

Жийрон бизни давлатга элтар.

Айт ҳозироқ эгарлашсин. О, Espérance*
Батлер отни шайлаб, мени эшикда кутсин.

Хизматкор кетади.

Леди Перси

Хўш, жонгинам?

Ҳотспер

Нима, жоним?

Леди Перси

Сени бу ердан

Элтаётган нима?

* *Есперансе* — французча «умид», Перси хонадонининг гербида битилган шиор. (Тарж.)

Ҳотспер

Мени элтар тулпорим.

Леди Перси

Вой, сен, маймун — масхаравоз, ўйинни бас қил!
 Чегара йўқ сенинг турфа найранглариңга.
 Гарри, ишларингни мен ҳам билмоқ истайман,
 Менга туюларки, яна акам Мортимер
 Писта пўчоғидан кема қурмоқчи бўлар,
 Сендан мадад кутар, сенга умид боғлаган?
 Агар шунга кўниб, унинг измини тутсанг
 Ва шу йўлдан кетсанг...

Ҳотспер

Йўғ-ей? Яёвми? Қандоқ?

Леди Перси

Кўп товланаверма бундоқ, тўти қақилдоқ!
 Қани, менинг саволимга жавоб айлагин,
 Бармоғингни чиқазаман бандидан лекин.

Ҳотспер

Кўй, қўйвор, дейман! Мендан нима истайсан?
 Сени севаманми? Аён, севишим гумон.
 Упишлару қучишларнинг мавсуми ўтди,
 Қўғирчоқ ўйнашга энди йўқ менда имкон.
 Бугун, билсанг, синдирилган тилла тож билан
 Пачоқланган бурунларга эҳтиёж баланд...
 Қачон от беришар менга, ўзинг инсоф эт,
 Ҳой, кет, нима бўлди сенга? Нима дейсан. Кет?

Леди Перси

Шунақами? Демак, мени севишинг гумон?
 Деганларинг чинми? Майли, севмай қўя қол.
 Худди сенга ўхшаб жавоб берурман мен ҳам.
 Йўқ, ростдан ҳам севмайсанми, совудинг, ёҳу?
 Очиқ гапир, чинингми ё ҳазилингми бу?

Ҳотспер

Юр, ҳовдига чиқайлик. Мен жўнаш олдидан
 От устида туриб, сенга ичайин қасам,
 Сеникиман, ўлгунимча сенга содиқман,
 Аммо сен ҳам ваъда бергин, сўрамагайсан —
 Мендан, яна қаёққа, деб. Аёндир бешак,
 Баски, кетяпман — демак кетишим керак.
 Мен кетарман бугун сени бунда қолдириб.
 Оқиласан, аммо ақлинг ўзингга лойиқ,
 Садоқатли рафиқамсан, аёлсан лекин,
 Фақат билмаганингни сир тутишинг мумкин.
 Мен ҳам шундоқ чегарага риюя қилдим.

Леди Перси

Шундоқ чегарага?

Ҳотспер

Ҳа, бу муқаррар бир ҳол.
 Бириси кун менга етиб оласан, шунда —
 Барча сирдан хабардор ҳам бўласан унда.
 Розимисан?

Леди Перси

Рози бўлмай, не иложим бор.

Кетадилар.

ТУРТИНЧИ САҲНА

«Тўнғиз бош» майхонасида бир хона. Шаҳзода Генрих киради.

Шаҳзода

Вой, ортиқ чидаёлмайман, Нед, қарашвор! Димиққан хонадан чиқ энди. Кулдиравериб, тинка-мадоримни қуритишди.

Пойнс киради.

Пойнс

Қаёққа йўқолиб қолдинг, Гарри?

Шаҳзода

Тўрт нафар заранг бош билан, тўрт нафар заранг бочканинг даврасида эдим. Мен жамиятнинг туб-тубига гача тушиб, майхонанинг ҳамма малайлари билан ағанаб ичишдим. Биласанми, исмлари қанақа? Том, Дик ва Френсис. Гарчи мен ҳозирча Англия қиролимас, бор-йўғи Уэльс шаҳзодаси бўлсам-да, улар учун лутфу назокатлар подшосиман, негаки Фальстафга ўхшаб бурнимни жийирмайман. Аксинча, оддий хокисорман, яъни кўнглим очиқ. Тож кийганимдан сўнг менга бутун Истчип гумашталари ҳомийлигини таъминлаймиз, деб ваъда қилишди. Айтмоқчи, уларнинг сўзларини эшит. «Ичайлик» ўрнига «қизаришайлик» дейишади. Кружкани бир кўтаришда қуритиш керак, кимда-ким орада нафасини ростлаеа, «бошқатдан ўйнасин» деб ҳар ёқдан қичқиривади ва қайта қуйишни талаб қилишади. Хуллас, чорак соат ичида улар билан шу қадар элакишиб кетдимки, энди истаган фуқаро билан истаганча ичишиб, отамлаша оламан. Афсус, Нед, бўлмаганинг.

Менга қара, шакарим... ҳа, айтмоқчи. Мана сенга бир чақмоқ қанд, буни кенжа малай қўлимга зўрлаб тутқазди. У шунақаларданки, инглиз тили бўйича билгани икки-уч калима, холос, масалан: «саккиз шиллингу олти пенс», «марҳамат», «ҳозир, ҳозир», «ярим ой кабинетига ширин мусаллас» ва ҳоказолар. Хуллас, шунақа гаплар, энди нега чақирганимни эшит. Фальстаф келгунча бирор эрмак топиб турайлик. Сен қўшни хонага чиқ. Мен кенжа малай билан бояги чақмоқ қанд хусусида гап бошлайман. Сен «Френсис» деб уни тўхтовсиз чақираверасан, токи якки ўртада қолиб, менинг барча саволларимга «ҳозир, ҳозир» дейишдан бўлак чораси қолмасин. Эшикка чиқ. Машқ қилиб кўрамиз.

Пойнс чиқади.

Пойнс

(Саҳна ортидан)

Френсис!

Шаҳзода

Аъло!

Пойнс

(Саҳна ортидан)

Френсис!

Френсис киради.

Френсис

Ҳозир, ҳозир, сэр! Ральф, қирмизи хонага қарай қол.

Шаҳзода

Бу ёққа кел-чи, Френсис!

Френсис

Нима истайдилар, милорд?

Шаҳзода

Френсис, яна югурдак бўлиб қанча хизмат қиласан?

Френсис

Беш йил, худо ҳаққи, сўзим чин, агар ҳисоблайдиган бўлсак...

Пойнс
(Саҳна ортидан.)

Френсис!

Френсис

Ҳозир, ҳозир, сэр!

Шаҳзода

Беш йил! Ё тангрим, шунча муддат ичида идиш-товоқ жонга тегса керак. Менга айт-чи, Френсис, хўжайинингга қараб тураверасанми? Муддатидан олдин жуфтакни ростласанг, нима қилади?

Френсис

О сэр, мен Англиядаги жамики инжили шарифларга қасам ичаманки...

Пойнс

(саҳна ортидан.)

Френсис!

Френсис

(кетмоқчи бўлиб.)

Ҳозир, сэр.

Шаҳзода

Ешинг нечада, Френсис?

Френсис

Ҳозир ҳисоблайман. Майрамазонда...

Пойнс

(саҳна ортидан.)

Френсис!

Френсис

Ҳозир, сэр. (Кетмоқчи бўлиб.) Бирпас сабр қилинг, милорд.

Шаҳзода

Фақат бир дақиқа, Френсис. Мен ҳалиги, ўзинг менга берган чақмоқ қанд хусусида. У бир тийинлик қанд эди шекилли, шунақами?

Френсис

(изига қайтиб.)

Афсуски, икки тийинлик эмасди.

Шаҳзода

Мен ўшани деб сенга истаган пайтингда нақд минг фунт бераман.

Пойнс

(саҳна ортидан.)

Френсис!

Френсис

Ҳозир, ҳозир.

Шаҳзода

Ҳозир дейсанми, Френсис? Йўқ, бесабр бўлма. Ҳозирмас. Аммо эртага ёки келаси пайшанба куни, марҳамат. Лекин Френсис...

Френсис

Лаббай, милорд.

Шаҳзода

Лекин бир шартим бор. Анави чарм камзул кийиб, шиша тугмалар қадаб, сочини хўрознинг тожидек диккайтириб олган, қизил узук тақиб, боғичли қора пайпоқ кийган, испан терисидан сумкаси бор, ширинсухан жанобни бошлаб шилишинг керак.

Френсис

Ё худойим, кимга шама қиляпсиз, сэр?

Шаҳзода

Демак, сизларда ичиш учун қизил мусалласдан бошқаси йўқ экан-да. Эҳтиёт бўл, Френсис, нимчангни суркаб олма. Йўқ, аъло ҳазратим, Барбаристонда бу рўй бермас эди.

Френсис

Маъзур тутинг, милорд, тушунмаяпман.

Пойнс

(саҳна ортидан.)

Френсис!

Шаҳзода

Марш, алвасти! Сени чақиришяпти. Эшитмаяпсанми? (Шаҳзода ва Пойнс уни дамба-дам чақира бошлайдилар. У гоҳ у ёққа, гоҳ бу ёққа югуради.)

Буфетчи киради.

Буфетчи

Бу қанақаси? «Френсис» деб чақиришсаю сен бунда қаққайиб турсанг? Қани тезроқ, анави хонага, меҳмонлар ёнига югур!

Френсис кетади.

Милорд, кекса сэр Жон билан беш-олти киши келди. Қиришсинми?

Шаҳзода

Ҳа, бирпас туриб.

Буфетчи кетади.

Пойнс!

Пойнс киради.

Пойнс

Ҳозир, ҳозир, сэр!

Шаҳзода

Фальстаф бошқалар билан эшикда кутиб турибди. Ҳозир қанақа томоша бўлишини тасаввур қиласанми?

Пойнс

Бир мазза қиларканмиз-да. Хўш, малай билан ҳазилингиз қандай тугади?

Шаҳзода

Ҳозир калламга шунақа бир кулгили фикр келдики, дунё дунё бўлиб бунақасини кўрмаган.

Френсис шароб кўтариб киради.

Соат неча бўлди, Френсис?

Френсис

Ҳозир, ҳозир.

(Кетади.)

Шаҳзода

Ажабо, сўзни бир тўтича ҳам билмайдиган мана шу болани аёл киши туққанми ўзи? Туриш-турмуши— зинапоя бўйлаб у ёқдан-бу ёққа югуришу айтар сўзи— майхона ҳисоб-китоблари, холос. Ана, кўряпсанми, мен ҳали ўзимни босиб олганимча йўқ. Менга Перси Ҳотс-перга, шимолнинг ўша «колов товони»га етишишга йўл бўлсин. У эрталабданоқ юзтача шотландни чўзилтириб, нонушта олдидан қўл юваркан, хотинига ҳасрат қилади: «Бу осойишта ҳаёт жонимга тегиб кетди, чинакам ишга чанқовман». Хотини сўрайди: «Азизим Гарри, бугун неча кишини ўлдирдинг?» «Саманни суғоринглар»,— дейди у ва бир соатдан сўнг жавоб беради. «Қўпмас, ўн тўрттасини. Э, шу ҳам иш бўптию». Энди Фальстафни чақириш мумкин. Мен Гарри Перси бўламан, анави махлуқ эса Мортимер хоним, яъни, менинг хотиним бўла қолсин. Ароқхўрлар қичқиргандек: «Pivo!» Қани, бу ёққа судранглар ўша қийма дўлмани, мой тепани тортинглар бу ёққа!

Фальстаф, Гедсхиль, Бардольф, Пето ва

Френсис кирадилар.

Пойнс

Салом, Жек. Қаёқларда юрибсан?

Фальстаф

Қўрқоқларга қирон ва лаънатлар! Омин, илоҳи шундоқ бўлсин. Бир стакан шароб, йигитча! Мен энди сенларга ўртоқ эмасман. Тўқийман, пайпоқ ямайман, кашта тикаман— мана, менинг машғулотим. Ҳа, ҳа.

Мен сенга айтдим шекилли бир стакан шароб деб, галварс? Дунёда мардоналик қолмабди.

Френсис шароб тутади. Фальстаф ичади.

Ш а ҳ з о д а

Сен сира ёз қуёшида билқиллаб эриган бир товоқ сариёғни кўрганмисан? Манави терга ботган харсанг тошга бир қараб қўй.

Ф а л ь с т а ф

Шаробга оҳак қўшибсан, муттаҳамлар!*
(*Сепиб юборади.*)

(*Сепиб юборади.*)

Ф р е н с и с кетади.

Ҳаммаёқда нуқул қаллоблик. Аммо кўрқоқлар галаси оҳак қўшилган шаробдан ҳам баттар. Лаънати кўрқоқлар! Қари Жек, сен собит туравер! Улсанг, имонинг бутун кетади. Агар дунёда мардлик, ҳақиқий мардоналикдан асар қолган бўлса, мени шўрбалиқ, деб атай қолинг. Бутун Англияда дорга осилмаган учта ҳам ботир қолмаган. Биттаси тўлишиб, қариб боряпти, худо, уни паноҳингда асра. Нимасини айтасан, дунё расво бўлди-қўйди. Нега мен бўзчи бўлмадим? Бўзимни тўқиб, оятларни ўқиб юраверардим. Илоё, кўрқоқларга қирон келсин.

Ш а ҳ з о д а

(*Фальстафга яқинлашиб.*)

Нималар деб жавраяпсан, жун халта?

* Майхона эгалари нордонлигини камайтириш учун ёмов шаробга оҳак қўшишган. (*Тарж.*)

Фальстаф

Қиролзода эмиш, сени қараю! Битта ўқлоғи билан ўзингни ҳам, ўзингга қўшиб фуқароларингни ҳам бир гала гоздек қийқиратиб, мамлакатингдан қувмасам, мен ҳам юрган эканман. Уэльс шаҳзодаси эмиш, сени қараю!

Шаҳзода

Вой, қари тўнка-ей, бу нима деганинг гағин?

Фальстаф

Хўш, сенлар қўрқоқлик қилмадиларингни, сен билан Пойнс?

Пойнс

Мени яна бир бор қўрқоқ, деб кўр-чи, қорнингни ёраман, сен текинхўрни!

Фальстаф

Сени қўрқоқ дейишми? Улсам ўламанки, унақа демайман. Бунинг ҳожати ҳам йўқ. Сенга ўхшаб қочишни ўрганиб олишим учун мен минг фунт беришга ҳам тайёрман. Жаноблар, белларингиз роса хипча экан. Эҳтимол шунинг учундир, одамларга орқа ўгирганда, уялиб-нетиб турмайсиз. Шу ҳам мададкорлик бўлдию. Жин урсин бунақа мададкорликни! Менга хавф-ҳатарга тикка қарайдиган йигитлар керак. Бир стакан шароб, йигитча. Эрталабдан бери бир қатра ҳам тотганим йўқ, ўлай агар.

Ш а ҳ з о д а

Ҳозиргина ичдинг, ҳатто лабингни ҳам артганингча йуқ.

Ф р е н с и с бошқа стакан кўтариб киради.

Ф а л ь с т а ф

Аҳамиятсиз. (Ичади.) Илоё, кўрқоқларга қирон келсин!

Ф р е н с и с кетади.

Ш а ҳ з о д а

Хўш, нима демоқчи бўласан?

Ф а л ь с т а ф

Демоқчиманки, биз тўртовлон кеча кечқурун нақд минг фунт ақчани қўлга киритдик.

Ш а ҳ з о д а

Қани ўша ақчалар, Жек? Чўз бу ёққа.

Ф а л ь с т а ф

Қани ўша ақчалар эмиш! Биздан тортиб олишди. Тўртталамизга юз киши ҳамла қилди.

Ш а ҳ з о д а

Наҳотки юз киши?

Ф а л ь с т а ф

Унтаси билан юзма-юз туриб икки соат олишган бўлмасам, мени аблаҳи лани деб атайвер. Бир бало

қилиб, қутулиб қолдим. Найза билан нимчамнинг саккиз еридан, иштонимнинг тўрт жойидан илма-тешик қилишди. Қалқонимни галвир қилиб ташлашди, қиличим дастаррага ўхшаб қолди. Мана, кўриб қўйинг! (Қиличини кўрсатади.) Мен қўлимга қурол олганимдан буён бунақа жанг қилмаганман. Лекин бари бекор кетди. Илоё, кўрқоқларга қирон келсин! Сўранг, бошқалар ҳам айтиб беришсин. Ҳақиқатдан зарра тойишса борми, улар — жаҳолат болалари, касофат бандалари, вассалом.

Ш а ҳ з о д а

Хўш, жаноблар? Нима бўлди ўзи?

Г е д с х и л ь

Биз тўрттовлашиб ўн кишига ҳужум қилдик.

Ф а л ь с т а ф

Йўқ, кам билан ўн олти киши эди, милорд.

Г е д с х и л ь

Тутиб, қўлларини боғладик.

П е т о

Йўқ, йўқ, боғламадик.

Ф а л ь с т а ф

Бекорларни айтибсиз, биз уларни боғладик, битта-битталаб боғладик. Елғон айтсам, майли, мен яҳудий, энг қадимий яҳудий бўла қолай.

Гедсхиль

Улжани бўлишаётганимизда олти ёки етти киши етиб келиб, бизга тикка ҳужум қилишди.

Фальстаф

Улар ҳалигиларнинг қўлларини ечишди. Уларга яна янгилари келиб қўшилаверди.

Шаҳзода

Сиз ҳаммаси билан солишдингизми?

Фальстаф

Балли, ҳаммаси билан! Бу ёғи қандоқ тушунишга боғлиқ. Агар элликтаси билан солишмаган бўлсам, мени бир бойлам сабзи, деб атайвер. Бордию бечора кекса Жекка ташлангани эллик икки ёки эллик учдан кам бўлса, майли, мен икки оёқли махлуқ эмасман.

Шаҳзода

Ҳайтовур, улардан бирортасини ўлдириб-нетмагандирсан, худо асрасин.

Фальстаф

Ҳа, бундоқ пайтда тангри таоллога илтижоларинг фойдасиз. Иккитаси шундоқ кўз ўнгимда тузланди-қолди. Яна иккитаси, плаш кийган икки аблаҳи мenden таъзирийи еди. Гарри, маҳобат қилаётган бўлсам, кўзимга тупур-да, мени қари-қирчанғи, деб атай қол. Менинг мудрофаа усулимни биласан-ку. Қара, ҳимояга мана бундоқ қилиб турдим, қиличимни мана бундоқ

қилиб кўтардим. Шу пайт плаш кийган яна тўртта хум-
пари аллақайси гўрдан пайдо бўлиб қолди.

Ш а ҳ з о д а

Тўртта! Ҳозиргина иккита, дединг шекилли.

Ф а л ь с т а ф

Тўртта, Гарри. Мен тўртта, дедим.

П о й н с

Ҳа, ҳа, у тўртта, деди.

Ф а л ь с т а ф

Тўртталаси қаторлашиб менга ҳамла қилди. Мен
ҳам ўйлаб-нетиб ўтирмадим, шундоқ қилдимки, еттовин-
нинг ҳам қиличи қалқонимга шундоқ санчилди-қолди.

Ш а ҳ з о д а

Еттовининг? Боя тўртта эди-ку.

Ф а л ь с т а ф

Плаш кийганми?

П о й н с

Ҳа, плаш кийган тўртталови.

Ф а л ь с т а ф

Қиличим сопига қасамёд қиламанки, улар еттига
эди. Наҳот мени шу қадар алдоқчи, деб ўйласанг?

Шаҳзода

Сўзини бўлма. Уларнинг сони энди ошаверади.

Фальстаф

Мени эшитяпсанми, Гарри?

Шаҳзода

Бутун жисмим қулоқ.

Фальстаф

Эшит, ҳа, эшитиб қол, армонда қолиб юрма тағни.
Хуллас, ҳалиги плаш кийган тўққизтаси...

Шаҳзода

Айтмадимми? Яна иккита қўшилди.

Фальстаф

Улар чекина бошлашди. Қараб турармидим, етиб бордимۇ ўн бирдан еттитасини гумдон қилдим.

Шаҳзода

Ажабо! Плаш кийган ўн икки киши ўн биттага етса-я!

Фальстаф

Шунда яшил кийим кийган учта ҳаромиси етиб келса бўладими! Қоронғиликни паноҳ тутиб, орқадан ташланишди. Шундоқ зим-зиёки, кўзингни йриб боқсанг

ҳам, ҳеч балони кўрмайсан. Сен бўлсанг, Гарри, ҳатто ўз қўлингни ҳам таниёлмасдинг...

Шаҳзода

Бу сафсаталар худди эгасига ўхшайди. Шу қадар аҳмоқона ва шу қадар ошириб-тоширилганки, сохта авра-астари шундоқ кўриниб турибди. Эҳ, сен, сули солинган емхалта, беномус текинхўр, эҳ, сен, итвачча, ифлос ёғмунди...

Фальстаф

Ҳой, эсингни йиғ, оғзингга қараб гапир! Ишбот қилинган нарсани нега инкор қиласан?

Шаҳзода

Ҳатто ўз қўлингни ҳам танимайдиган қоронғу зим-зиёда қандоқ қилиб яшил кийганларни пайқадинг? Қани, тушунтириб бер-чи. Хўш, бунга нима дейсан?

Пойнс

Ҳа, ҳа, бизга тушунтириб бера қол, Жек.

Фальстаф

Шунақами — ҳамманг бир кишига ёпишасанми? Бунақа зўрлайдиган бўлсаларинг, оғиз очмайман. Жин урсин, мен ҳатто энг даҳшатли қийвоқ остида ҳам гапирмасдим. Зўрлаб гапиртириш осон бўптими! Балки жавобим супургидан ҳам арзондир, лекин зўрлик остида уни айтиб бўлман.

Ш а ҳ з о д а

Мен сени бошқа зўрлаб ўтирмайман. Жаноблар, эшитмадим, деманглар. Манави ашаддий қўрқоқ, отларнинг белию каравотлар кушандаси, мана шу бир халта гўшт...

Ф а л ь с т а ф

Ҳай-ҳай, секинроқ, қилтирик, ўлакса, бузоқ тили, балиқ териси! Ўз нимжонлигинг билан нималарга ўхшашлигингни санашга товуш ҳам етмайди. Яхшиси, дамингни юта қол, газчўп, ўқсиғ садоқ, чархланавериб, адо бўлган кемтик шашпар! *(Нафасини ростлайди.)*

Ш а ҳ з о д а

Балли, нафасингни ростлаб, давом эттиравер. Бемаъни ташбиҳларингни айтиб адо қилгину кейин марҳамат қилиб, мени тингла.

П о й н с

Ҳа, ҳа, сен уни тинглай қол, Жек.

Ш а ҳ з о д а

Тўрттовлашиб тўрт кишига ҳужум қилганларингни, уларни боғлаб, бор-будини тортиб олганларингни кўриб турдик. Энди мен яна бир нималар дейман, шунда сендан ҳеч вақо қолмайди. Биз икковлашиб сенларга ҳужум қилдик, сенлар халта-хултани ташлаб, тирақайлаб қочдиларинг. Улжалар шу ерда, истасаларинг, кўрсатишимиз мумкин. Лекин сен, Фальстаф, лаш-лушингни кўтариб, чунонам қочдингки, қочаётиб, зотдор буқага ўхшаб бўкириб ҳам бердинг. Хўш, шунча шарман-

даликдан сўнг қиличингни атай тўмтоқлаб, жангда шундоқ бўлди, деб бизни ишонтиришга уринишинг—ўта бир пасткашлик эмасми? Қизиқ, шунча расволикдан сўнг ўзингни оқлаш учун тагин нималар тўқий оласан?

Фальстаф юзини қалқон билан яширади.

Пойнс

Ростданам қизиқ, Жек, тагин нималар тўқий оласан?

Фальстаф

(қалқонни итқитиб ташлаб.)

Ўшанда мен сизни бир қарашдаёқ танидим. Худо ҳаққи, худди ўз отамни танигандек. Хўш, ўзингиз инсоф билан айтинг-чи, мен қўлда қурол билан тож-тахт ворисига ташланармидим? Тўсатдан ўлдириб қўйсам, нима бўлади? Биласан, Гарри, мен Геркулесдек баҳодирман. Бир бошласам, мени ҳеч нарса тўхтатолмайди. Савқи табиийдан бошқа... Арслон ҳам ҳақиқий шаҳзодани бир қарашда таниб олади ва ҳеч қачон унга даф қилмайди, ҳа, ҳа, ўйлаб қаранг! О, савқи табиий — буюк куч. Бугун чўчидим, негаким, савқи табиий тўхтатиб қолди. Мен бу билан икки карра фахрланаман. Арслон сезгиси мени алдамагани учун — бир, подшозода эканлигинг дарров аён бўла қолганлиги учун — яна бир карра. Биз вақтни нимага сарфляяпмиз, йигитлар! Худо ҳаққи, ақчалар ёнингизда шай эканлигидан хурсандман. Бекам эшикларни бекит. Тунда айш қилиб, тонгда тавба қиламиз. Айшингни сур, азаматлар! Болаларим, ботирларим, сизга садоқатимни қандай изҳор этай? Қани, базмни бошла! Яхшиси, бирорта комедия ўйнаймиз!

Шаҳзода

Айни муддао. Мавзу — сенинг қочишинг.

Фальстаф

Бас қил энди, Гарри! Мени яхши кўрсанг, бу ҳақда
оғиз очмайсан.

Майхона бекаси киради.

Бека

Ё қудрати Исо, милорд шаҳзодам!

Шаҳзода

Хўш, милоди бекам, нима гап?

Бека

Оҳ, милорд, саройдан бир аён келиб, сизни йўқла-
япти. Отангиз юборганмишлар.

Шаҳзода

Унда ўша аённи саройга, ойимнинг ҳузурига жў-
нат.

Фальстаф

Ўзи қанақа: ёшми, қарими?

Бека

Чол.

Фальстаф

Нега бўлмасам, шу маҳалда тўшакда ётмай, сандирақлаб юрибди? Мен гапиришиб кўрсаммикин?

Шаҳзода

Шундоқ қила қол, Жек.

Фальстаф

Бўпти. Мен уни шайтоннинг ҳузурига жўнатаман.

(Кетади.)

Шаҳзода

Хўш, жаноблар, худо шоҳид, мардона жанг қилдингиз. Сизни айтяпман, Пето, Бардольф, сизни. Шер экансиз, савқи табиий дегани ҳам сизда чаккимас, ҳақиқий шаҳзодани кўрибоқ, ура қочиб қолдингиз.

Бардольф

Қарасам, бошқалар қочяпти, мен ҳам қочавердим.

Шаҳзода

Ростини айтинг, нега Фальстаф қиличининг дами қайтиб, арра-арра бўлиб кетган?

Пето

Бу ёғи маълум. У қиличини ханжар билан арралаб, ҳарна бўлганда ҳам шу жангда бўлган, деб ишонтира-санлар, дея қулоғимизга қуйди. Кейин, шундоқ қилин-лар, деб бизга ҳам ташвиқот қилди.

Бардольф

Бурунларни чақиртиканак билан қонатиб, кўйлақларга суркашни, кейин уни шаҳидларнинг қони деб аташни маслаҳат берди. Буларни эшитиб, кейинги ўн йил ичида биринчи марта худди болаликдагидек қип-қизариб кетдим.

Шаҳзода

Ростданам-а? Бир стакан шароб ўмариб, қўлга тушганингдан буён юзинг шолғомдай-ку. Ун саккиз йилдан буён бурнинг лов-лов ёнади. Худди замбаракнинг пилигидек! Шундоқ замбарак пилиги билан жуфтакни ростладинг! Қандай савқи табиий сени бу аҳволга солди?

Бардольф

(бурнини кўрсатиб)

Сиз манави шафақ ва шимол шуъласини айтаяпсиз шекилли?

Шаҳзода

Ҳа, ўшаларни.

Бардольф

Сизнинг-ча, бу қизилликнинг маъноси нима?

Шаҳзода

Ичкилик ва фақирлик.

Бардольф

Йўқ, таг-тубидан олиб айтганда, бунинг маъноси жиззакилик.

Шаҳзода

Э, йўқ, таг-тубидан олиб айтадиган бўлсак, унинг маъноси — дор.

Бардольф ранжиб, кетиб қолади.
Фальстаф қайтиб киради.

Мана қоқ-суяк, қилтириқ Жек ҳам келиб қолди. Хўш, парёстигим, нима гап? Менга айт-чи, Жек, тиззаларингни кўрмаганинга неча йил бўлди?

Фальстаф

Тиззаларимними? Сенинг ёшингда, Гарри, ажаб мўрчамиён эдим ва бош бармоққа тақиладиган эркак узукка бемалол сиваверардим. Мени дилсиёҳликлар шу кўйга солди. Ҳадеб «уф» торта бериш кишини ачиган хамирдек кўпчитиб юборади. Нима гап, дейсанми? Иш чатоқ, оғайни, Отангнинг буйруғи билан сени йўқлаб келган сэр Жон Бреси экан. Сени эрталаб саройга чақиришяпти. Анави шимолдан чиққан бебош Перси бор-ку, ўша, кейин Уэльсдан чиққан анави, иблиснинг қорнини ёриб, азроилнинг бурнини қонатган, шайтонни эшшак қилиб миниб олган анави бор-ку, сен биласан у жин ургурни...

Пойнс

Ҳа, Глендаурми?

Ф а л ь с т а ф

Ҳа, Оуэн, худди ўзи. Хўш, ўша Оуэн, унинг куёви Мортимер, кекса Нортумберленд ва ашаддий шотланд Дуглас, ўша тоққа ҳам тикка от қўйиб чиқадиган...

Ш а ҳ з о д а

От қўйиб бораркан, тўппончасидан ўқ узиб, учиб кетаётган чумчуқни урадиган, шундоқми?

Ф а л ь с т а ф

Ҳа. У ботирликни бировдан қарз олмайди. Қочади-ганлардан эмас.

Ш а ҳ з о д а

Ҳозиргина қочишини таърифладинг шекилли?

Ф а л ь с т а ф

От минганда, деяпман, нодон. Пиёда пайтида у чекинмайди.

Ш а ҳ з о д а

Савқи табиий буюрса-чи?

Ф а л ь с т а ф

Савқи табиий буюрса — бошқа гап. Хуллас, ўша шотланд, кейин қандайдир Мордейк, яна минглаб кўк қалпоқлилар хуруж қилишибди. Тунда Вустер қочиб кетибди. Буни эшитиб, отангнинг соқоли оппоқ оқариб

қолибди. Ҳозир ернинг баҳоси бир саваф сасиған балиқ эмиш.

Шаҳзода

Езгача бу гала-говур тинчимас экан, одамзод уруғи тагин ҳам арзонлашиб қолади. Одамларни худди миҳга ўхшаб ҳовуч-ҳовучлаб сотишаверади.

Фальстаф

Рост айтасан, дўстим. Саноатнинг бу тармоғи роса гуллайди. Лекин ичингда қанчалар қўрқиб кетганингни сезиб турибман, Гарри! Сен ҳақсан, тож-тахт йўлида сенга анави алвасти Дуглас, анави жодугар Перси ва анави иблис Глендаурдан қўрқинчлироқ хавф-хатар йўқ. Бу сени даҳшатга солади, шундоқ эмасми? Ҳозир қонларинг ҳам музлаб кетгандир?

Шаҳзода

Сираям-да. Афтидан сендаги савқи табний менда йўқ шекилли.

Фальстаф

Хўп, яхши. Аммо эртага отанг ҳузурида сени роса исканжага олишади. Мени оғайни десанг, шунга шайланиб тур.

Шаҳзода

Бўпти. Фараз қилайлик, сен менинг отамсан. Юриш-туришим ҳақида мени сўроқ қил, мен жавоб бераман.

Ф а л ь с т а ф

Жуда соз. Манави курси — меннинг тахтим, манави пичоқ — давлат нишоним, манави ёстиқ — бошимдаги тожим бўлсин.

Ш а ҳ з о д а

Демак, тахт — бор-йўғи бир курси, давлат нишони — қалайн пичоқ, олмос қадалган тож — сенинг ялтираган, тап-тақир бошинг экан-да!

Ф а л ь с т а ф

Агар сенда олижанобликдан зирғирча асар қолган бўлса, мен сенга таъсир эта оламан. Бир стакан шароб беринг, кўзларим қизарсин, гўё йиғлаган бўлай. Мен «Подшо Қамбиз»да ўйнагандек, астойдил, берилиб ўйнайман. *(Ичади.)*

Ш а ҳ з о д а

Мана, қаршингда тиз чўкаман.

Ф а л ь с т а ф

Бўлмаса, эшит. Йўл беринг, баҳодирларим.

Б е к а

Ё қудрати Исо, қандай ажойиб-а!

Ф а л ь с т а ф

Йиғлама, маликам. Кўзёши — бекор.

Б е к а

Шўрлик отанг қанчалар хафа бўляпти.

Ф а л ь с т а ф

Лордлар, ўтинаман сиздан, олиб чиқингиз
Аччиқ-аччиқ йиғлаётган маликамизни.

Б е к а

Е қудратингдан, қандай устамон-а! Анави ярамас
комендиантларнинг худди ўзи!

Ф а л ь с т а ф

Жим бўл, пиво кружка! Халал бермай тур, ачиган ароқ! Гарри, мен вақтинги қандоқ ўтказишингнимас, кимлар даврасида ўтказишингни ҳам эшитиб, аросат-даман. Нега десанг, мойчечак қанча қуюқ ўсса, уни шунча кўп пайҳон қилишади, ёшликнинг йўриғи бошқа. Уни қанча кўп совурсанг, шунча тез адо бўлади. Уғлим, бир ёқдан онангнинг айтганлари, иккинчи ёқдан — ўзимнинг мушоҳадаларим, ҳаммадан ҳам — кўзингни бундоқ чақчайтириб, пастки жағингни жоҳилларча осилтириб туришинг шундан далолат бериб турибди. Хўш, сен менинг ўғлим бўла туриб, ҳамма гап шундаки — менинг ўғлимсан, хўш, мумкинмидирким, халойиққа кулги-масхара бўлиб юрсанг? Мумкинмидирким, қуёш, ёнбошлаб ётсаю ялқовлик қилиб, ишдан бўйин товласа? Бундоқ савол бериш бемаъни ва у ҳеч кимни қизиқтирмайди. Хуш, мумкинмидирким, Англия тожу тахтининг вориси ўғирлик йўлига кирсаю киссавурлик қилса? Бундоқ савол бериш ўринли ва буни муҳокама этса арзийди. Шундоқ нарсалар борки, Гарри, эҳтимол эшитгандирсан, бизнинг давримизда уни қора-

мой, деб аташади. Қорамой суркалади, деб таълим беради, қадим ҳукамолар. Сен орасида юрган оломон ҳам сенга шундоқ суркалади, сени булғайди. Шунинг учун ҳам, Гарри, сен билан ичмасимданоқ кўзларим ёшга тўлиб, эрмак учунмас, алам-изтироб билан гаплашяпман, гапларим калималаргамас, оҳу надомат, фиғону фарёдлар билан тўлиб-тошган. Аммо ораларингда баҳарҳол чинакам бир инсон бор, неча бор кўрганман, лекин афсуским, отини билмайман.

Шаҳзода

У қандоқ одам экан, ҳазрати олийлари?

Фальстаф

У кўркам, басавлат бир зот, ҳа, жуссаси нича тўлароқ. Кўриниши ҳамиша ҳушчақчақ, кўзлари ёқимтой ва ҳаракатлари бағоят мутаносиб. Ешини элликларда ёки олтмишларга яқин тахмин қилса бўлади. Дарвоқе, эсладим, уни Фальстаф дейишади. Уни хотинбоз дейишса, бундоқ уйдирмага мен ишона қолардим, негаким, Гарри, унинг кўзларида олижаноблик маънолари чақнайди. Дарахтни мевасидан, мевани дарахтидан танигандек, ўша Фальстаф дегани менимча, ниҳоятда олижаноб бир киши. Ўша билан дўст тутинавер, аммо бошқаларни ҳайда. Хўш, энди менга айт-чи, сен ярамас саёқ, бир ой қаёқларда гумдон бўлдинг?

Шаҳзода

Ҳой, жинни-пинни бўлдингми? Подшо деган шунақа дейдими? Яхшиси, сен мени ўйна, мен отамни ўйнайман.

Фальстаф

Ана холос! Мени қулатмоқчимисан! Ташаккур. Агар келиштириб, мен ўйнаганнинг ярмича ўйнай олсанг, майли, мени гўшт дўконида қуёндек қилиб, оёғимдан осавер.

Шаҳзода

Келишдик. Мана, мен ўтирдим.

Фальстаф

Мен эса тикка турибман. Жаноблар, ҳукм қилинглр.

Шаҳзода

Хўш, Гарри, қаёқларда юрибсан?

Фальстаф

Истчипда эдим, подшоҳим.

Шаҳзода

Уғлим, устингдан арз-дод бениҳоя бисёр.

Фальстаф

Жин урсин, милорд, ҳаммаси бўҳтон. (*Атрофдагиларга.*) Мен шаҳзодани шундоқ ўйнайки, оғизларингланг очилиб қолсин!

Шаҳзода

Сен ҳали сўқиняпсанми, тирмизак? Йўқол кўзимдан! Сени йўлдан оздиришяпти. Шайтон қари бақалоқ

қиёфасида изингдан изғиб юрибди. Уша тавия сен билан дўст тутинибди. Хўш, нега ўша тўнка билан ошначилик қиласан, а? Ахир у одаммас, разолатнинг уяси-ку, шаробдан шишиб кетган меш, бозор қозонида бўтқада бус-бутун қовурилган хўкиз-ку. Ичкилик ичишдан бўлак қўлидан нима келади? Ахталаниб боқилган хўрозни бурда-бурдалаб, паққос туширишдан бошқа нимани билади? Алдоқчилик ва пасткашликдан бўлак бирор ҳунари бормикан? Бирор фазилати борми? Йўқ. Қасофати-чи? Бижғиб ётибди.

Фальстаф

Жаноби олийлари, марҳамат қилиб айтсалар, кимни кўзда тутяпсиз?

Шаҳзода

Мен ўша ёшларни йўлдан оздираётган, лаънати ҳароми, қари иблис Фальстафни кўзда тутяпман.

Фальстаф

Милорд, мен у зотни танийман.

Шаҳзода

Мен ҳам шундоқ деб ўйлайман!

Фальстаф

Лекин бирор жиҳатдан уни ўзимдан паст дейишга ботинолмайман. Афсуски, қарилиги рост, оппоқ соч-соқоли бундан шаҳодат бериб турибди. Аммо ижозатингиз билан, уни бузуқи деб аташни қатъиян рад этаман. Ширин мусаллас ичиш жиноят саналса, унда

менга таниш бўлган барча майхона эгалари ўлим жазосига мустаҳиқ бўлишлари лозим. Агар семизлик, тўлалик нафрат уйғотса, фиръавнларнинг қоқ-суяк сигирлари муҳаббат қўзғотармикин? Йўқ, марҳаматли шохим! Майли, Петони қувинг, Бардольфни ҳайданг, Пойнснинг қорасини ўчиринг. Лекин олижаноб Жек Фальстафга, жасур ва оқкўнгил Жек Фальстафга ғайир кўз билан боқманг, ахир қари бўлса ҳам нақадар довурак у. Уни Гарридан айирманг, Гарригини етим қилиб қўйманг. Ёнида семиз Жек бўлмас экан, ундан бутун дунё юз ўгиради.

Шаҳзода

Энди фойдаси йўқ. Мен уни ҳайдайман.

Эшик қоқилади. Майхона бекаси чиқади.
Югурганича Бардольф киради.

Бардольф

Шаҳзодам, шаҳзодам, шериф бир тўда соқчилар билан эшикда турибди.

Фальстаф

Даф бўл, қасанги! Томошанинг белига тепма. Ҳали Фальстаф фойдасига келтирадиган далилларим кўп.

Майхона бекаси шошилишч киради.

Бека

Ё қудрати Исо! О милорд, милорд!

Шаҳзода

Секинроқ, нима гап ўзи? Гўё камонга миниб олган шайтонни кўргандайсизлар.

Бека

Шериф соқчилар билан эшикда турибди. Улар уйни тинтув қилишмоқчи. Нима қилай, қўяйми?

Фальстаф

Эсингда тут, Гарри, асл олтиннинг қадрига ет, уни сариқ чақа билан аралаштирма. Гарчи ақли-ҳуши бутун кўринсанг ҳам аслида қип-қизил жиннисан.

Шаҳзода

Сен бўлсанг, қип-қизил кўрқоқсан, ҳар қандай савқи табиийдан маҳрум бир кўрқоқ.

Фальстаф

Дашномингга тупурдим, сен эса шерифга тупур. Сен мени сотмайсан, деб умид қиламан. Агар шерифдан мени ҳимоя қилмасанг, болалигимга қасамёд қиламанки, дор остида тихирлик қилиб ўтирмайман, арқон бошқаларни бўққандек, мени ҳам хиппа бўғади-қўяди.

Шаҳзода

Сен парда ортига ўтиб тур, жаноблар, сиз чердакка чиқинг. Ҳой, ўзингизни қарчиғайдек тикка тутинг, виждони пок, номусли кишиларга ўхшаб.

Фальстаф

У деганинг бир замонлар менда ҳам бор эди, қадим

замонларда. Яхшиси, бекиниб олай. (Парда ортига яширинади.)

Бардольф, Гедсхиль ва Пето кетадилар.

Шаҳзода

Шерифни чақиринг!

Майхона бекаси кетади. Шериф аравакаш билан киради.

Хизмат, жаноб судья?

Шериф

Гуноҳимни маъзур тутинг, милорд. Бу уйга Яшириниб олмиш неча қинғир кимсалар.

Шаҳзода

Масалан, ким?

Шериф

Ушалардан биттаси маълум.

Дум-думалоқ семиз.

Аравакаш

Худди мойтепа дейсиз.

Шаҳзода

У ҳозир йўқ. Жўнатганман уни бир ёққа. Аммо, судья, амин бўлинг, худди эртага Ҳузурингизга бориб, у ҳозир бўлади. Нима айби бўлса, шунда жавоб беради. Хўш, шу билан кетиш учун сизга ижозат.

Шериф

Хўп, ҳозир кетаман, милорд. Икки жанобнинг Йўлда икки юз фунтини ўғирламишлар.

Шаҳзода

Эҳтимол. У ўғирлаган бўлса мабодо,

Бунинг учун жавоб берар. Хайр бўлмасам.

Шериф

Хайрли тун бўлсин сизга, азиз шаҳзодам.

Шаҳзода

Тўғри бўлур, хайрли тонг, дейилса балки.

Шериф

Сўзингиз ҳақ, милорд. Соат эрталаб икки.

Шериф ва аравакаш кетадилар.

Шаҳзода

Бу мойтумшуқ авлиё Павел ибодатхонасида ҳам машҳур. Қани, торт бу ёққа!

Пойнс

Фальстаф! (*Пардани юлқиб очади.*) Уликдек ухлабди, отдек пишқиради.

Шаҳзода

Ҳа, чиндан ҳам нафас олиши оғир! Чўнтақларини ағдар.

Пойнс унинг чўнтақларини титкилайди.

Хўш, нима топдинг?

Пойнс

Қандайдир бир қоғоз, милорд.

Шаҳзода

Қўрайлик-чи, нималар ёзилган экан. Уқи.

Пойнс

(ўқийди)

«Яна, ахталанган хўроз—икки шиллингу икки пенс, яна, бир товоқ соус—тўрт пенс, яна, икки кўза шароб—беш шиллингу саккиз пенс яна, қўшимча шароб, қовурилган балиқ билан—икки шиллингу олти пенс, яна, ярим тийинлик нон».

Шаҳзода

Буни қара-я, бир хум шаробга ярим тийинлик нон! Бошқа қоғозларни бекит, бафуржа ўқиймиз. Уни уйғотма, мириқиб ухласин. Сал туриб саройга бораман. Ҳаммамизнинг жангга жўнашимизга тўғри келади. Сенга бир яхши вазифа олиб бераман. Манави қароқчини пиёда қўшинларга жойлайман. Чопишни ўрганиб олсин. Таланган ақчаларни ошиғи билан қайтарамиз. Эрталаб вақтлироқ ҳузуримга кир, хўп энди, хайр, Пойнс!

Пойнс

Хайр, милорд.

Кетадилар.

Парда

УЧИНЧИ ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Бангор. Архидьякон уйида бир хона.
Ҳотспер, Вустер, Мортимер ва Глендуар кирадилар.

Мортимер

Ҳамма яқдил. Ва бу ишга дўстлар ҳам рози. —
Ишнинг бошланиши учун ёмон эмас бу.

Ҳотспер

Лорд Мортимер, Глендаур, қани, амаки,
Утирингиз, эҳ, картани унутибман-ку!

Глендаур

Йўқ, мана у. Узингиз ҳам ўтиринг, Перси
Утиринг, Ҳотспер, Сизни шу лақаб ила
Аташаркан ҳар гал қирол Генрих олдида
У макон деб сизга самовотни тилайди.

Ҳотспер

Сизга эса жаҳаннамни.

Глендаур

Бу равшан — аён.

Хўш, нега десангиз, ахир мен туғилганда
Осмон лов-лов ёниб, замин дир-дир титраган.

Ҳотспер

Сиз туғилмай, оингизнинг мушуги болалаганда ҳам
шундоқ бўлиши турган гап эди.

Глендаур

Сизга яна айтаманки, мен туғилганда
Замин дир-дир титраган деб.

Ҳотспер

Мен ҳам айтаман,

Балки замин сиздан чўчиб қолгандир, аммо
Тан олмайман, истамайман эшитишни ҳам.

Глендаур

Ер чайқалиб турган, осмон ловуллаб ёнган.

Ҳотспер

Эҳтимолки ерни бундоқ қўрқувга солган
Кўкнинг оловидир, сизнинг таваллуд эмас.

Ахир заминнинг ҳам оғриқ-азоблари бор,
Қорни шишиб, дўппаяркан шўрлик ҳар сафар,
Қалтироққа тушиб, оғир тўлганиб қолар,
Уйлар ва бутхоналарни оёқдан чалар.

Эҳтимолки, сиз таваллуд топганда замин
Шундоқ тўлғоқ тутиб, оғир тўлганиб турган.

Глендаур

Мен ҳаётда эътирозга ўрганмаганман.
 Такрор-такрор айтдим, яна такрор айтаман:
 Мен онадан туғилганда ловуллаб осмон,
 Қўй-эчкилар тоғдан қочиб тушган, подалар —
 Даҳшат ичра бўкиришиб, солишган сурон.
 Хўш, нима бу ва ниманинг каромати бу —
 Қисмат илоҳийнинг ажиб аломати бу.
 Ҳаёт, истиқбол ҳам буни кўрсатди ошкор,
 Ки мен оддий одамлардан эмасман зинҳор.
 Шотландия, Уэльс ва Англияда
 Менга ўргатувчи, сабоқ бергувчи ким бор?
 Йўқ, оламда менга сира баробари йўқ,
 Ки ботиний билимларга дадил йўл солган,
 Сеҳри — амал ҳунарини эгаллаб олган.
 Мендек соҳиб салоҳият, соҳиб иқтидор.

Ҳотспер

Балки, ҳақиқатан ҳам уэльсчалаб гапиришда сизга
 тенг келадигани йўқдир. Аммо менга ижозат этинг, бо-
 риб овқатланай.

Мортимер

Баҳслашманг. У газабга минади чиндан.

Глендаур

Мен ҳаттоки арвоҳларни чорлай олурман.

Ҳотспер

Чорлашга-ку мен ҳам чорлай оламан, лекин
 Ҳамма гап шундаки, улар келишармикин.

Глендаур

Мен ўргатгум шайтонни нақ миниб олишни.

Ҳотспер

Мен ўргатгум уни қандай мазах қилишни.
Ҳақиқатни эъозланг. Бу — шайтонга ўлим.
Сиз шайтонни жоду билан чақиринг бу дам
Мен бир қошиқ сувда уни ҳалок этурман.
Ёлғон айтманг — шайтондан ҳам келасиз устун.

Мортимер

Бу беҳуда тортишувни бас қилинг энди.

Глендаур

Болинброк солишмоқчи бўлиб мен билан
Ҳузуримга майдон тортиб келди уч карра.
Уч карра ҳам таъзирини еди.

Ҳотспер

Афтидан,
Қўпроқ таъзирини еган ўзингизмасми?

Глендаур

Мана карта. Солавермай пайсалга энди,
Келишганимиздек, учга бўлайлик ерни.

Мортимер

Ҳа, дарвоқе, уни бизнинг архидьякон
Учта тенг бўлакка бўлиб, белгилаб берди.
Англия, — Северн ва Трентдан бошлаб
То жануб, то шарққа довур менга тегади.

Уэльс ўлкаси — гарбдан шимолга қадар
 Бор бўйича, Глендаур, сенга тегади.
 Трентдан то шимолгача қолган тамом ер
 Бари сизга тегиш бўлур, сизга, Ҳотспер.
 Мен буюрдим, ёзилмоқда аҳднома-битим,
 Уч нусхада бўлур, имзо чекармиз бугун.
 Эртага-чи, Вустер, икков елкама-елка
 Йўл оламиз Шрусбери — шотландлар сари.
 Отангизга ошиқамиз. Қайнотам ҳали
 Улгурмаган лашкарини жамулжам этиб,
 Биз бир-икки ҳафта уни кутамиз балки.

(Глендаурга)

Сиз унгача битта қўймай сафга тизасиз
 Қўни-қўшни, мулозиму деҳқонингизни.

Г л е н д а у р

Мен эртароқ балки қувиб етарман сизни.
 Хотинларингизни ўзим билан элтаман.
 Сиз ҳозирча улар билан хайрлашмангиз.
 Йўқ, десангиз, фарёд-фиғон бўлур бегумон
 Ва бир зумда кўз ёшлардан яралур уммон.

Ҳ о т с п е р

Улушимга қараяпман. Мана Бертондан —
 Шимолгача, сизникидир кичик бир қадар.
 Узи-ку каттамас, лекин неча жойидан
 Кесиб ўтар уни қинғир-қийшиқ дарёлар,
 Улар улушимни тағин кичрайтиб қўяр.
 Шунинг учун дарёга мен тўғон соламан.
 Унда сокин Трент ҳадеб бурилавермай,
 Тўлқин уриб оқар янги, равон ўзандан.
 Иланг-биланг оқишига йўл қўймайман — шу,
 Токи гул водийни бошқа бузолмасин у.

Глендаур

Йўл қўймайман? Бу сўзингиз кимга ёқади?
Қандоқ оқаётган бўлса, шундоқ оқади.

Мортимер

Яна унутмангким, янги бурилишда у
Менинг улушимни ямлаб-емириб ҳайҳот,
Менга зиён келтиради, сизга мукофот.

Вустер

Бу ерда-чи, кўп ҳам ташвиш, харажат қилмай,
Дарё учун янги ўзан қазимоқ мумкин,
Бизга фойда бўлиб қолар манави бурун.

Ҳотспер

Мен бу ишга меҳнат — маблағ аямам зарра.

Глендаур

Мен қаршиман бунга.

Ҳотспер

Нима, қаршимисиз?

Глендаур

Ҳа.

Ҳотспер

Аmmo менинг йўлимни ким тўса олади?

Глендаур

Ким тўса олади? Мана, тўсадиган мен.

Ҳотспер

Сиз яхшиси, айтинг буни уэльсчалаб,
Тушунмайман, истамайман тушунишни ҳам.

Глендаур

Инглизча муомалам сиздан кам эмас,
Англия саройида униб-ўсганман.
Унда арфа жўрлигида куйламоқ учун
Тўқиганман ёшлигимда талай тарона.
Тилингизни бойитишга берганман кучим,—
Биламанки, бу истеъдод сизга бегона.

Ҳотспер

Беҳад шодман, таҳсин дейман ҳимматингизга.
Қофияли қилиб ёлгон сўқиб-сотгандан
Мушук бўлиб миёвлашни афзал кўраман.
Шамдон қулаб тушар экан ногоҳ жаранглаб,
Ё ғилдирак гичирласа ёғсираб, ночор —
Барчасига чидаб, сабру таҳаммул айлаб,
Тинглар эдим, тиш оғриққа бўлмасдим дучор.
Аммоки шеър қироати — мен учун ўлим,
Оқсоқ байтал юришидек айнитар кўнглим.

Глендаур

Ҳай, майлига, қазий қолинг ўша Трентни.

Ҳотспер

Арзимаиди. Ён-веримга қарамай зарра,
Инъом айлаганман бундан уч карра зиёд.

Аммо лекин одатий иш—муомалада
 Кўрсатаман савдолашиб сабр ва сабот,
 Ҳа, аҳднома битилдими? Жўнасақ бўлар?

Г л е н д а у р

Кеча ойдин, кундузгидек йўл босиш мумкин.
 Бориб, мирзоларни бир оз шошилтирай-да,
 Хотинларингизни шайлай хайр-маъзурга.
 Бунга қандоқ чидар экан қизим, билмадим,
 Мортимерсиз яшаш беҳад азобдир унга.

(Кетади.)

М о р т и м е р

Қайнотамни қон қиласиз намуноча, Персий?

Ҳ о т с п е р

Ахир унинг сўзи жуда жонга тегеди.
 Тўйиб бўлдим ўша турфа сафсаталардан.
 Кароматли чумолилар ва каламушлар,
 Мерлин жодугарларидан қулоғим батанг.
 Қанотсиз қартааллар, ажабтовур балиқлар
 Ва гербларда нақш этилган сирли арслонлар,
 Қандоқ қилиб ҳазм қилай шунча нарсани!
 Кеча ярим оқшомгача мени қийнади
 Санайвериб измидаги шайтонларини.
 Мен-чи, унинг сўзларига қулоқ осмадим,
 Фақат ора-сира «балли», «дуруст» деб турдим.
 У жанжалкаш хотин, қари байталдан баттар,
 У қоп-қора тутун тўлган уйдан ҳам ёмон.
 Мен бу сўқиб-соттишлардан қочардим бадар,
 Майли, жойим сарой эмас, бўлсин тегирмон,
 Емишим май, сомса эмас, сув ва қуруқ нон.

Мортимер

Айтганларинг беҳуда. У ажойиб инсон,
 Алломадир, билимларга хазинадир — то,
 Оқ кўнгилдир, марди майдон, хулласи калом,
 Меҳрибонлик, меҳмондўстлик бобида танҳо.
 У севади сизни, иззат-икром қилади.
 Совуқ жавобларингизни тутади маъзур.
 У бошқани кечирмасди, ҳамма билади,
 Уни бундоқ кулгу-мазах этмаган маъқул.

Вустер

Рости, унга сўз қотасан қўполлик билан
 Айтишгандан айтишасан келгандан буён.
 Йўқ, тўғримас, такаллуфсиз, совуқ бир оҳанг
 Самимият ва қудратдан бўлмагай нишон.
 Бу аслида одобсизлик намойишидир,
 Манманлигу мақтанчоқлик деганлари, бас,
 Шу чоққача ҳеч кимсани безаган эмас.

Ҳотспер

Раҳмат. Ўзни тутгум энди киборлар каби.
 Хайрлашмоқ учун келди хотинларимиз.

Глендуар қайтиб киради, изидан — леди Мортемир
 билан леди Перси.

Мортимер

Тушунмайман уэльсча бир калима ҳам,
 Инглизча тушунмайди хотиним. Алам!

Глендаур

Қизим, Мортимерни қандоқ қўяман, дейди.
 Дада, аскарликка ўзим бораман, дейди.

Мортимер

Тез орада борасиз, деб айтингиз унга,
Леди Перси билан бизнинг ҳузуримизга.

Глендаур леди Мортимер билан уэльсча гаплашади.

Глендаур

Тош-метин, Эшитишни ҳам истамас нодон,

Леди Мортимер эрига қараб уэльсчалаб гап қотади.

Мортимер

Тушунаман. Маржон-маржон кўз ёшинг тили
Таржимасиз, изоҳсиз ҳам аёндир менга.
Мен ҳам шу лаҳжада жавоб берардим, лекин
Йирлаб, кўз ёш оқизмоқлик — уятдир менга.

Леди Мортимер эрига қараб яна уэльсчалаб бир нималар
дейди.

Мен туйғулар суҳбатини англай оламан
Бўсаларнинг жарангидан. Қийнасин мени
Машаққатлар—тинчимайман, тинчий олмасман,
То ўрганиб олмагунча уэльсчани.
Сен сўзлар экансан — унда сеҳр ва жило.
У — бир ўрмон ичидаги қасрда маҳбус—
Маликанинг қўшиғидек таралар гўё.

Глендаур

Ўзни босинг, оғир бўлинг. Бояқиш ахир
Ақлдан озиши мумкин.

Леди Мортимер эрига яна уэльсчалаб бир нималар дейди.

Мортимер

Авомман, авом —

Рўпарангда.

Глендаур

Қизим дерки, қамишга бир дам
Ястанинг ва бошингизни тиззамга қўйинг.
Истасангиз, куйлаб берай сиз севган куйни.
Қиприкларингизга уйқу илашар дарҳол,
Бир оз енгил тортиб қолар бошингиз унда.
Тингларкансиз, ора йўлда қоласиз гўё,
Уйғоқ — мудроқликда, кеча-кундуз қўйнида.

Мортимер

Ташаккурлар бўлсин. Уни тинглагум жон деб,
Унга қадар битимни ҳам бўлишар ёзиб.

Глендаур

Хўп, бўлмаса ёнбошлангиз. Бу ердан расо
Ун минг чақирим нарида турган машшоқлар
Худди бир сониядан сўнг жўр бўлиб чалар.

Ҳотспер

Ета қолайлик, Қет. Бу сенга тегишли. Қел, бошимни
тиззамга қўяй.

Леди Перси

Мана сенга, мана сенга, бетавфиқ!

Глендаур уэльсчалаб бир нималар дейди.
Музыка янграйди.

Ҳотспер

Шайтон ҳам уэльсча тушунишига энди сира шубҳам йўқ. Кейин, шайтонларнинг намунача бебош бўлишларига ҳам ақлим етиб қолди. Эшитяпсанми, нақадар дилрабо бу шайтоний оҳанглар?

Леди Перси

Агар бебошлик оҳангдорликка замин бўлолсайди, сен шубҳасиз даҳо бўлардинг, негаким бошдан-оёқ ўжарлик ва жинниликнинг қуйиб қўйган ўзисан. Тинч ёт, бебошвоқ, йўқса, ҳеч нарса эшитолмаймиз. Ҳозир леди уэльсчалаб кўйлаб беради.

Ҳотспер

Менинг исковуч «ледим» ирландчалаб увлаб берганда, жон деб эшитардим.

Леди Перси

Бошингга бир туширайми?

Ҳотспер

Йўқ.

Леди Перси

Бўлмаса, ҳап ёт.

Ҳотспер

Бу хотинлик иллоти.

Леди Перси

Худо хайрингни берсин!

Ҳотспер

Нимага, Уэльс хонимнинг тўшагига кириб олишдами?

Леди Перси

Тағин нима?

Ҳотспер

Жим. У куйлаяпти.

Леди Мортимер уэльсчалаб қушиқ айтади.

Энди сенинг куйлашингни истардим, Кет.

Леди Перси

Ҳо, ёқмай ўлсин. Сираям-да.

Ҳотспер

Ҳо, ёқмай ўлсин, сираям-да! Сўзларингни эшитиб, новвойнинг хотинимикан, дейди киши. «Ёқмай ўлсин», «танги туриб бер», «мени худогина урсин», «кўзларим кўр бўла қолсин».

Умр бўйи онт ичасан, кўрмагандайсан

Финсбери деворидан нари томонни.

Сўзни қасам билан тасдиқ этмоқчи бўлсанг,

Қасамингга шафе келтир еру осмонни.

Занжавилнинг ҳиди анқиб-уфуриб турган

Қасамларни ошиқ-маъшуқ сайронларга қўй,
Ясанишиб олган гули хандонларга қўй,
Кел, куйлаб бер, азизам.

Л е д и П е р с и

Йўқ, мен куйламайман.

Ҳ о т с п е р

Ҳа, майли, ихтиёринг. Қўшиқ айтиш тикувчилару
овчиларга ярашади. Хўш, битим тайёрми? Унда мен
икки соатдан сўнг йўлга тушаман. Истасанг, ёнимга
кел.

(Кетади.)

Г л е н д а у р

Қани, кетдик, Мортимер. Ҳа, мунча карахтсиз,
Перси худди ёниб турар, қизгин, бечидам.
Битим тайёр шекилли. Хўш, имзо чекайлик,
Кейин йўлга тушаверинг.

М о р т и м е р

Шодман юракдан.

Кетадилар.

ИҚҚИНЧИ САҲНА

Лондон. Саройда қабулхона.

Қирол ўлтирибди. Атрофида — шаҳзода Генрих, шаҳзода Жон
Ланкастер, граф Уэстморленд, сэр Уолтер Блент ва бошқалар,
Соқчилар ва хос маҳрамлар.

Қ и р о л

Бизни холи қўйинг. Мен ва шаҳзода ёлғиз
Бир гаплашиб олмақчимиз ҳозир, жаноблар.

Аммо лекин тез орада бўларсиз зарур.
Ҳа, узоққа кетманг.

Қирол ва шаҳзодадан бўлак ҳамма чиқали.

Эвоҳ, мен билолмадим,
Тангри ғазабига нечун бўлибман дучор.
Ки журмимнинг жазосига — ўз жигарбандим,
Ўз ўғлимни айлар жумла халойиққа хор.
Ҳар қадамнинг ила ўзинг тасдиқ этасан,
Ки манглайим шўри, менга тиғи парронсан.
Бўлмаса-чи, бу нимадир, ўзинг жавоб бер,
Бундоқ юриш-туришинг, бу айшу-ишратинг,
Паст-баландни билмай, бирдек кўриш одатинг?
Қани, айт-чи, булар қандоқ келишар экан
Қиролзода деган наслу насабинг билан?

Шаҳзода

Хукмдорим, қаршингизда тамом беғубор,
Мусаффоман, деб айтишга бормайди тилим.
Бироқ баъзи таъналарга эътироз этгум.
Фақат илтимосим, менинг шаънимда юрган
Ўйдирмалар чок-чокидан сўкилар экан,
Ешлик билан қилган неча бебошлигимни
Инобатга олмагайсиз, тутгайсиз маъзур,
Мен уларни тан оламан, афсус чекаман.

Қирол

Тангри сени маъзур тутгай. Аммо не қилай,
Сенинг машғулотларингга ҳайронман, Гарри.
Боболаринг салобати ўзгача эди.
Сен кенгашга қатнашишни этмайсан хаёл,
Унда ўлтирибди сенинг ўрнингда ининг.
Саройга ва аъёнларга ёт бўлиб қолдинг.

Бир кун тузаларсан, деган умидимиз пуч,
Ҳамма сенинг ҳалокатинг башорат қилар.
Агар мен ҳам худди сендек шаҳзода маҳал
Шундоқ майдалашсам, шундоқ назардан қолсам,
Бугунгидек соҳиби тахт бўлармидим ҳеч.
Мардум авло билур эди қари қиролни,
Мен эсам нақ эътиборга нохойиқ бир жон,
Ҳаттоки бир из қолдирмай бўлардим пинҳон...
Йўқ, эл аро бир нодири даврон эдим мен,
Юлдуз бўлиб нигоҳларни қамаштирардим.
Кўриб шивирлашар эди: «Болинброк бу»,
Ва сўрашар эди: «Қани, қани? Кўрсатинг».
Мен зангори само каби дилтортар эдим,
Халойиқни ҳар гал асир этар эдим, рост.
Мени кўриб, севиңчларга тўларди мардум,
Тирик подшо туриб, мени айларди эъзоз.
Қимматимни билар эдим, элнинг кўзига
Черков қуббасидек аён эмасдим ҳар дам.
Кўп чиқмасдим, чиқар эдим гоҳи-гоҳида,
Ҳар чиқишим одамларга бўларди байрам.
Ҳамма жойда ҳозир эди чирмовиқ-қирол,
Гала масхаравоз мудом ёнида пайдо.
Эрмак излар эди, эрмак топарди алҳол,
Кулгу — мазах қилишса ҳам этмасди парво.
Кўча-кўйда ҳар учраган олмасдан ҳадик
Орқасидан гап отиши муқаррар эди.
Мен ҳаммага суюкли деб ўйларди шўрлик,
Мен ҳаммага баробар деб бахтиёр эди.
Такрор-такрор пиширилган таомдан баттар
Ўша асал меъдаларга тегди-ку қаттиқ.
Таом мўътадил бўлмаса, кўнгил айнитар,
Меъёридан сал ошгани — бари бир ортиқ.
Эшитмаслар, эшитганда парво этмаслар
Қанча ёниб сайрамасин баҳорда какку.
Билсанг, ўша қирол билан учрашиб ҳар гал
Уни зарра назар-писанд қилмас эдилар,

Боққанда ҳам боқишарди, шунчаки қараб,
 Нақ қуёшга боққан каби ҳайрат биланмас,
 Балки унга қовоқ уйиб боқишарди, бас,
 Бемаҳалда йўқлаб келган меҳмондек санаб.
 Сен ҳам шундоқ йўл танладинг ўзингга, Гарри
 Ва рутбайи олийингни айладинг қурбон.
 Барча безор бўлиб саёқ улфатларингдан,
 Сендан ранжи—хотир бўлиб, юз бурган тамом,
 Фақат мен боқаман сенга, узмасдан назар,
 Нетай, кўз ёшларим оқиб, нигоҳим тўсар.

Ш а ҳ з о д а

Бу сўзларни эшитиш кўп оғир, подшоҳим,
 Мен ўзимни тузатишга ваъда бераман.

Қ и р о л

Уғлим, баъзида-чи худди ҳали айтганим,
 Уша ландовур Ричардга ўхшаб кетасан.
 Перси — менинг ўзим, менга жудаям монанд,
 Чамамда, тож кийиш унга ярашар чунон,
 Гарчи қонун юзасидан ворис ўзингсан.
 Сенинг қонунингни сўраб ўлтирармиди
 Майдонларда жавлон уриб юрган қаҳрамон?
 Уни чўчитолмас ҳатто ўкириб арслон.
 Ўзи сендек йигитчадир, аммо назар сол,
 Не-не епископлар, не-не кекса лордларни
 Жангга йўллаётир бугун юритиб фармон.
 У Дугласни абгор этиб, доврўқ таратди,
 Юришларда йўлбошчиди ягона бўлган,
 Яшинворий ҳамлаларда афсона бўлган,
 Дунё бўйлаб донг таратган ўша Дугласни!
 Ҳа, Хотспер уни уч бор этди тору мор,
 Ҳали янги чақалоқ Марс, бола баҳодир,
 Э, тору мор нима, уни айлади асир
 Ва озод ҳам қўйиб; битим — шартнома тузди,

Шундоқ биргалашиб, улар давронимизни,
 Тожу тахтимизни бузиб-йиқмоқчи энди,
 Эшитдингми, граф Нортумберленд ва Перси,
 Ҳам Йорк епископи ҳамда, Дуглас, Мортимер
 Тил битишиб, бош кўтармиш бизларга қарши.
 Кимга айтяпман буни — душманамсан-ку!
 Менга қарши иш тутасан — ишончим комил.
 Фаройиб бир шум кирдикор кўрсатмоқ учун
 Еки қўрққанингдан — улар томонга ўтиб,
 Худди итдек думингни ҳам ликиллатарсан,
 Башарангни унда буткул аён этарсан.

Шаҳзода

Йўқ, йўқ, бундоқ бўлмас, ана кўрасиз ҳали.
 Эвоҳ, парвардигор, сизни қанчалар қайраб,
 Қаршингизда қанча айбдор этмишлар мени!
 Гуноҳимни Перси боши билан оқлайман.
 Ва муқаррар саодатли зафар айёми
 Углингиз деб аталишга оламан ҳуқуқ.
 Бошдан-оёқ қонга ботиб худди ўша кун
 Номусимни қонлар билан юварман бутун.
 Ҳа, ўша кун солишади яккама-якка:
 Бир тарафда — ўша бахтли, баҳодир Ҳотспер,
 Бир тарафда — сизнинг шўрлик, хокисор ўғил —
 Қилич сирмаб, майдон аро тузиб маърака.
 У ўн карра дубулғасин дол қилиб қўйиб,
 Мен ўн карра ҳақоратга дучор бўлсам ҳам,
 Биз жойларни алмашамиз, у менинг айбим,
 Мен унинг шон-шавкатини тортиб оламан.
 Ҳа, у менинг мардикорим, шунчалар жайлаб,
 Шавкатларни беражакдир менга бир йўла.
 Ҳаммасини беради у, агар бермаса,
 Мен уларни юрагидан юлиб оламан.

(Тиз чўкади.)

Худди шундоқ қиламан, деб ваъда бераман
 Худойим ёр эса, худди шундоқ қиламан.
 Ота, шунда майдон аро мен қучган зафар
 Юракдаги ярангизга шифо бағишлар.
 Агар толе чеҳрасини очмаса қушод,
 Улим бизни бурчимиздан айлағай озод.
 Мен майдонда юз минг карра ўларман, аммо
 Сизга ичган қасамимни бузмасман асло.

Қ и р о л

Фитначилар юз минг карра ўлишар ҳали.

*(Шаҳзода яқинлашиб, уни турғизади ва қучоқлаб,
 бағрига босади.)*

Уғлим, тайин этгум сени қўмондон қилиб.

Сэр Уолтер Блент киради.

Хўш, нима гап, Блент? Ташвиш-ҳаяжондасан.

Б л е н т

Ташвишли бир хабар ила келганман зотан.
 Лорд Мортимер Шотланд махфий хабар айлади,
 Ун бешинчи куни тамом қўшилишибди
 Дуглас билан Англия исёнчилари —
 Шрусбери этагида. Улар кўп эмиш.
 Ваъда берганларнинг бари қўшилар бўлса,
 Исён чиндан даҳшатли тус олади, демиш.

Қ и р о л

Бугун йўлга тушди граф Уэстморленд.
 Жон Ланкастер борар унга қорама-қора.
 Кўп кечикиб келди ушбу хабаринг... Гарри,

Чоршанба кун сен йўлга чиқ, мен—пайшанбада.
 Биз учрашув тайинлаймиз Брижнорсада.
 Глостершир орқали юр. Мен аминманки,
 Учрашамиз чамаси шу икки ҳафтада.
 Қани, ишга. Ҳаяллашга қўймасман ортиқ,
 Ҳаялласак, душманга қўл келиши аниқ.

Кетишади.

УЧИНЧИ САҲНА

Истчил. «Тўнғиз бош» майхонасида бир хона.
 Фальстаф билан Бардольф киради.

Фальстаф

Шу сўнги гал йўлга чиққанымдан буён роса озиб-тўзидим, Бардольф! Ҳа, адои тамом бўляпман. Териларим олимақом бир кампирнинг эғнидаги кўйлакка ўхшаб шалвираб-осилиб қолди. Қўрга кўмилган олмадек қовжирадим. Куч-мадорим борида тавба қилмасам, ҳадемай, тилим ғўлдираб қолади. Агар бутхона ичининг қандайлигини унутмаган бўлсам, майли, қалампирнинг уруғими ёки пивопазнинг қирчангиси бўла қолай. Бутхона ичи! Ё парвардигор, ёмонлар билан юриб, не кунларга қолдим!

Бардольф

Сэр Жон, кайфингиз жудаям учик. Афтидан, узоққа бормайсиз.

Фальстаф

Ҳамма гап шунда-да. Эй, менга қара, маза-матрасиз бирор нарса куйлаб бер. Гамимни тарқат. Бир пайтлар ахлоқ-одобда нодир уягона эдим... Ҳа, ахлоқи

комил бир зот эдим. Меъёрида сўқинардим. Ҳафтада кўпи билан етти марта қимор ўйнардим. Ҳалиги ёмон жойларга фақат пайшанба кунлари ҳар чорак соатда бир кириб чиқардим. Уч-тўрт карра қарзимни ҳам қайтариб берганим бор. Турмушим ақл-идрок доирасида кечарди. Хўш, энди-чи?

Бардольф

Бундай семизликда ақл-идрок доирасидан чиқмай бўладими, сэр Жон? Доира чизиқлари ҳам ўчиб кетган.

Фальстаф

Сен аввал башарангни тўзатиб ол, кейин қандай яшаш ҳақида менга ақл ўргатасан. Сен бизга адмиралсан, дарға чироғинг бурнингда шундоқ ловуллаб туради. Сен бизда лампачилар орденининг кавалерисан.

Бардольф

Қўймадингиз, қўймадингиз-да, сэр Жон. Башарам сизга нима қилди?

Фальстаф

Ёмонлик қилмаган. Аксинча. Мен ундан тарбиявий мақсадларда бош чаноғими ёки ажал нишонаси сифатида фойдаланаман. Сенга қарадимми, бас, дарҳол жаҳаннам ҳақида ўйлаб кетаман ва ўша ривоятдаги қип-қизил либос кийиб, алангада ёнган бой-бадавлат киши эсимга тушаверади. Агар сенда олижанобликдан асар бўлганда, башарангни ўртага қўйиб қасам ичардим. «Шу оташин шамшир билан қасамёд қилман»,— дердим. Бироқ сен адойи тамом бўлган бир

бандасан, юзингда ёришиб турган озгина жойни ҳисобга олмаганда, бошдан-оёқ қоронғи зулматсан. Биз босқин қилган кеча изимдан югурсайдинг, сени узоқдаги хира чироқми ёки кўкдан тушган думалоқ чақмоқми, деб ўйлаган бўлардим, ёлғон айтсам, пулни севмайсан, деб юзимга солавер. Сен бизга — гулханлари гуриллаб, мушаклари ловуллаб турган абадий байрамсан, сен менга кечалари у майхонадан бу майхонага кўчиб юрганимизда машъал ёқишга кетадиган етти юз фунт-стерлинг ақчамни асраб қолдинг. Дарвоқе, шу муносабат билан иккимиз ичган мусалласнинг пулига Европада аломат бир шам заводи қурса буларди. Ҳа, худо шоҳид, йигирма уч йилдирким, шу ўчоқнинг ўтини ўчирмайман, пуфлаганим-пуфлаган.

Бардольф

Намунча башарамга ёпишиб олдингиз, илойим у томоғингизга тикилсин.

Фальстаф

Худо асрасин, есам ичим куйиб, ўламан-ку.

Майхона бекаси киради.

О, товукчамизга саломлар! Хўш, чўнтақларимни ким қоқлаб кетганини аниқладингизми?

Бека

Инсоф қилинг, сэр Жон! Менинг уйимда ўғрилар нима қилади! Ақлга сиғадиган гапми шу? Биз, эрим икковимиз ҳаммани бир-бир титкилаб чиқдик, биттаям малай, биттаям чўри қолмади. Шу чоққача менинг уйимда тук ҳам йўқолмаган.

Ф а л ь с т а ф

Елғон. Бардольф боягина шу ерда соқол қириб, талай тук йўқотди. Ахир чўнтақларимни сизнинг уйингизда ағдаришган-ку! Узингизни фаришта қилиб кўрсатаверманг. Қимлигингиз менга маълум. Не қилса ҳам, хотинсиз.

Б е к а

Қим, менми? Шу гапни айтишга қандоқ тилингиз борди? Ё худойим! Мени ўз уйимда ҳеч ким шу қадар ҳақорат этмаган.

Ф а л ь с т а ф

Кўйсангиз-чи! Мен сизни яхши биламан.

Б е к а

Иўқ, сэр Жон, сиз мени билмайсиз. Аммо лекин мен сизни яхши биламан, сэр Жон, қарзни тўламаслик учун атай жанжал чиқармоқчи бўласиз. Мен сизга бир эмас, бир неча кўйлак сотиб олиб берганман.

Ф а л ь с т а ф

Ҳа, ҳа, қоп-қанор тикиладиган кандирдан. Мен уларни элак ўрнида ишлатарсан, деб новвойга топширдим.

Б е к а

Бекорларни айтибсиз. Ҳар гази саккиз шиллинг турадиган голланд матосидан эди, ёлғон айтсам, турган еримда тил тортмай ўлай! Кейин, бунинг ус-

тига, қарз ҳам олдингиз, қарзга овқатландингиз, турли найранг-усуллар билан йигирма фунтга шароб ҳам ичдингиз.

Ф а л ь с т а ф

(Бардольфни кўрсатиб.)

Менга қўшилишиб манави ҳам ичган. Тўласин энди.

Б е к а

Нималар деяпсиз, сэр Жон? Шундоқ камбағал-а? Нима ҳам олардим ундан?

Ф а л ь с т а ф

Юзида шундай зарбхонаси бор киши камбағал эмишми? Хўш, бу сизга бойлик бўлмай, нима? Унинг бурни ва ёноқларидан тилло тангалар зарб этиш керак. Мен ҳеч нарса тўламайман. Нима, мен бугун келибманми? Бу меҳмонхонада мизғиб ҳам бўлмайди, дарров шилиб кетишади. Бобомдан қолган қирқ сўмлик муҳрли узугим ҳам гумдон бўлибди.

Б е к а

Ё парвардигор, бу қип-қизил ёлғон! Узугинг мисдан деб шаҳзода айтганини неча марталаб ўзим эшитганман.

Ф а л ь с т а ф

Овсар ва гирт нодон ўша шаҳзоданг. Ҳозир шу ерда бўлганида-чи, ўша айтгани учун итдек савалардим.

Енгил қурол-аслақа тақинган шаҳзода ва Пойнс ҳар-
бийчасига қадам ташлаб киришади.
Фальстаф уларни қаршилаб, ҳассасини сурнай қилиб чалади.

Нима гап, ошна? Шамол чиндан ҳам бу ёққа эс-
яптими? Бу ердан жилишимизга тўғри келадими?

Бардольф

Ҳа, Ньюгэт турмасидагидек, иккитадан бўлиб, ба-
раварига қадам ташлаб.

Бека

Милорд, менга қаранг...

Шаҳзода

Хўш, мистрис Куикли? Эрингиз қалай? У менга
ёқади. У — яхши инсон.

Бека

Шафқатли милорд, мени эшитинг...

Фальстаф

Тупур унга. Яхшиси, менга қулоқ сол.

Шаҳзода

Ҳа, Жек,

Фальстаф

Кейинги гал бу ерда парда ортида ухлаганимда
чўнтақларимни супуриб кетишибди. Бу ер — ўғрихона.
Аямай шилишади.

Шаҳзода

Ниманг йўқолибди, Жек?

Фальстаф

Айтсам, ишонмайсан, Гарри. Уч ёки тўрттача қирқ сўмлик ақчам билан бобомдан қолган муҳрли узугим.

Шаҳзода

Э, анави саккиз чақа турадиган узукми?

Бека

Ана, айтмадимми? Милорд, мен ҳам унга худди шундоқ дедим. Шаҳзода ҳам шундоқ фикрдалар, дедим. У бўлса, сизни оғзига олиб бўлмайдиган сўзлар билан ҳақорат қилди. «Мен уни калтаклайман», деди.

Шаҳзода

Наҳотки? Янглиш эшитмадимми?

Бека

Ёлғон айтсам, менда имон ҳам, виждон ҳам, хотинлик номуси ҳам бўлмасин.

Фальстаф

Улар сенда нима қилади. Имон дегани сенда қора олхўри мураббосидек бир гап, виждонинг тутун қўйвориб, ниндан ҳайдаб чиқазилган тулкининг виждонидан ортиқмас. Хотинлик нөмусига келсак, ҳар ҳолда,

хотинлик нишонаси полиция нозирда қанча бўлса, сенда ҳам шунча. Йўқол бу ердан, қорангни ўчир, анақа махлуқ!

Б е к а

Қанақа — анақа махлуқ? А? Ҳозироқ айт, қанақа?

Ф а л ь с т а ф

Анақа, худо кўрсатмасин, қанақа.

Б е к а

Елғон, мен худо кўрсатмагур анақа эмасман, қонуний никоҳдаги номусли хотинман. Аммо сен рицарь ва аслзода бўлганинг билан менинг шаънимга шундоқ гаплар айтганинг учун ярамас, тубансан.

Ф а л ь с т а ф

Сен эса майхона бекаси бўла туриб, мен билан ҳадеб айтишганинг учун — ҳайвонсан.

Б е к а

Қанақасига ҳайвонман? А? Ҳозироқ айт, қанақа ҳайвон?

Ф а л ь с т а ф

Қанақа ҳайвон? Сувсарсан — мана, қанақасан.

Ш а ҳ з о д а

Сувсар дедингизми, сэр Жоң? Нега энди сувсар бўларкан?

Фальстаф

Негаки, у эт ҳам эмас, балиқ ҳам. Эркак зоти унга қай томондан ёндашишни ҳам билмайди.

Бека

Бекорларни айтибсан, муттаҳам, илойим турган ерингда қотиб ўл! Сен ҳам, бошқа эркаклар ҳам менга қай томондан ёндашишни яхши билишади.

Шаҳзода

Тўғри айтасан, бекам. У сени бегуноҳдан-бегуноҳ ҳақорат қиляпти.

Бека

У сизни ҳам шундоқ ҳақорат қилди, милорд. Сиз ундан минг сўм қарздор эмишсиз.

Шаҳзода

Нима — мен сендан минг сўм қарздорманми, туллак?

Фальстаф

Нега энди минг сўм бўларкан, Гарри — миллион сўм! Сенинг муҳаббатинг миллион сўмдан ҳам орғиқ, сен мени севишинг керак.

Бека

У сизни овсар ва нодон деб айтди, сизни калтақлайман, деди.

Ф а л ь с т а ф

Мен шундоқ дедимми, Бардольф?

Б а р д о л ь ф

Худди шундоқ дедингиз, сэр Жон.

Ф а л ь с т а ф

Ҳа, агар шаҳзода узугимни мисдан ясалган, деса, шундоқ қиламан, дедим.

Ш а ҳ з о д а

Узугинг мисдан, деб ҳозир ҳам айтаман. Хўш, кучингни кўрсат энди.

Ф а л ь с т а ф

Ўзинг биласан-ку, бир одам сифатида сенга кучимни кўрсатардим. Аммо шаҳзода сифатида сендан, шерваччанинг наърасидан кўрққандек, кўрқаман.

Ш а ҳ з о д а

Нега энди шернинг наъраси эмас?

Ф а л ь с т а ф

Мен шердан кўрққандек, подшо ҳазратларидан кўрқишим керак. Наҳотки, мени ўзингдан отангдан кўрққандек кўрқади, деб ўйласанг? Сенларни баравар қўйсам, белим чўрт узилсин.

Ш а ҳ з о д а

Ўшанда қорнинг «шалоп» этиб, тиззангга тушишини тасаввур қиламан! Аммо ғирт ҳайвонсан! Зигирча

ҳам номусинг йўқ. Туриш-турмушинг — ошқозон, ичак-чавоқ. Ҳалол бир хотинни, чўнтагимга қўл солдинг, деб мазаммат қилиб ўтирибсан-а! Хўш, итвачча, без-бет, бўрдоқи тўнғиз, ўша чўнтақларингда ошхонанинг ҳисоб-китоб қоғозларию ўғрихоналардан келган мак-тублар, нафас қисганда ичиладиган бир чақалик доридан бўлак нима бор эди? Балки, айтганларим ёлғондир? Лекин сен бари бир ўжарлик қилиб тураверасан, бўйнингга олмайсан. Хўш, уят эмасми?

Ф а л ь с т а ф

Менга қулоқ сол, Гарри. Одам Ато маъсумлик салтанатида гуноҳга йўл қўйган. Шўрлик Жек Фальстаф сенларнинг шу бузуқи замонанда нима қилсин? Кўриб турибсанки, менинг устимда бошқаларга нисбатан эт-юким кўп, демак шайтон васвасасига учшим ҳам кўпроқ бўлади. Хуллас, қиссавурлик қилганингга ўзинг иқрорсан?

Ш а ҳ з о д а

Ҳа, шундоқ шекилли.

Ф а л ь с т а ф

Бекам, мен сени маъзур тутаман. Бориб нонушта ҳозирла. Эрингни сев—қадрла, хизматкорларингдан кўз узма, меҳмонларни иззат-эҳтиром қил. Кўриб турибсан, зарур бўлганда мен далилларга бош эгаман! Тинчлик яна барқарор. Ййе, ҳали ҳам шундамисан? Қани бор, марҳамат қилиб, бора қол энди.

Б е к а, кетади.

Хўш, Гарри, саройда не гаплар? Бизнинг ишимизга қандоқ қарашяпти?

Ш а ҳ з о д а

Оҳ, сен, димлама эт, нуқул жонингга ора кираман-а. Ақчалар эгаларига қайтарилди.

Ф а л ь с т а ф

Шу қайтариб беришларни жиним севмайди — ўлганни устига тепгандай бир гап.

Ш а ҳ з о д а

Мен отам билан ярашдим, у бутун инон-ихтиёрни ўзимга қўйди. .

Ф а л ь с т а ф

Унда биласанми, нима: давлат хазинасини ўмар, шундоқ қилки, сих ҳам қуймасин, кабоб ҳам.

Б а р д о л ь ф

Ҳа, шундоқ қила қолинг, милорд.

Ш а ҳ з о д а

Жек, мен сен учун пиёда қўшиндан битта жой сўраб олдим.

Ф а л ь с т а ф

Суворий қўшинда бўла қолсин. Марҳамат қилиб, ўғриликка қўли эпчил бирортасини менга адъютант қилиб бер. Еши йигирма иккиларда бўлсин. Бўлмаса, уриш-суришда мени ким боқади? Хайриятки, тангри-таоло бизга анави исёнчиларни етказди. Улар ҳалол

одамлардан бўлак ҳеч кимга зиён қилишмайди. Қанди-ни урсин азаматлар, мен уларни оқлайман.

Ш а ҳ з о д а

Бардольф!

Бардольф

Амрингизга ҳозирман, милорд!

Ш а ҳ з о д а

Мана бу мактубни укам милорд Жон Ланкастер-га, манавини эса милорд Уэстморлендга етказ.

Бардольф кетади.

Хўш, Пойнс, энди отларга минайлик! Биз сен билан бугун тушгача ўттиз чақирим йўл босишимиз керак. Жек, сен эртага соат иккида Темпл-Холлга менинг олдимга бор.

Унда ҳамма гапни ўзинг билиб оласан

Ва оларсан ёлловчилик унвони билан

Аскарларга тегиш зарур пул — маблағни ҳам.

Юрт ёнмоқда, Перси тахтга интилар алҳол,

Еки унга, ёки менга етишгай завол.

(Кетади.)

Ф а л ь с т а ф

Бекам, нонуштани келтир! Муқим бир хона

Бўлса яхши эмасмиди менга — майхона.

(Кетади.)

П а р д а

ТУРТИНЧИ ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Шрусбери яқинида исбнчилар қароргоҳи.
 Ҳотспер, Вустер ва Дуглас кирадилар.

Ҳотспер

Сиз ҳақдирсиз, менинг шонли шотланд ботирим.
 Ҳақиқатни хушомад деб билурлар бизда.
 Бўлмаса-чи, мен Дугласни таърифлар эдим,
 Унинг номи эътиборга ноил ақчадек,
 Ҳамма жойда эъзозли бир муомалада.
 Менга хушомад бегона, лутф дегани ёт,
 Аммо сиздан бўлак ҳеч ким менинг қалбимдан
 Шунчалар жой ололмаган, ярқираб кушод.
 Мен амалда буни ҳали исбот этаман.

Дуглас

Сиз — ор-номус тимсолисиз. Жаҳонда бирор
 Рақиб мени чўчитолмас сизчалик зинҳор.

Ҳотспер

Ташаккур.

Чопар кириб, бир неча мактуб топширади.

Хўш, айтинг-чи, бу мактублар кимдан?

Чопар

Отангиздан, милорд.

Ҳотспер

Ажаб, отамиз бугун
Бизга мактуб йўллаб, ўзи келмамиш нечун?

Чопар

У юришни кечиктирди. У ётиб қолди.

Ҳотспер

Аммо ётиб қолишнинг зап пайтини топмиш!
Унинг қўшинини бизга бошлаб келар ким?

Чопар

Билолмадим. Битилгандир мактубда балким.

Вустер

У ҳали ҳам тўшакдами?

Чопар

Шундоқ, тўшакда.
Менинг йўлга тушганимдан уч кунча олдин
Ётмиш эди, оғир эди аҳволи лекин.

Вустер

Умид улким, ўтган фурсат мобайнида ул
Хасталикдан халос бўлиб, тузалмиш буткул.
Бу биз учун билсанг ҳозир нақадар зарур.

Ҳотспер

Хасталанмиш! Етиб қолмиш! Ахир бу айём
 Унинг хасталиги бизга — ҳалокат тамом!
 У ёзибди менга — ички касаллик билан
 Оғриб қолмиш — ахир ҳозир мавридимиқан?
 Менга ёзибди у, дўсти-қадрдонларни
 Бу аҳволдан воқиф, оғоҳ этолмадим, деб.
 Асроримни чопарларга айтолмадим, деб.
 Аммо бизга, шу бир ҳовуч фидойиларга
 Дадил туриб иш тутишни кенгаш беради.
 Синаб кўрингиз, дер — толе-иқбол юлдузи
 Сизга чеҳра очиб, нечук таратар ёғду,
 Яна ёзибдиким, қирол бу ишдан бешак
 Хабардордир, шунинг учун ошиқмоқ керак.
 Хўш, бу ҳодисага нечук берурсиз баҳо?

Вустер

Биз графсиз қўл-оёғи шолмиз мутлақо.

Ҳотспер

Ҳа, дарвоқе, мен ҳам шундоқ совудим-қолдим,
 Аммо лекин биласизми? Графнинг иши
 Бизга у қадарлик зиён—йўқотиш эмас.
 Биз тамом қўшинни, неки измимизда бор,
 Бир йўласи шайлаб, жангга солмоқчи эдик,
 Ишни бир зарб ила осон қилмоқчи эдик,
 Лекин бундоқ қилиш, бундоқ соддалик билан
 Таваккалга умид боғлаш авомликмасми?
 Орқамизда кўнгил тўқи қўшин бўлмаса,
 Душман бизни баёларга дучор этмасми?

Дуглас

Ҳа, бу ҳақ гап. Энди тўла таъкидлаш мумкин:
Орқамизда суянчиқ ҳам, умид ҳам тайин.

Ҳотспер

Биринчи қадамда шайтон оёқдан чалса,
Яна қайта йиғилмоққа маконимиз шай.

Вустер

Отанг бунда ҳозир бўлса, яхши бўларди.
Якка, тарқоқ иш тутишнинг охири чатоқ.
Биласанми, ўйлашади одамлар не деб —
Имилляяптими, демак, бордир бир гапи.
Демак, бизнинг қўзғолонни қувватламас у,
Ўз бурчига садоқати ва соғлом ақли
Отангизни бир чеккада тутиб туради.
Бизни кўплаб ёр-дўстлардан айиради бу!
Биз тиккаси ҳужум қилиб борамиз. Аниқ,
Ўй ўйлашга вақтимиз йўқ. Муҳокамага
Идрокимиз эшиклари тақа-тақ ёпиқ.
Отангизнинг келмагани ноҳўядир кўп,
Бу бизнинг сир пардамизни очар бир қадар.
Билмаганлар буни шундоқ таъбир этарлар,
Демак ишга ишончлари камроқ экан деб.

Ҳотспер

Сиз ҳаддидан оширдингиз тусмол-гумонни.
Графнинг йўқлиги худди қўл келар бизга.
Бас, унингсиз ҳадик олмай, қўрқув билмасдан,
Тортишар эканмиз бутун мамлакат билан,
Дейншарки, сафимизда граф бўлганда

Ҳаммасини остин-устин этаоламиз.
Йўқ, ҳозирча ишларимиз бари жойида,

Дуглас

Орзу этганимиздан ҳам яхшидир бари,
«Қўрқув» сўзин билишмайди Шотландияда.

Сэр Ричард Вернон киради.

Ҳотспер

О, азизм Вернон, қани, марҳамат айла.

Вернон

Билмадим, шод этармикин хабарим сизни?
Ҳозир граф Уэстморленд ва шаҳзода Жон
Нақ етти минг қўшин билан келур бу томон.

Ҳотспер

Нима қилти, келаверсин. Хўш, тагин нима?

Вернон

Тагин шуки, махсус қўшин йиғиб қирол ҳам
Яқинлашиб келмоқдадир бу ёққа илдам.

Ҳотспер

Майли, у ҳам келсин. Аммо бошқа зурёди,
Яъни Уэльс шаҳзодаси қайда бу замон?
Кетган эди бебошларга ўзи бош бўлиб,
Уларнинг устида ташвишидан қўл узиб тамом.

Вернон

Улар билан биргадир у. Майдонда кўрдим,
Ҳашаматли дубулғаю яроқ-аслаҳа
Устларида ёниб-ярқирар эди,

Бургутлардек тизилишиб келар бир сафда.
 Олтин совутлари чақнаб, кўзни оларди
 Ривоятдаги самовий қўшинлар мисол.
 Бари май ойидек дуркун, навқирон, яна
 Ез ўртаси — саратондек қайноқ, баркамол.
 Танларида куч-ҳарорат қайнаб тошарди
 Югуришиб буқачалар, қўчқорлар каби.
 Бошдан-оёқ пўлат кийган эди шаҳзода,
 Ҳавас билан қараб турдим қадди-бастига
 Бир маҳал бир сакраб, ўзни эгарга олди,
 Жилов силтаб, отини минг мақомга солди.
 Тулпор гоҳ пишқириб, гоҳи сапчиди баланд,
 Назарингда адил қомат шаҳзода эмас,
 От машқини олаётган қай бир худованд.

Ҳотспер

Бас қил! Истайсанки, сенинг сўзларинг тинглаб,
 Худди аёзда қолгандек, дир-дир титрасам?
 Улар йўлда дегин? Яхши, жуда соз! Бари —
 Ҳалокатга маҳкум, найза — насибалари.
 Барин қурбон қилиб уруш илоҳасига
 Мурдаларин ирғитамиз Марс меҳробига.
 Енаяшман! Тугаб борар бардошим буткул
 Ўлжа яқин, аммо ҳали бизникимас ул.
 Қани, отни келтиринглар, худди ўқ бўлиб
 Уэльс шаҳзодаси сари учай шу замон.
 Олишармиз майдоң аро худди ўт бўлиб
 От билан от, Гарри билан Гарри беомон.
 Ва биримиз ерга қулаб тушмагунча то
 Олишамиз, майдонни тарк этмаймиз асло.
 О, қанийди Глендаур бўлсайди бунда!

Вернон

Ҳа, менга айтишди Вустер графлигида
 Қўшин йиғаман, деб иши чўзилмиш ғоят.

Дуглас

Мана бу шум хабар бизга оғир бароят.

Вустер

Эшитдимү совуқ қотиб, жунжикиб кетдим.

Хотспер

Қалай, қирол қўшинида аскарлар кўпми?

Вернон

Уттиз мингча бордир.

Хотспер

Майли, қирқ мингта бўлсин.

Майли, Глендаур билан отам келмасин,
Биз кучлимиз, бир зарб ила тепар юраклар.
Бурғу чалиб, сафланамиз ишончга тўлиб,
Улар бўлсак, бош қўямиз мардона бўлиб.

Дуглас

Улим сўзи дафигача қатағон. Чунки
Битишганмиз, бир йилгача танимас мени.

Кетишади.

ИККИНЧИ САҲНА

Ковентрига олиб борадиган катта йўл. Саҳна ортида ноғоралар ва сурнайлар чалинади. Нарн-бери қурол-яроқ таққан Фальстаф билан Бардольф кирадилар.

Фальстаф

Бардольф, сен Ковентрига бор. Менга бир шиша мусаллас келтир. Биз аскарлар билан шаҳар атрофини

айланиб турамыз. Кечаси Сеттон-Кольфильдга етиб
боришимиз шарт.

Бардольф

Пул бермайсизми, капитан?

Фальстаф

Ҳозирча ўзингникини харжлайвер. Ҳа, лейтенант
Петога айт, шаҳар дарвозасида менга пешвоз чиқсин.

Бардольф

Хўп, бўлади, капитан. *(Кетади.)*

Фальстаф

(қўли билан узоқларни кўрсатиб, кула-кула.)

Агар аскарларимни кўрганда ўзим уятдан ерга
кириб кетмасам, майли, мени сиркага солинган шўрба-
лиқ, деб атай қолишсин. Мен офицерлик, ваколатимдан,
билмадим, қандай истифода этдим. Ёллашим зарур
бўлган бир юз эллик нафар аскар ўрнига нақд уч юз
фунт-стерлинг ақча йиғиб олдим. Аскар йиғиш ҳақи-
даги фармонни нуқул бадавлат қишлоқиларга, янги
куёвтўраларга, кейин худди шайтондан қўрққандек
ноғора гумбуридан чўчийдиган, милтиқ овозини эшити-
боқ, ўқ теккан ўрдакдек шалпайиб тушадиган нозик-
ниҳолларга рўкач қилдим. Мен нуқул шунақа қаланғи-
қасангиларни жуфтёқа қилавердим, табиийки, улар-
нинг ҳаммаси товон тўлаб, жонини қутқазиб қолди.
Энди менинг ротам ўзининг бутун прапоршчиклари,
капраллари, лейтенатлари билан ўша, расмда чизил-
ган, ярасини итлар ялаб турган Лазарга ўхшаш жул-
дурвоқилардан иборат. Улар ҳеч қачон аскар бўлиш-

маган. Улар қўним топмаган хизматкорлар, меросдан маҳрум меросхўрлар, мусофирхонанинг қочоқ малай-лари, синиб қолган майхона эгалари, хуллас, тинчлик замонининг лойқа-луйқалари, эски полк байроғидан ҳам баттар титиғи чиққан оломон. Уларни кўриб, кечагина чўчқа боқиб, сарқит, ювинди билан кун кўриб юрган бир юз эллик бебош ўғил гўё қайтиб келибди, деб ўйлайсан. Йўлда бир жинни учраб, шунча мурдани қайси дордан ўмардинг, деб сўраб қолса-я. Дунё дунё бўлиб, бунақа бедаволарни кўрмаган. Худо кўрсатмасин, шу аҳволда Ковентрига кириб борсам, роса шарманда бўламан. Шунинг учун уни айланиб ўтишга тўғри келади. Бунинг устига аскарга ўхшаб юришни билишса ҳам гўрга эди, шундоқ қадам босишадики, худди оёқлари тахтакачлаб қўйилгандек. Нафсиламрни айтганда, уларнинг кўпчилиги турмалардан териб олинган тасқаралар. Бутун бошлиқ ротага ичкийим бор-йўғи бир яримта кўйлак, яримта деганим бу — жуфтлаштириб, даккам-дуккам қилиб тикилган иккита сочиқ, жарчининг нимчасидек қилиб елгага ташлаб қўйилади. Анави битта бутун кўйлакни эса, билмадим, Сент — Олбанидаги мусофирхона ҳовлисидаими ёки Дентри қовоқхонасининг шолғом бурун эгасиданми, ҳар қалай, бир гўрдан ўғирлаб олишган. Э, бари бир эмасми. Ичкийим дегани истаган тахта деворда истаганча топилади.

Шаҳзода Генрих билан Уэстморленд киради.

Шаҳзода

Ҳа, шишмақул Жек. Ишлар қалай, хўжагумбаз?

Фальстаф

Ё худойим, Гарри! Қаёқдан пайдо бўла қолдинг, эси паст? Қайси шайтон сени Уорикширга учирди?

Маъзур тутасиз, милорд Уэстморленд, мен сизни пай-қамабман. Мен жанобларини аллақачон Шрусбериде деб ўйлагандим.

Уэстморленд

Сўзларингиз айни ҳақиқат, сэр Жон. Аллақачон Шрусберига етиб олишимиз керак эди, биз ҳам, сиз ҳам. Аммо менинг қўшинларим етиб боришди. Қирол йўлимизга кўз тутиб турибди. Эрталабгача ухламай, йўл босишга тўғри келади.

Фальстаф

Мендан кўнглингиз тўқ бўлсин. Бирор жойда ялагудек қаймоқ топилса, бас, мушукка ўхшаб кўз юрмайман.

Шаҳзода

Ҳа, ялагудек қаймоқ топилса, бас. Қаймоқ ялай-вериб, бир тепа сариёққа айланибсан-қолибсан. Хўш, менга айт-чи, анави орқада судралиб келаётган рўдаполар кимнинг қисмидан?

Фальстаф

Менинг қисмимдан Гарри, менинг асқарларим.

Шаҳзода

Бунақа бедаво оломонни сира учратмаганман.

Фальстаф

Секинроқ, намуноча бақирасан. Нима бўларди, найзаларга нишон, замбаракларга ем, ҳа, замбараклар-

га ем. Қабрларни бошқалардан ёмон тўлдиришмайди. Инсоф билан гапир, азизим. Улар ҳам одамлар, худонинг бандалари, азизим, худонинг бандалари.

Уэстморленд

Ҳмм... лекин, сэр Жон, нега уларнинг кўринишлари шу қадар абгор-афтода? Булар — кўча-кўйдаги фақир-гадолар.

Фальстаф

Фақирликни қайдан илаштиришган, билмадим. Аммо ориқликни мендан юқтиришмаган.

Шаҳзода

Уч энли қалинликдаги мой ориқлик саналмас экан, айтганларинг ҳақиқат. Аммо жин ургур, қадамни жадаллат. Перси қўшинларини жангга шайлажоқда.

Фальстаф

Қирол қароргоҳ тутиб бўлдимиз?

Уэстморленд

Ҳа, сэр Жон, биз кечикмасак гўрга эди.

Шаҳзода Генрих билан Уэстморленд кетади.

Фальстаф

Майли, базми жамшидларга ошиқсанг ошиқ,
Аммо жангга ошиқмоқлик сенга не лойиқ.

(Кетади.)

Саҳна ортида яна боягидек ноғоралар ва сурнайлар садоси.

УЧИНЧИ САҲНА

Шрусбери яқинида исёнчилар қароргоҳи.
Ҳотспер, Вустер, Дуглас, Вернон, офицер-
лар ва аскарлар киришади.

Ҳотспер

Улар билан жанг қиламиз тунда.

Вустер

Ошиқма.

Дуглас

Ҳаялласак уларга қўл келади.

Вернон

Асло.

Ҳотспер

Улар мадад келишини кутмоқда.

Вернон

Биздек,

Ҳотспер

Уларнинг режаси пишиқ, бизники — думбул.

Вустер

Дўстим, сенга маслаҳатим: бир оз кутиб тур.

Вернон

Бугун жанг бошланг, сизга маслаҳатим шу.

Дуглас

Бу яхши маслаҳат эмас. Қўрқоқлик, холос.

Вернон

Менга бундоқ гапингизни гапирманг, Дуглас.
 Бурчим чиндан буюраркан, эътиборимдан
 Тамом четда қолиб кетар ҳадик, эҳтиёт
 Ва қўрқувни унутамак сиз каби мен ҳам,
 Сизга ўхшаб мен ҳам шотланд эрурман, милорд,
 Эртанги жанг кўрсатади майдон аро чин —
 Ким қўрқоқ.

Дуглас

Йўқ, бугунгиси.

Вернон

Бўпти, розиман.

Ҳотспер

Бугунгиси.

Вернон

Сизга қараб, ҳайрон қоламан,

Шундоқ саркардаларсизу наҳотки, наҳот,
 Қутиб туриш заруратин кўрмайсиз кушод?
 Акам отлиқлари билан етиб келмаган.
 Вустер боягина келди қўшини билан,
 Ҳансирайди отлари ҳам, одамлари ҳам.
 Жонзмикан жаҳду жадал айласак талаб,
 Аскарлари чала жондек ётишар ухлаб.

Ҳотспер

Шундоқ аҳволдадир душман отлиқлари ҳам.
 Улар роса толиқишган йўл босиб анча,
 Бизда дам олганлар эса топилар пича.

Вустер

Уларнинг сони кўп. Перси, худо ҳаққи, сен
 То бошқалар келмагунча, кутиб тургайсан.

Карнайлар чалиниб, элчилар келишганидан хабар беради. Сэр
 Уолтер Блент, унинг изидаг оқ байроқ кўтариб офи-
 церлар ва аскарлар киришади.

Блент

Мен элчиман, истасангиз, эшитинг сўзим,
 Мен қиролдан келдим сизга таклифлар билан.

Ҳотспер

Сэр Уолтер Блент, қани, келинг, азизим,
 Бизнинг одаммассиз, шунга афсус чекаман.
 Ҳамма ерда сиз баробар севгига ноил,
 Ҳаттоки энг яқин дўсти — аҳбобингиз ҳам
 Бегоналар билан кўриб, юракдан хижил.
 Биз ҳам қаршингизда бугун дўст эмас, душман.

Б л е н т

Худо шоҳид, мен ҳам сизни шундоқ атайман,
 Сиз қонунни поймол этиб, подшо билан то
 Муноқаша этаркансиз, шу бўлур баҳо.
 Хуллас, мени қошингизга қирол йўллаган,
 Нималардан норозисиз, нима сабабдан
 Гражданлик битимини буздингиз бундоқ,
 Фитна қўзғаб, халойиққа солдингиз нифоқ?
 Подшо сўрайдирким, агар хизматингизни
 Етарлича этолмаган бўлса у эъвоз —
 Уларни у жуда юксак баҳолайди, рост, —
 Айтинг, нимадир у тилак-истакларингиз.
 Қирол барисини дарҳол бажо келтирар,
 Кейин ушбу можарога бош қўшган барча
 Шерикларингизга авфи-умумий берар.

Ҳ о т с п е р

Қирол мурувватли! Қачон ваъдалар бериб,
 Қачон бажо келтиришни яхши билади.
 Отам билан амакимга буни кўрсатди.
 Салтанатни олди бизнинг қўлимиз билан.
 Унда мўйлови чиқмаган ўспирин эди.
 У хориждан, сургунлардан ёлғиз, бенаво
 Қиёфада ватанига қочиб келаркан,
 Қучоқ очиб кимсасиз бир соҳилда тайҳо
 Менинг отам эди уни қаршилаб олган.
 Шунда орзу-аъмолини сўзламиш қочоқ,
 Мен Ланкастер графлиги — ўз меросимни
 Олмоқчиман, дегач, отам олдида шундоқ
 Аҳду паймон қилиб, роса кўз ёши тўккан,
 Отам унга ишонган ҳам ваъдалар берган,
 Кейин ўша ваъдасига айлаган вафо.
 Граф Нортумберленд унга тарафдор, дея
 Қулоғига чалингандан аён амалдор.

Кела берган ҳар тарафдан бел боғлаб қатор,
 Кела берган ҳар тарафдан ёшу қария.
 Далаларда, қишлоқларда, шаҳру кентларда
 Ёзёз айлаб, этишарди иззат-икромлар.
 Чиқишарди кўприкларда, йўлларда пешвоз,
 Таъзим этиб, тутишарди совға-саломлар.
 Хизматига ҳар тарафдан йиғилиб бисёр,
 Халқ хизматга берди унга ўғлонларини.
 Халойиқнинг муҳаббати менга барқарор,—
 Дея бузди у аҳд ила паймонларини.
 У Ревенспер соҳилида отамга берган
 Ваъдаларни эсламади, тамом унутди.
 У кўпчилик фуқарога юк бўлиб тушган
 Қонунларни ўзгартириш йўлини тутди.
 У ҳар турли иллатларни қарғади роса,
 Юртнинг аҳволини айтиб, хўрсинди оғир.
 Ниятига етди ҳийла, айёрлик ила
 Ва оқибат, юракларни айлади асир.
 Яна янги қадам қўйди: бояқиш Ричард
 Жанг қиларкан Ирландия ерида дадил,
 Унинг бунда қолган барча одамларини
 Тутиб олиб, битта-битта айлади қатл.

Б л е н т

Мен буларни эшитмоққа келган эмасман.

Ҳотспер

Мана, асл муддаога ўтамиз энди
 У Ричардни тахтдан йиқиб, жонини олди.
 Бутун мамлакатга оғир солиқлар солди.
 Шундоқ зулм-қабоҳатлар охирида у
 Мортимердан юз ўгирди. Ахир, Мортимер—
 Ундан кўра подшоликка муносиб бир эр.
 Қирол уни асирликда чириб кетсин, дер,

Шу йўл билан ундан халос бўлмоқни истар.
 Менга муомаласи-чи, баттардан баттар.
 Жангда голиб чиқдим, аммо изимдан нуқул
 Унинг фармойиши билан изғир жосуслар,
 Мени бир балога дучор этмоқчи бўлар.
 Амакимни ҳақоратлаб, мажлисдан қувди
 Ва отамни саройдан ҳам айлади ихрож.
 Бизга берган ваъдасини ҳамийша бузди,
 Бизга ҳамийша етказди ранж ила озор,
 Бизни оёққа қалқишга мажбур қилди у.
 Подшо бўлиб, умидимиз оқламади у.

Б л е н т

Бу — қиролга берган расмий жавобингизми?

Ҳотспер

Йўқ-йўқ, Блент. Жавобни биз ўйлаб кўрамиз.
 Сиз унгача айтинг, қирол элчиларимнинг
 Дахлсизлигини тўла таъмин айласин.
 Эрта тонгда жавобимни элтар амаким.

Б л е н т

Сизни яраштиришни мен истардим жуда.

Ҳотспер

Эҳтимолки ярашармиз.

Б л е н т

Баҳаққи худо!

Карнайлар ва ноғоралар. Ҳамма тарқалади: Блент ўз киши-
 дари билан бир томонга, Ҳотспер — бошқа томонга.

ТҮРТИНЧИ САҲНА

Порк. Архиепископ саройида бир хона.
Архиепископ ва сэр Майкл киредилар.

Архиепископ

Тезроқ бўлинг. Мана бу лорд—маршалга мактуб,
Бу — укамга, Скрупга, Майкл, азизим,
Бошқаларни адресидан ўқиб оласиз.
Биласизми, бу бағоят, бағоят муҳим!
Ҳа, шошилинг.

Сэр Майкл

Хатни қўлга олишим билан —
Муҳимлигини мен дарров пайқаб оламан.

Архиепископ

Ҳа, пайқаш қийинмас. Эрта бўлажак саваш
Кўплар учун жуда оғир имтиҳон бўлар.
Менга хабар беришдиким, кўп қўшин билан
Шрусбери этагида ҳозирдир қирол.
У лорд Перси билан унда қаттиқ солишар.
Мен Персининг куч-қуввати оз, деб қўрқаман.
Бирламчиси, Нортумберленд тўшакда бетоб,
Биз учун бу жуда катта зиёндир шу тоб.
Иккиламчи, Глендаур ёрдам ҳақида
Ваъда бериб, ваъдасига вафо қилмади.
Балки ёмон оқибатдан чўчиб қолди у.

Сэр Майкл

Бари яхши бўлур. Унда Мортимер, Дуглас.

Архиепископ

Мортимер йўқ унда.

Сэр Майкл

Бунинг зиёни бўлмас.

Унда Вернон, Вустер, яна сара ва афзал
Неча баҳодирлар, неча аслзодалар.

Архиепископ

Аммо юртининг гулларини йиғмиш қирол ҳам.
Унда Жон Ланкастер, Уэльс шаҳзодаси ва —
Шонли Уэстморленд билан баҳодир Блент,
Бари асл қаҳрамонлар, шавкатли, донгдор,
Ҳаммасининг жанг-жадалда тажрибаси бор.

Сэр Майкл

Бизникилар устун келур майдонда бешак.

Архиепископ

Ҳа, менинг ҳам яратгандан тилагим шудир.
Лекин эҳтиёт ҳам зиён айламас, илло,
Мен офатни радди бадал айламоқ учун
Чорасини кўряпман. Мабодо Перси
Мағлуб бўлиб қолса, унда музаффар қирол
Исёнга бош қўшганимдан хабардор бўлиб,
От бошини бу томонга буради дарҳол.
Уз вақтида қуролланиб туришим зарур.
Менинг қуролларим ушбу мактублардадир.
Сиз буларни элтинг. Мен-чи, ҳозироқ бориб,
Яна янгисини ёзай. Азизим, хайр.

Кетадилар.

Парда

БЕШИНЧИ ПАРДА

БИРИНЧИ САҲНА

Шрусбери яқинида қирол қароргоҳи.
Қирол Генрих, шахзода Генрих, шахзода
Жон Ланкастер, сэр Уолтер Блент ва сэр
Жон Фальстаф кирадилар.

Қирол

Бадқовоқ тонг қирмизи қон тусли шафақни
Тепаларга ёйди. Қаранг, субҳидам хомуш,
Қора кунни пайқагандек.

Шахзода

Карнайчи шамол
Урмонзорни айқаш-уйқаш чайқатиб бу дам,
Хабар берар бўрондан ва қайғули кундан.

Қирол

Шамол мағлубларга томон эсмоқда, ана.
Ғолиб билмас: қайғу нима, хавотир нима.

Карнайлар чалиниб, элчилар келганидан хабар беради. Вус-
тер, Вернон, оқ байроқ кўтарган офицер киради.

Э, сизмисиз? Лорд Вустер, бу яхши эмас-ку,
Биз учрашиб турсак бунда шундоқ алфозда.

Сизга ишонгандик. Аммо сиз алдадингиз,
 Енгил тўнни ечиб, қари баданга оғир —
 Совут кийишимга яна мажбур этдингиз.
 Такрор айтаманки, Милорд, бу яхши эмас!
 Менга қаранг, қани, менга айтингиз ошкор:
 Тайёрмисиз жангу жадал дамани кесиб,
 Ўз қонуний ўрнингизга ўтмоққа такрор?
 Шарофатли юлдуз каби шуъла сочинг сиз,
 Қонсираган, даҳшатли бир метеор каби
 Авлодларга таҳдид солиш айтинг, не даркор?

Вустер

Подшоҳим, мен ўзим-чун жавоб бераман.
 Менга қолса, ўз умримни осойиш ичра
 Фароғатда ўтказишни аъло кўрардим.
 Мен бу можарони сира истамаганман.

Қирол

Сиз бу можарони сира истамагансиз?
 Бўлмаса, у қандоқ қилиб рўй бера қолди?

Фальстаф

Ҳа, у истамаган. Аммо исён унинг оёғи остидан чиқиб
 қолган. У эгилгану шартта олиб, қўлтиққа уриб қўя
 қолган.

Шаҳзода

Тек тур, олашақшақ.

Вустер

Сиз ўзингиз юз бурдингиз, подшоҳим, биздан,

Бизнинг хонадонимиздан, ахир бир замон
Бизда эди сизнинг асл дўсти-қадрдон.
Мен сизни деб ўша Ричард айёмидаёқ
Хизматни тарк этдим, мансаб—амални қўйдим.
Сизнинг қўлингизни ўпиш иштиёқида
Кун демадим, тун демадим, югурдим-елдим.
Гарчи баланд эди унда нуфузим менинг,
Соқчи бўлиб уйингизда кузатиб қўйган
Биз эдик-ку, ахир — ўзим, жияним, акам.
Олий салтанатни сира этмасман ҳавас,
Гонтнинг ўлиmidан кейин эгасиз қолган
Шу Ланкастер герцоглиги бўлса менга бас,—
Дея Лонкастерда бизга ичгансиз қасам,
Мададкормиз, дея қасам ичганмиз биз ҳам.
Омад келаверди сизга омад кетидан.
Сизнинг фойдангизга бари ҳал бўлди тамом.
Қирол узоқдайди. Тоғдек суянчиқ бўлиб,
Мададкорлик қилдик. Пишиб етилди исён.
Бегуноҳ бир қурбон, деган номингиз чунон
Довруқ ёйганидан-ёйди. Тескари шамол
Эсиб, узоқ қолиб кетди денгизда қирол,
Уни ўлган санадилар Англияда.
Сиз фурсатни ғанимат деб билдингиз алҳол.
Дўстлар тож кийишни сизга таклиф этдилар.
Сиз рози бўлдингиз, аҳду паймонни бузиб.
Хуллас, шундоқ қилиб, бизнинг хонадон учун
Чумчуқ уясига кирган какку бўлдингиз.
Бизнинг нону тузимизнинг шарофатидан
Тез орада даҳшатли бир кучга тўлдингиз,
Қи яқинлаб бўлмай қолди, яқинлашган жон
Ютиларди, комингизда топарди макон.
Кўзингиздан нари қочиш ва ўзимизни
Мудофаа қилиш бўлди бизга қолгани.
Сиз ўзингиз қўлимизга бердингиз қурол
Қасамхўрлик билан, балки нонкўрлик билан,
Муомала чоғи бизга сўз айтиб қўпол.

Қирол

Сиз шуларни айладингиз элга овоза,
 Айюҳаннос солиб бозор, бутхоналарда
 Ва исённи ҳақ, деб нидо солдингиз тоза,
 Ур-йиқитга ташна бўлган жонлар олдида?
 Улар умри ўтар ахир тўполон кутиб,
 Юрганда ҳам, турганда ҳам бир-бирин туртиб,
 Исён деганлари бизда озмас ҳар қалай,
 Исён учун баҳона ҳам, боис ҳам талай.

Шаҳзода

Ҳар иккала томонга ҳам ёғилар ажал,
 Агарда шу жанжални деб бўлса жанг-жадал.
 Сиз марҳамат қилиб айтинг жиянингизга:
 Уэльс шаҳзодаси бутун дунёга ўхшаб,
 Гарри Перси мухлисидир. Агарда унинг
 Шу исёнга иштирокин этсак мустасно,
 У нодири даврон эрур мардоналикда,
 Асл жўмардликда, асл фарзоналикда,
 Олижанобликда бизнинг асрда танҳо.
 Мен хижолат ичра шуни этаман иқрор,
 Ки менда на ботирлик, на баҳодирлик бор,
 Буни Перси юзимга шарт солиши мумкин.
 Шунга қарамасдан қатъий айтаман лекин
 Шу соҳиби ҳукмдорим, отам олдида:
 Перси устун, шу важдан ҳам ушбу таклифни
 Менга қулай эрур баён айласам тикка.
 Беҳуда қон тўкилмасин қўшинлар аро,
 Биз майдонда олишайлик яккама-якка.

Қирол

(ўрнидан қўзғолиб)

Биз берамиз оталик оқ фотиҳамизни,

Гарчи бундан фойда эмас, зиён келса ҳам...
 Йўқ, Вустер, биз қадрлаймиз фуқаромизни.
 Биз севамиз ҳатто йўлдан адашиб аввал,
 Сўнг тўғри йўл топиб, бизга келганларни ҳам.
 Шунинг учун сизга шундоқ таклиф этаман:
 Урушмайлик, келингиз, сиз, жиянингиз, мен
 Хуллас, ҳамма дўстлашайлик яна қайтадан.
 Сиз бу сўзимизни бориб Персига айтинг.
 Унинг қарорини бизга етказинг зинҳор.
 Билиб қўйинг, агарда у ўжарлик қилса,
 Қасос олиш учун бизнинг қудратимиз бор.
 Биз ишга соламиз ўша қудратни. Оқ йўли
 Йўқ-йўқ, жавоб бериш учун оғиз жуфтламанг.
 Биз қўл узатмадик сизга эрмакка лекин.
 Аввал ўйлаб кўринг. Жавоб берасиз кейин.

Вустер. Вернон ва оқ байроқ кўтарган офицерлар кетишади.

Шаҳзода

Улар таклифларимизни қабул этмаслар,
 Ахир Дуглас, Ҳотсперга замиң-замона
 Қилич суғурмоқлик учун тайёр баҳона.

Қирол

Яна яхши. Саркардалар, шай бўлиб туринг!
 Сўзга кўнишмаса, жангга кирамиз дарҳол,
 Биз ҳақ учун курашамиз. Тангри мадакор!

Қирол шаҳзода Жон, офицерлар ва аскарлар кетишади.

Ф а л ь с т а ф

(шаҳзодани тўхтатиб.)

Гарри, мабодо ерда ётганимни кўрсанг, гавданг билан мени тўсиб тур. Бу — дўстлик бурчи.

Ш а ҳ з о д а

Бунинг учун дев бўлиш керак. Тангрига тавба қилу мазза қилиб ётавер.

Ф а л ь с т а ф

Оҳ, қандоқ яхши ҳаммаёқ тинч-осойишта бўлса, мазза қилиб ётиб ухласанг!

Ш а ҳ з о д а

Бир кун эмас, бир кун жонни жабборга бериш—ҳам фарз, ҳам қарз.

(Кетади.)

Ф а л ь с т а ф

Тўлов муддати ҳали етмаган бўлса-чи! Қарзингни тўла, деб қистамаётган экан, шошиб қаёққа бораман! Хўп, яхши, балки менга буни номус иши, дейишлар ва ўша номус дегани мени оёққа турғизар. Оёққа турсам-у, бошимдан ажрасам, нима бўлади? Номус менга янги оёқ ясаб бера оладими? Йўқ. Қўл-чи? Қўлидан келмайди. Ярамни тузатармикан? Яна йўқ. Демак, номус табиб эмас экан-да? Балли. Бўлмаса, нима у? Сўз. Ичида нимаси бор? Ҳаво. Ургилдим унақа хазина-

дан! Хўш, у кимга аталган ўзи? Чоршанбада уни деб ҳалок бўлган кимса пайшанбада унга ноил бўлади. Хўш, буни унинг ўзи сезармикин? Йўқ. Балки эшитар? Йўқ. Эҳтимол номус дегани тирикларга аталгандир? Йўқ, асло. Нега Гийбат-бўхтон уни майдалаб, кулини кўкка совуради. Бас, мен уни истамайман. Номус — қабр тошига ёзиладиган ёзувнинг бир тури. Мана, менинг таълимотим. (Кетади.)

ИККИНЧИ САҲНА

Исёнчилар қароргоҳи.
Вустер ва Вернон киради.

Вустер

Йўқ-йўқ, Вернон, билмаслиги керак жияним
Сулҳу салоҳ ҳақидаги қирол таклифин.

Вернон

Йўқ, менимча, буни унга билдирмоқ зарур.

Вустер

Унда ҳаммамизга завол етди, деявер.
Қирол ҳозир бизга берган ваъдаларига
Содиқ қолади, деб ўйлаш — ақлдан йироқ.
Қирол энди аввалгидек ишонмас бизга.
У ҳеч қачон унутмас бу исёнимизни,
Таъна қилиб, юзимизга солади ҳар чоқ.
Ортимиздан кузатишар кейин умрбод.
Хоинга ким ишонарди, хоин нақ тулки,

Уни қанча боқма, меҳринг айлама аён,
 Ииртқич табиати лекйн бўлур намоён,
 Кулсанг ёки йиғласанг ҳам бари бир энди,
 Емонликка йўйишади — насибамиз шу,
 Қанча яхши яшамагин, турарсан мудом
 Қушхонада турган молдек ўлимга яқин.
 Эҳтимолки, жиянимни тутарлар маъзур.
 Ешлик—қизиққонлик, дея этарлар талқин.
 Хўш, нимага, десанг, унинг эл орасида
 «Бебош, олов-оташ» деган лақаби тайин.
 Персини деб биз балога қолармиз лекин:
 «Отаси ва амакиси ўргатмиш унга»,
 Биз — балонинг илдизимиз, демак, гуноҳкор.
 Мана шундоқ сабабларга кўра жияним
 Қиролнинг сулҳ таклифини билмасин зинҳор.

Вернон

Бўлмаса сиз, бир нималар тўқиб айтинг-да,
 Мен қувватлай уни. Мана ўзи ҳам шунда.

Ҳотспер билан Дуглас, уларнинг изидан офицерлар
 ва аскарлар киришади.

Ҳотспер

Амаким қайтибди. Демак Уэстморлендни
 Озод қўйиш мумкин. Қани, айтинг, не бўлди?

Вустер

Қирол жанг қилишга ҳозир шайдир биз билан.

Дуглас

Розилигимизни элтсин Уэстморленд.

Ҳотспер

Ҳа, Дуглас, бу вазифани Лордга топширинг.

Дуглас

Мен бу ишни бажону дил-бажо этаман.

(Кетади.)

Вустер

Қирол бизни кечиришни истамас асло.

Хотспер

Сиз кечирим сўрдингизми ундан? Ё худо!

Вустер

Мен таъналар отдим унга, қасамхўрсан, деб.
У рад этди, айтганига иқрор бўлмади.
Қасамидан топиб, яна қасамлар ичди
Ва қичқирди: «Сиз, хонлар, исёнчилар!» деб.
Ҳаммангизни қиличга ем қиламан, деди.

Дуглас қайтиб киради.

Дуглас

Афандилар, қани бўлинг, қуролни шайланг!
Мен қиролни даъват этдим майдонга зотан.
Ҳозир етказди унга Уэстморленд.

Вустер

Уэльс шаҳзодаси сени ҳамма олдида
Майдонга чақирди — жангга, яккама-якка.

Хотспер

Қанийди иш бита қолса иккимиз билан,
Бошқаларни четлаб ўтса оғриқ ва алам!

Ҳа, айтинг-чи, жангга таклиф этаркан мени,
У ўзини қандоқ тутди? Нафратомузми?

Вернон

О, йўқ. Таклиф этди ғоят камтарлик билан —
Ука акасини таклиф этганга монанд.
Иззатингиз бажо қилди туриб мардона,
Шундоқ мадҳ этдики, фазлу фазилатингиз
Солномачи каби бир-бир қайд этди яна.
Яна бир ҳолати кўзга ташланди аён,
Қи бир тортинчоқлик ила ўзини сизга
Қиёс этганида буткул бўлди намоён.
Бирор айбми ё гуноҳга йўл қўйган шогирд
Ўзини ўз устозига қиёслар баъзан
Шундоқ ўкинч билан, балки ҳижолат билан.
Мен ҳаммага эшиттириб дадил айтаман,
Агарда у тирик қолса, саломат, омон,
Майлига, мишмишлар қайнаб турибди, лекин,
Суврати ҳар соат айнаб турибди, лекин,
Англия истиқболи равшан, чарогон.

Ҳотспер

Чамамда, сиз, дўстим, унга меҳр қўйибсиз —
Унинг жунунига, унинг маломатига.
Эшитмадим бебошликда бирор-бир кимса
Шу шахзодачалиқ элга овоза бўлса.
Майли, ким бўлмасин ўша, лекин ишонинг,
Уни шундоқ қудрат ила сиқарман, токим
Суяклари ўз ўзидан қисирлаб кетсин.
Қани, қуролларингизни шайланг, жаноблар,
Оғаларим, ўртоқларим ва аскарларим!
Асл бурчингизни яхши биласиз зотан,
Сизга айтиб беролмасман уни сўз билан,
Сўзамолликка мен унча моҳир эмасман.

Чопар киради.

Чопар

Милорд, сизга мактуб.

Ҳотспер

Ҳозир ўқишга вақт йўқ.
 Дўстлар, ҳаётимиз ўзи жудаям қисқа.
 Аммо ўша бир соатга етмаганда ҳам,
 Уни майда-чуйда, бўлар-бўлмасга сарфлаб,
 Шарафсиз яшасак, жонга тегарди роса.
 Биз ҳаётда подшолардан қўрқмадик асло,
 Жоиз эса, подшолардек ўламыз аммо.
 Бизнинг ниятимиз холис, эзгу, муўтабар
 Қиличимиз дамини у ёритиб турар.

Иккинчи чопар киради.

Иккинчи чопар

Фурсат етди, Милорд. Қирол яқинлаб қолди.

Ҳотспер

Мен хурсандман, ажаб қилди, сўзимни бўлди.
 Энди жим тураман. Сўзга моҳир эмасман.
 Ҳар ким қўлдан келганини айласин бажо.
 Қиличимни суғурдим мен. Уни бўйайман
 Шу майдонда қимматбаҳо қирмиз қон билан.
 Қани, карнайларни чалинг, довулни қоқинг,
 Ҳаммангиз ҳайқирингиз: «Перси! Espérance!»—деб.
 Келинг, сўнгги марта бир-бир қучоқлашайлик,
 Балки баъзи бировларга энди ҳеч қачон
 Қучоқлашиб кўришмоққа бўлмагай имкон.

Карнайлар чалинади. Ҳамма қучоқлашади.
 Кейин чиқадилар.

УЧИНЧИ САҲНА

Шрусбери* яқинида жанг майдони.

Унда-мунда қиличлашмоқдалар. Узоқда ҳужумга ўтишга сигнал берилади. Дуглас қирол кийимини кийиб олган сэр Уолтер Блент билан тўқнашади.

Блент

Қайга борай, кўз ўнгимда бўласан пайдо,
Кимсан ўзинг? Нега мунча илашиб олдинг?

Дуглас

Мен — Дугласман. Жангда нуқул излайман сени,
Сабабки, айтишларича, қирол эмишсан.

Блент

Адашмадинг.

Дуглас

Ҳозир сенга ўхшагани-чун

Лорд Стеффорд этди менга жонини таслим.
Сен деб ўйлаб, уни жаҳаннамга жўнатдим.
Таслим бўл! То жаҳаннамни кўрсатай сенга,
Улажаксан, агар таслим бўлмасанг менга.

Блент

Мен ҳеч кимга бирор марта ён бермаганман
Ва Стеффорд учун сендан, такаббур шотланд,
Қасос олажакман.

Қиличлашадилар. Блент қулайди.

Хотспер киради.

* Шрусбери — Фарбий Англиядаги Шропшир графлигининг бош шаҳри. (Тарж.)

Ҳотспер

Гольмдонда жанг қилсайдинг шунчалар бардам,
Сендан устун чиқолмасдим унда сира ҳам.

Дуглас

Биз галаба қилдик... Жанг ҳам тугади алҳол.
Мана ерда ётар қонга беланиб қирол.

Ҳотспер

Қани?

Дуглас

Ана.

Ҳотспер

Манавими, Дуглас? Адашдинг.
Бу юз таниш менга, уңи яхши биламан,
Ер тишлаб ётган бу Блент — баҳодир рицарь,
Қирол кийимини кийиб олган у, холос.

Дуглас

Вой, жин урсин! Шу ясама уивонинг учун
Ҳаётингни товоң қилиб тўладинг бутун.
Қирол сувратига бекор кирибсан, бекор.

Ҳотспер

Бундайлардан майдон аро ҳали бир талай,
Бари қирол кийимини кийиб олишган.

Д у г л а с

Мен уларни битта қўймай саваб чиқаман —
Навбат билан ва ҳақиқий қиролгача то,
Етмагунча, тиним нима, билмасман асло.

Ҳ о т с п е р

Қуянинг бошланиши бизни умидвор этар.

Кетишади.

Узоқдан ҳужумга ўтганларнинг қичқириқлари эшитилади. Фальстаф киради.

Ф а л ь с т а ф

Бу ер сенга Лондон эмаски, ҳар балога чап бериб кетаверсанг, бу ерда пайсалга солиб ўтиришмайди, ҳаш-паш дегунча «пақ» этиб бошингга тушириб қолишадди. Аммо, шошма, секинроқ, ким бўлдийкин бу? Сэр Уолтер Блент! Сиз мардона жон бердингиз. Турмуш ташвишлари оромингизни энди бузолмагай. Вой, жин урсин, совутда терлайвериб, суюқ қўрғошинга айланиб, тамом оғирлашиб қолдим. Ҳа, айтмоқчи, ё тангрим, қўрғошинни менга раво кўрмагайсан! Шусиз ҳам ичакларимнинг оғирлиги ўзимга етиб ортади, яна юк орттириш нимаси. Шўрлик рўдаполарим! Мен уларни худди жаҳаннамга солдим. Бир юз элликтасидан аранг учтаси қочиб қутулди, улар ҳам шундоқ дабдалаки, энди умр бўйи шаҳар дарвозаси олдида ўтириб, тиланчилик қилишидан бўлак чоралари йўқ. Тўхта, ким кел-япти экан?

Шаҳзода Генрих киради.

Ш а ҳ з о д а

Нега бунда қаққайганча турибсан? Менга Қиличингни бериб тургин. Қара, бу замон —

Шаҳидларимизни душман топтар беомон,
Қасос олиш керак. Менга қиличингни бер.

Фальстаф

Гарри, тўхта, нафасимни ростлаб олай. Уша турк султони Григорий ҳам мен бир кунда қилган ишни умр бўйи қилолмаган. Перси билан орани очиқ қилдим. У энди зиён етказолмайди.

Шаҳзода

Безиён демоқчимисан. У тирик, ўлдирмоқчи бўлиб сени излаб юрибди. Қиличингни бериб тур.

Фальстаф

У тирик экан, қилич ўзимга керак. Истасанг, тўппончамни ола қол.

Шаҳзода

Қани, бер. Ийе, тўппончанг ҳали ғилофидами?

Фальстаф

Ҳа. Хушёр бўл, эт-бетингни куйдириб олма тагин. Силтанавериб, ўлгудек қизиб кетган. Бир шаҳарга етгулик мусалласи бор.

(Шаҳзода ғилофдан бир шиша май олади.)

Шаҳзода

Ҳозир майнавозчиликка бало борми?

Шижани Фальстафга иргитиб, ўзи кетади.

Ф а л ь с т а ф

Бўпти. Агар қиличимга рўпара келиб қолса борми, ўша Перси деганинг тирик қолмайди! Бордию нодоғлик қилиб, ўзим унга рўпара келиб қолсам, майли, мени қиймали кабоб қилиб ея қолсин. Шу жин ургур, номус билан боғлиқ бўлган ҳазил-ҳузулларни жилла хушламайман, нега десангиз, оқибати — мана бунақа. Улик сэр Уолтерни бир томоша қилинг, тишларини қандай иржайтириб ётибди! Йўқ, менга ҳаёт ҳали керак. Бордию у номус билан боғлиқ бўлса, марҳамат, бўлаверсин, эътирозим йўқ. Бордию у номусдан бегона бўлган тақдирдаям, бари бир, манави фахрли оқибатдан қочиб қутулиб бўлмайди, шундоқ экан, ташвиш чекишнинг ҳам ҳожати йўқ.

Бургулар чалинади.
Ф а л ь с т а ф қочади.

ТҮРТИНЧИ САҲНА

Майдоннинг бошқа бир қисми.

Хужум қилаётганларнинг қичқириқлари. Унда-бунда жанг қилмоқдалар.

Қирол Генрих, шаҳзода Генрих, шаҳзода Жон Ланкастер ва Уэстморленд кирадилар.

Қ и р о л

Бошдан-оёқ қора қонга ботибсан, Гарри...
Жон, акангни тезда бундан олиб чиқ нари.

Л а н к а с т е р

Мен кетмайман, чунки ҳали ярадормасман.

Шаҳзода

Шу ондаёқ сиз қўшинга қайтинг, ҳукмдор,
Иўқлигингиз кўриб, унда ҳайрон бўлишар.

Қирол

Сўзинг тўғри. Мен жўнайман. Уэстморленд,
Утинаман, сен чодирга бошлаб бор уни.

Уэстморленд

Шаҳзодам, мен олиб чиқай.

Шаҳзода

Қимни? Мени-я?

Мен ҳозирча ёрдамингга муҳтож эмасман.
Худо кўрсатмасин, Уэльс шаҳзодаси то —
Эт-бети тирналиб, шунга қуруқдан-қуруқ.
Ташлаб чиқиб кетармиди майдонни? Асло!
Юрт гуллари туёқлардан топталиб, пайҳон,
Майдон аро малъунларнинг байроғи баланд.

Ланкастер

Пича дамимизни олдик, Уэстморленд,
Майдон кутаётир бизни. Борайлик энди!

Шаҳзода Жон ва Уэстморленд кетишади.

Шаҳзода

О, Ланкастер, жуда бошлаб алдадинг мени!
Сени шундоқ шиддаткор деб ўйламагандим.
Шу чоққача бир укам деб ардоқлар эдим,
Энди асл қаҳрамон, деб севарман сени.

Қ и р о л

У Персининг зарбасига зарбалар берди,
Боя кўрдим. Аммо ўзи ўспирин ҳали!

Ш а ҳ з о д а

О, бу бола ҳали роса доврўқ солади!

Кетади.

Жанговар хитоблар. Д у г л а с киради.

Д у г л а с

Яна битта қирол! Худди аждаҳо монанд
Бир бошини кессанг, бири кўриниб қолар.
Кимсан? Мен — Дугласман, яъни сенларга ажал,
Қани, ўзинг айт-чи, сохта қиролмасмисан?

Қ и р о л

Мен ҳақиқий қиролдирман. Таассуф, Дуглас,
Учратибсан менмас, менинг сояларимни.
Менинг икки ўғлим ҳозир излайди сени,
Сени ва Персини қонли'жанг майдонида.
Менга дучор бўлганингга хурсандман жуда.
Кел, бўлмаса, олишайлик. Қайтар зарбани.

Д у г л а с

Қўрқаманки, ҳақиқиймас сохта қиролсан,
Гарчи хатти-ҳаракатинг қиролларга хос.
Майли, ким бўлмагин, менга ўлжасан, холос.

Қиличлашадилар. Қирол танг аҳволда. Ш а ҳ з о д а Г е н р и х
қайтиб киради.

Шаҳзода

Ҳой, нобакор шотланд, қани бир қайрилиб боқ,
 Нақ елкангга қилич тушиб, бўлурсан ҳалок!
 Мени арвоқлар юборди, олажакман хун —
 Блент, Шерли, Стеффорд ва бошқалар учун.
 Мен — Уэльс шаҳзодаси. Қаршингда пайдо,
 Айтганимни шу ондаёқ этарман адо.

Қиличлашадилар.. Д у г л а с чекиниб, яширинади.

Милорд, аҳволингиз қалай, ҳолингиз нечук?
 Сэр Никлос Гоузи биздан мадад сўрайди,
 Клифтонга шошяпман ёрдамлашай деб.

Қирол

Тўхта. Нафасингни ростла. Болам, сен чиндан
 Менинг ҳаётимни эъзоз этар экансан.
 Сен амалда буни ҳозир айладинг исбот.

Шаҳзода

Магар бунга гумонингиз бормиди? Ҳайҳот,
 Мени қандоқ булғамишлар бўҳтонлар билан.
 Гўёки мен сизга ўлим — завол тилайман?
 Буни ростми-ёлғонлигин кўрдингиз кушод.
 Агар мен Дугласга жиндак бермасам халал,
 Бир нафасда тақдирингиз этар эди ҳал,
 Мен, ярамае оппоқ бўлиб қолардим бунда.

Қирол

Қетайлик — сен Клифтонга, мен — Гоузига.

(Кетади.)

Ҳотспер киради.

Ҳотспер

Сен — Гарри Монмутсан, агар хато қилмасам.

Шаҳзода

Рад этмайман, ўзиман.

Ҳотспер

Мен — Гарри Персимай.

Шаҳзода

Демак, менинг рўпарамда ҳозир муқаррар

Жаҳондаги энг довюррак фитначи турар.

Мен — Уэльс шаҳзодаси. Билиб қўй, Перси,

Шон-шуҳратни биз иккига бўлмасмиз энди.

Бир чизикда икки юлдуз этмагай парвоз.

Бундаң кейин шарофатли шу Англия

Бир йўла ҳам сеники, ҳам меники бўлмас.

Ҳотспер

Ҳа, шундоқ бўлмагай. Фурсат етишди мутлоқ.

Иккимиздан биримизнинг кетишимиз ҳақ.

Фақат, афсус, шон-шуҳратнинг меникидан кам.

Шаҳзода

Бугун уни сеникига тенглаб олурман

Ва дубулғанг узра кўпдан ўстириб юрган

Гултожингни қирқиш учун қилич солурман.

Ҳотспер

Мақтанишинг тингламоққа йўқ менда чидам.

Солйшадилар. Фальстаф киради.

Фальстаф

Баракалла, Гарри. Ана шундоқ, бопла уни! Бу ер сенларга қўғирчоқбозлик эмас, деб айтмабмидим.

Дуглас қайтиб киради. у Фальстаф билан жанг қилади. Фальстаф йиқилиб, ўзини ўлганга солади. Дуглас кетади. Ҳотспер яралашиб йиқилади.

Ҳотспер

Менинг ёшлигимни единг. Менга бу замон
 Ҳаётдан айрилиш унча машаққат эмас.
 Менинг шон-шуҳратим сенга ўтар бу нафас.
 Мана шу андиша бағрим ёқар беомон.
 Ва менинг жонимга ботар қилнчдан баттар.
 Аммо фикр — тафаккурга ҳаёт ҳукмрон,
 Ҳаётни бир эрмак қилиб ўйнайди замон.
 Замона ҳам эрмак қилиб ўйнайди зеро —
 Неки муваққатдир бунда, неки бебақо.
 О, мен ҳозир этмоқчийдим жиндек башорат,
 Муздек совуқ қўли билан сиқиб шу қадар,
 Зилдек оғир этмасайди тилимни ажал!
 Перси, энди сен тупроқсан. Сен энди емиш...

Улади.

Шаҳзода

«Қуртлар учун», — демоқчийдинг шекилли? Хайр,
 Хайр, жасоратли ўғлон, баҳодир юрак!
 Такабурлик — ҳилвираган, омонат мато,

У ювилган латта каби киришар бешак.
 Бу баданда ҳаёт ҳали барҳаёт экан,
 Ҳаттоки бир подшолик ҳам унга кам эди.
 Лекин, мана, икки газ ер кифоя қилди.
 Сен бағрида ўлиб ётган бу мамлакатда
 Баҳодири йўқдир энди сенга баробар.
 Қулоғинг сўз эшитмайди, шунинг учун ҳам,
 Мен шаънингга айтяпман ҳамду санолар.
 Кел, юзингни ёпиб қўяй бўйинбоғ билан.
 Ажаб, менга туюлдики, бу хизматим-чун
 Ташаккур айтгандай бўлиб туюлдинг менга.
 Голибият шуъласида самоларга уч,
 Мағлубият аламлари қолсин қабрда.
 У сенинг қабринг тошига ёзилмагай ҳеч.

Ерда ётган Фальстафни кўриб қолади.

Эвоҳ, қадрдоним! Шундоқ баҳайбат бир тан
 Ҳаёт учқунини асраб қололмадимми?
 Хайр, бечора Жек, жойинг жаннатда бўлгай,
 Сендан неча карра яхши одамлар борки,
 Уларнинг ўлими шунча ўртамас мени.
 Шоду хандон кунларимга бағишлардинг жон.
 Сенга ачинаман, сенга, мақтанчоқ, лаққи.
 Бугун шаҳид бўлганларнинг орасида сен
 Энг ғаройиб махлуқдирсан, ғалати ҳайвон.
 Биз ичингни ёриб, мушки-анбар сурамиз,
 Аввал мўмиёлаб, кейин этамиз дафн.
 Сен ҳозирча ёта қолгин Ҳотспер билан.

Кетади.

Ф а л ь с т а ф

(ўрнидан қўзғалиб.)

«Ичингни ёрамиз!» Бугун ичакларимни ағдарсанг,
 эртага тузлаб, тановул қилишинг ҳам ҳеч гапмас. Вой,

жин ургур ўзимни зап вақтида ўликка солганим, бўл-маса-чи, анави шотланд мендан шотландча шўрбалиқ ясаши турган гап эди. Ййе, ўзимни ўликка солдимми? Сираям-да. Ҳа, сираям ўзимни ўликка солганим йўқ. Улиқлар асли ашаддий алдоқчилар бўлишади.

Улар одамликдан чиқишса ҳам, худди одамга ўхшаб ётишади. Тирик қолиш учун ўзингни ўликка солишинг — алдоқчиликмас, самимият. Ботирликнинг бир зийнати — камтаринлик. Ана шу зийнат мени қутқазиб қолди. Ё алҳазар! Улик бўлсаям шу қароқчи Персидан чўчийман. Мабодо у ҳам муғомбирлик қилиб ётгану тўсатдан ўрнидан туриб қолса-чи? Ёки муғомбирликни мендан ҳам бир парда ошириб ётган бўлса-я? Баҳарҳол унга яна бир-икки зарба бериш зиён қилмайди. Кейин, уни мен ўлдирдим, деб айтсам ҳам бўлаверади. Хўш, нима қипти? Уни уриб гангитишган, у йиқилиб ҳушидан кетган, кейин менга ўхшаб тирилиб қўя қолган. Бас, айбга буюрмагайсиз, манавини оч бнқинга қабул қилгайсиз (*қилич санчади*), энди товонини ҳам ола қолинг.

(Ҳотсперни ағдариб, чалқанча ётқизади.)

Шаҳзода Генрих, шаҳзода Жон Ланкастер қайтиб киришади. Тўртта аскар уларнинг изидан кириб, орқада туришади.

Шаҳзода

Илк жанговар қадам билан сени қутлайман!
Қўп аломат ишлар қилдинг шамширинг билан.

Ланкастер

Менга қара. Ҳой, нима бу? Айтмабмидинг сен
Менинг бақалоғим бугун ҳалок бўлди деб?

Шаҳзода

Ҳа, айтгандим. Унинг ўлиб, нафаси ўчиб,
 Ерда ётганини, ахир, кўрганман ўзим.
 Ҳой, сен тирикмисан? Арвоҳ бўлмагин тагин?
 Эй, ростдамам ўзингмисан? Ишонтир ўзинг.

Фальстаф

Албатта ўзимман. Арвоҳ эмасман. Агар Жек Фальстаф бўлмасам, майли, Жек алламабало бўла қолай. Мана сизга — Персингиз. (*Жасадни ерга ташлайди.*) Отангиз мени мукофотласа — хўп. Мукофотламаса, бундан кейин Перси деганларни ўзи ўлдйра қолсин. Мен энди камида граф ёки герцог бўлишим керак.

Шаҳзода

Бекорларни айтибсиз. Персини мен ўлдирдим, сенинг ўлиб ётганингиям ўзим кўрганман.

Фальстаф

Ҳали шунақами? Ё худо, ё парвардигор! Одамлар нақадар айниб кетишибди. Тўғри, мен ҳам унга ўхшаб нафасим ўчиб ётувдим, бир пайт иккимиз ҳам баравар сакраб, оёққа турдик, Шрусбери минорасининг соати билан ҳисоблаганда роса бир соат жанг қилдик. Мени диёнатли десангиз, ишонинг, ишонмасангиз, ношукурлик уволи ҳимматига яраша мени мукофотлаши лозим бўлган зотнинг бўйнига тушади. Оч биқинига манави ярани мен солдим, бунинг исботи учун жонимни беришга ҳам тайёрман. Тирик бўлганда-чи, буни ўзи ҳам инкор этолмасди, йўқса, қиличимни сопига қадар яна ботираддим.

Ланкастер

Бундай фаройиботни ҳеч эшитмаганман.

Шаҳзода

Мен бунақа мақтанчоқни сира кўрмадим.
Ҳа, анави юкинг билан, майли, фахрлан
Елгон деган матоҳ сенга суянчиқ экан,
Уни рост ўрнида кўриб, тасдиқ этаман.

Карнайлар чалинади.

Жанг тугади. Зафар билан қутлайман сени!
Юр, анави тепаликдан қарайлик ҳар ён.
Қимлар биздан ҳалок бўлган, ким қолган омон.

Шаҳзода Генрих ва шаҳзода Жон кетишади.

Фальстаф

Уларнинг изидан бораман. Ҳойнаҳой, мени мукофот-
лашса керак. Худойим, мени ярлақанни ўзинг ярлақа.
Тепага кўтариладиган бўлсам, ёғни камайтишга тўғри
келади. Даволанаман, ичишни ташлайман, тартиб-қои-
да билан яшайман. Ҳа, орбў-эътиборли одам бўлиш
фурсати етди.

Карнайлар чалинади. Фальстаф аскарларга Хотспер жа-
садини кўтаришга ишора қилади, ўзи улар билан бирга чиқади.

БЕШИНЧИ САҲНА

Қирол Генрих чодир.

Карнайлар ва ноғоралар чалинади. Қирол Генрих ўлтирибди,
шаҳзода Генрих, шаҳзода Жон Ланкастер, Уэстморленд, офи-
церлар ва аскарлар тикка туришибди. Вустер ва Вер-
нонни олиб киришади.

Қ и р о л

Исён кўтарганлар роса тазирын еди.
 Ҳой, нобакор Вустер, сени юбормадимми
 Муҳаббату сулҳу салоҳ таклифи билан?
 Айтганларимизни бузиб талқин айладинг,
 Ёлғон айтиб, илинтирдинг домингга уни.
 Шаҳид бўлган уч ботир ва шавкатли граф,
 Яна қанча жонлар тирик бўлурди алҳол —
 Сен асл баҳодир, Исо умматига хос
 Диёнат-ла иш тутсайдинг, битишиб ҳалол.

В у с т е р

Мен фақат жонимни ўйлаб, шу ишни қилдим.
 Муносибдир жиноятга яраша жазо.
 Ҳаммасига бош эгаман.

Қ и р о л

Олиб чиқингиз,
 Вустерни ҳам, Вернонни ҳам қатл этингиз.
 Бошқа айбдорларни сўроқ қиламиз кейин.

Соқчилар Вустер ва Вернонни олиб чиқишади.

Яна нечук хабарлар бор жанг майдонидан?

Ш а ҳ з о д а

Шотланд Дуглас жангда омад кетганин кўриб,
 Кўриб Перси ўлимию қўшинларининг

Жон ҳолатда тумтарақай бўлиб қочганин,
Узи қочиб қолди отнинг бошини буриб.
Оти ўқдек учар экан, қоқилиб тушди,
Суворийси қулаб, бизга асирга тушди.
Ҳозир менинг чодиримда ўлтирибди у,
Уни менга беринг, сиздан илтимосим шу.

Қирол

Марҳамат.

Шаҳзода

Жон иним, ҳозир чодиримга бор,
Савоб иш бу, адосини сен бўйнингга ол.
Сен Дугласни асирликдан озод қил. Кетсин.
Айтгил, товон-жаримаси менга керакмас.
Бошимизга кўп зарбалар ёғдириш билан
У ўргатди — биз қадрлай оламиз чиндан
Душман жасоратини ҳам.

Ланкастер

Раҳмат сизга. Мен
Буни мамнуният билан адо этаман.

Қирол

Иккига бўлурмиз энди қўшинларни биз.
Сен, Жон, сиз лорд Уэстморленд, яъни, иккинги
Йоркка* йўл оласиз, Нортумберленд ва Скруп

* Йорк — Шимолий Англиядаги Йоркшир графлигининг бош шаҳри. (Тарж.)

Турар бизга қарши унда тараддуд кўриб.
Мен ва Гарри йўл оламиз Уэльс томон,
Марч ва Глендаур унда кўтармиш исён.
Энг сўнгги бир зарба ила бадкорларни биз
Узил-кесил парчалаймиз, яксон этамиз.
Ғалабамиз буюк лекин тинмаймиз асло,
Ҳаммасининг таъзирини бермагунча то.

Кетадилар.